

ΠΑΝΔΩΡΑ

ΣΥΝΓΡΑΜΜΑ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΔΙΕ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ.

ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

ΑΠΟ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1871 ΜΕΧΡΙΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1872.

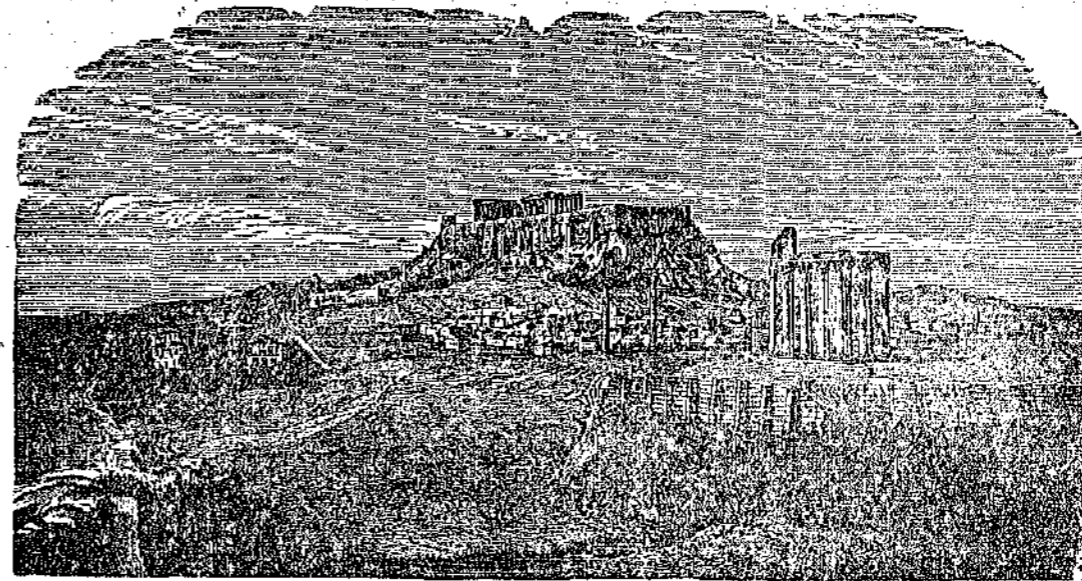
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ
ΞΟΝ ΑΡΙΘ. _____

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
2213
ΚΥΡ. Γ. ΜΠΟΥΚΑΛΑΟΥ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΠΑΝΔΩΡΑΕ ΛΑΖ. Α. ΒΙΑΛΔΑΡΑ.

1872.

ΠΑΝΔΩΡΑ.

1 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ, 1872.

ΤΟΜΟΣ ΚΒ΄.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 525

Ο ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ ΤΟΥ GRIMM.

(Συνέχεια. Ίδε φυλλ. 522.)

δ) Περὶ ζῳῶν, φυτῶν καὶ δρυκτῶν.

Ἡ διαφορὰ, ἣτις ὑπάρχει εἰς τὴν ἑλλ. μεταξὺ τοῦ ζῳῶν καὶ θηρίου, ὑπάρχει καὶ εἰς τὴν γερμανικὴν καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἰνδογερμανικὰς γλώσσας.

Ἡ λέξις ζῳῶν περιλαμβάνει ὅπως τὸ λατ. animal πάντα τὰ τοῦ ζῆν μετέχοντα ὄντα (Πλάτων), ἡ δὲ θῆρ, αἰολ. φῆρ σημαίνει τὸ ἄγριον, ἀρπακτικὸν ζῳῶν, λ. fera (ἐκ τοῦ ἐπιθέτου ferus, ἄγριος).

Γερμανιστὶ ὀνομάζομεν τὰ ἡμερὰ ζῳα, τὰ ὅποια βόσκονται, fli, ἀγ. fliu, γτ. failiu, ὅπερ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ λ. pecu. Ἐκ τῆς ἑλλ. ἀναφέρει ὁ Grimm τὸ πῶν ἀντὶ τοῦ πόκου, πέκου, ἀλλ' ἐσφαλμένως, ὅπως λέγει ὁ Curtius, ἐπειδὴ οὐδέποτε ἐκθλίβεται κ μεταξὺ δύο φωνηέντων.

Τὸ ἄγριον, ἔδμητον ζῳῶν ὀνομάζομεν tier, ἀγ. tier, γτ. dius (ἀγγλ. deer), ὅπερ ἐκλαμβάνεται ὡς ταυτόρριζον μετὰ τοῦ ἑλλ. θῆρ. (Σημ. τὸ ῥῆμα halten, ἀγ. halten, γτ. haldan, σημαίνει οὐ μόνον ἔχειν, κρατεῖν, ἀλλὰ καὶ τρέφειν, βόσκειν, ὅπως καὶ τὸ ἑλλ. ῥέμειν τὰς αὐτὰς δύο σημασίας ἔχει.)

Ἄς προτάξωμεν τὰ κυριώτερα οἰκιακὰ ζῳα.

Πρὸς τὸ ἑλλ. ἵππος ἀντὶ ἰκός (Etym. Magn. p. 472, 12) ἀντιστοιχεῖ τὸ λ. equus καὶ ἐκ τῶν γερμαν. γλωσσῶν μόνον τὸ ehu τῆς ἀρχαίας σαξωνικῆς. Εἰς τὴν νῦν γερμανικὴν ἔχομεν τρεῖς λέξεις διὰ τὸν ἵππον pferd, ὅπερ ξένη λέξις *), ros (ἀγ. hors, ἀγγλοσαξ. hors) καὶ mähre, ἀγ. marah ἵππος, mericha φορὰς. Τὸν λευκὸν ἵππον ὀνομάζομεν schimmel, τὸν μαυρὸν garro (= rabe, κόραξ), τὸν πυρρὸν luchs, δηλ. ἀλώπεκα.

Πρὸς τὸ ἑλλ. πῶλος, λ. pullus ἀντιστοιχεῖ γτ. fula, ἀγ. folo, νεολ. die sole ἡ φορὰς, καὶ dus solen ἢ füllten, ὁ πῶλος. Εἰς τὴν διάλεκτον τῆς νοτίου Γερμανίας ὑπάρχει καὶ ῥῆμα solen, ὅπερ σημαίνει γεννᾶν ἐπὶ τῆς φορᾶδος.

Ἡ φορὰς ὀνομάζεται stulo. Ἡ λέξις αὕτη ἔχει τὴν ἐξῆς ἀρχὴν: stuoi, (ἀγγλοσαξ. stōd) ἔλεγον, ὅταν ἵπποι ἐστέκοντο πολλοὶ συνάμα εἰς τὸν σταυλὸν ἢ εἰς παρραγμένον τόπον, ὅθεν gestūte σημαίνει ἀγέλην ἵππων πρὸς νεοττοποίησιν τρεφομένων: πρὸς τὸ ἀγγλ. stud. Ἡ φορὰς ὀνομάζετο εἰς τὴν ἀγ. διάλεκτον stuoi meriha, ὅπου δυνάμεθα νὰ εἰκάζωμεν ἐκ τοῦ ἀγγλοσαξ. stodmyre, καὶ ἔλαθεν ἐπειτα ἐκ

*) μισ. γερμ. pferi, pferit, pferiti, ἀγ. parcenit, νεολατ. parafredas, ἐκ τοῦ paraveredas, δηλ. παρὰ καὶ verodus, ὅπερ ὁ Postus ἐξηγεῖ ὡς συγκεκομμένον ἐκ τοῦ vehere rhedas. Παράβαλε τὸ γαλλ. palefroi καὶ τὸ ἰταλ. palafreno.

βραχυλογίαι τὴν ἐπὶ τοῦ τόπου ὀνομασίαν stute. Πρὸς. zimner δωμάτιον, καὶ frauenzimmer, γυνὴ ἀπὸ τοῦ γυναικονίτου.

Τὸ ἑλλ. βοῦς εἶναι γερμανιστὶ rind, ἀγ. hirnd. Ἐνταῦθα παρατηρητέον, πῶς αἱ γενικαὶ σημασίαι τῶν ριζῶν προϊόντος τοῦ χρόνου ἐγένοντο εἰδικώτεραι. Ἡ γλῶσσα ὠνόμαζε κατ' ἀρχὰς τὸν κριὸν καὶ τὸν βοῦν καὶ τὴν ἑλαφοῦ ἐκ τῶν κεράτων κερσός, κερσόςφουρος· διὰ τοῦτο καὶ τὸ ἑλλ. κριός καὶ τὸ λατ. cervus καὶ τὰ ἀγ. hirnd (βοῦς) καὶ hiruus (ἑλαφος) ἀνάγονται εἰς τὴν αὐτὴν ρίζαν, ἐκ τῆς ὁποίας προήλθον κέρας, cornu καὶ γτ. hauru, γγ. horo.

Πρὸς τὸ ἑλλ. βοῦς ἀντιστοιχεῖ ὡς πρὸς τὴν ρίζαν τὸ γερμ. ku, ἀγ. cnuo. Πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ ἑλλ. βεῖς πολλὰς ρίζας ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἰνδογερμ. γ ὅπερ εἰς τὴν γερμανικὴν μετέβη εἰς k. Μεταξὺ τῶν ριζῶν τούτων, ὧν ὁ Curtius ἀναφέρει δάδεκα, εἶναι καὶ ἡ ρίζα gau. Εἰς τὴν ρίζαν ταύτην ἀνήκει καὶ τὸ βοῦβαλος, σανσκρ. ganilas τὸ γερμ. hüffel εἶναι ξένης καταγωγῆς.

Τὸ ochse ἢ ochs, ἀγ. ohsa, γτ. auhsa ἢ auhsus σημαίνουσι τὸν ἀρσενικὸν βοῦν. Ὁ Grimm ἀνάγει τὴν λέξιν εἰς τὴν ρίζαν nah, ἐξ ἧς ὄχος, wagen κτλ. νομίζων ὅτι ὁ βοῦς ὀνομάζεται οὕτως ὡς ἔλαων· στρογγύλεται δὲ πρὸς τούτους ἐπὶ τῆς ἀναλογίας τῆς σανσκρ. γλῶσσῆς, ὅπου ὁ ἵππος ὀνομάζεται vahas. Ἡ παραγωγή ἕως τοῦ ochse ἀπὸ τῆς ρίζης nah δὲν μοι φαίνεται πολὺ πιθανή, διότι αἱ ἄλλαι εἰς τὴν αὐτὴν ρίζαν ἀνήκουσαι γερμανικαὶ λέξεις ὡς wagen, woge κτλ. ἔσωσαν τὸ δίγαμμα. Τὸ λατ. jumentum ἀντὶ jug-mentum ἀπὸ τοῦ jugum ζυγός, μετέβη νὰ σκεφθῶ περὶ τῆς παραγωγῆς τοῦ ochse ἐκ τοῦ joch ζυγός, ὅπερ εἰς τὴν ἀρχαίαν σκανδιναβικὴν γλῶσσαν εἶναι ok.

Τὸ ἑλλ. ταῦρος (ἀντὶ σταῦρος) συμφωνεῖ πρὸς τὸ γερμ. stier, γτ. stiur. Ἡ ἑλλ. ὅπως καὶ ἡ λατ. ἀπέβαλον τὸ σ εἰς τὴν ἀρχήν. Ἡ γλῶσσα ἔδωκε τὸ σνομυ τοῦτο εἰς τὸν ταῦρον ὡς ἰδίως ἰσχυρὸν ζῷον· ἐπειδὴ τὸ γτ. stiurs (ἀγ. stiuri) καὶ τὸ σανσκρ. staviras σημαίνουσιν ἰσχυρὸν.

Πρὸς τὸ ἑλλ. πόρρις ἀντιστοιχεῖ τὸ γερμ. forso. Ὁ Curtius παράγει τὰς δύο λέξεις ἀπὸ τοῦ στελέχους por (ἔ-πορ-ον) καὶ παραβάλλει τὰ λατ. pario καὶ parentes. Ἐπειδὴ ὅμως forso σημαίνει ἰδίως τὴν μικρὰν ἀγελάδα, ἧτις ἐγενήθη τὸ παρελθὸν ἔτος (πέρσοι), νομίζω, ὅτι καὶ τὸ ἑλλ. πόρρις καὶ τὸ γερμ. forso ἀνήκουν εἰς τὸ αὐτὸ στέλεχος μετὰ τοῦ ἑλλ. πέρσοι καὶ τοῦ γερμ. fert.

Kalb, μόσχος, γτ. Kalbo ἀνάγεται εἰς τὸ βράχος (β=γ), σανσκρ. garbh-as. Εἰς τὴν γερμ. ἂ ἀντὶ ρ.

Τὴν στενωτάτην πρὸς τὰς προηγουμένας λέξεις σχέσιν ἔχουσι τὰ ἑξῆς οὐσιαστικά·

milch, ἀγ. milchu, γάλα. Τὸ στέλεχος εἶναι melg (τὸ α προθετικόν) τὸ ε τοῦ στελέχους ἐσώθη ἐν τῷ ῥήματι melken, ἀμέλγειν.

euter, ἀγ. utar, ἑλλ. οὔθαρ.

schweif, ἀγ. sveioif καὶ ἑλλ. σβῆη προήλθον ἐκ τῆς αὐτῆς ρίζης. Ἄλλοι παραβάλλουν καὶ φάσιν νομίζοντες, ὅτι τὰ δύο οὐσιαστικά ἀνεπτύχθησαν ἐκ τοῦ οὐθαῖ. Ἡ βῆσις ἀμφοτέρων εἶναι ἡ ρίζα sv σεῶν.

Ἄλλα οἰκιακὰ ζῶα εἶναι·

schwein, ἀγ. swin, γτ. svein εἶναι ἀπίκονον, ὅπως τὸ ἑλλ. σῦ· ἢ ὤ. Ἡ λέξις schwein εἶναι παράγωγος ἐκ τοῦ sau, ἀγ. su, ὅπερ σημαίνει τὸ θηλυ. Ὁ Curtius λέγει· ὑπ' ὄψιν ἔχοντες τὸ χωρίον τοῦ Κικέρωνος (de nat. deor. II, 64), sue nihil genuit natura fecundius εὐκάζουσιν ὡς ρίζαν, τὸ su (τί-κταιν). Ἀναφέρω τοῦτο ἕνεκα τοῦ ἐπομένου.

eber, ἀγ. epar, λατ. aper, ἀγγλοσαξ. eofor ὁ Grimm παραβάλλει καὶ τὸ ἑλλ. κάπρος καὶ τὸ λατ. caper, ἀλλ' ὀχι ἔρθως· ὁ Curtius ἐν τοῖς περιδικῶς ἐκδιδομένοις ἡμετέροις ἐπι τῆς ἑλλ. καὶ λατ. γραμματικῆς (τόμ. α, σελ. 260) πραγματευόμενος περὶ τοῦ ὑποκοριστικοῦ μορίου καλο ἐν τῇ ἑλληνικῇ (λατ. culo), ὅπερ σῶζεται εἰς δύο λέξεις γραύκαλος (ἄρρις τεφρός, Πεύχ.) καὶ ὄρθικυλος (Αἰσχ. Ἀγ. 143) ἀνάγει τὸ στέλεχος ὄρο εἰς τὴν ρίζαν ὄρ (πρὸς. ἄβ-ρός, καὶ ἀπ-αρός), ἧτις πρὸς τῆ σημασίαν ἐργάζεσθαι ἔχει καὶ τὴν τοῦ γεννᾶν. Παράβαλε τὸ γτ. ab-a ἀνήρ, καὶ τὸ ἀρχ. σκανδ. af-la γεννᾶν. Ὡστε τὸ λατ. ar-er παρέχει τὴν σημασίαν· γεννητήρ, τὸ δὲ ὄρθιον ὡς οὐδέτερον τὸ γέννημα. Ἄνω εἶδαμεν, ὅτι καὶ ὁ σὺς ἀπὸ τῆς γονιμότητός του ἔλαβε τὸ ὄνομα.

ferkel εἶναι ὑποκοριστικὸν τοῦ ἀγ. farah, λατ. porcus, ἑλλ. πόρκος, τὸ ferkel, ἀγ. farheli, ἀντιστοιχεῖ ἀκριβέστατα πρὸς τὸ λατ. porcellus. Ἐνταῦθα πρέπει νὰ ἀναφέρω καὶ τὸ οὐσιαστικὸν spanferkel, τὸ ὁποῖον εἶναι ξέλιον προσοχῆς ἕνεκα τοῦ πρώτου συνθετικοῦ· τὸ νῦν ἀχρηστικὸν ῥῆμα spanen ἐσήμαινε πρὶν θηλάζειν, ἐξ οὗ τὸ ἀγ. sprunni, οἱ μαστοί, τὸ γάλα τῆς μητρὸς. Ὡστε τὸ spanferkel=Saugferkel Saugschweinchen, δηλ. χοιρίδιον ἀκόμη θηλάζον¹⁾.

Τὴν φωνὴν τῶν χοίρων μιμεῖται ἡ λέξις γρῦ. Ἐκ τούτων παράγονται γρῦλλος, ἀττ. γρῦλλος μετὰ τοῦ ὑποκοριστ. γρῦλλων (ἢ γρῦλλων), ἔπειτα τὸ ῥῆμα γρῦλλω καὶ τὸ γρῦλλίζω. Ἡ αὐτὴ φωνή—ἐπειδὴ οἱ χοῖροι γρῦλλίζουσι πανταχοῦ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον—εὐρίσκειται καὶ εἰς τὰς συγγενεῖς γλώσσας.

¹⁾ Τὸ ῥῆμα spanen σημαίνει καὶ προσέλω, δελεάζω, ἢ οὗ τὸ gespanni, τὸ (δελεάζον) φάντασμα· abspernen=weglocken, ἀποσύρω, abspränstig=abwendig, wider-spränstig=ἀνθιστάμενος εἰς τὰ δειλάσματα, ἀνημέτακτος, ἀπειθήσι.—Ἡ πρώτη σημασία τοῦ spanen εἶναι ἑλλ. σπᾶνν. πρὸς τὸ ἑλλ. σπᾶνν.

σας. Πρὸ πάντων ἀναφέρω τὸ λατ. grunire καὶ τὸ γερμ. grunzen. Τὸ νεοελλ. γρουρῆ ἀνήκει εἰς τὸ αὐτὸ στέλεχος. Ἰδὲ τὴν διατριβήν μου Neograeca ὑπὸ τὴν λέξιν ταύτην.

hund λέγεται ὁ πιστὸς σύντροφος τοῦ ἀνθρώπου, ὁ κύων, (γεν. κυν-ός) γτ. hun-d-s. Τὸ d εἶναι μεταγενέστερον. Ἐὰν ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν, ὅτι πρὸς ἑλλ. κ ἀντιστοιχεῖ τὸ γερμ. h, καὶ παραβάλλωμεν πρὸς τούτους τὸ λατ. cau-is, δὲν δύναται νὰ ὑπάρχη ἀμφιβολία περὶ τῆς κοινῆς ρίζης.

Μετὰ τὰ τετράποδα οἰκιακὰ ζῶα ἀναφέρω τὴν χῆνα, τὴν νῆσσαν καὶ τὸν κύκνον.

Ἡ λέξις χῆν φαίνεται ὡς πρῶτον στέλεχος νὰ ἔχη χεντ, ὅθεν συμφωνεῖ κάλλιστα πρὸς τὸ γερμ. gans, (χ=γ) τὸ λατ. ans-el ἔχασε τὸ ἀρσενικὸν h.

Τὸ νῆσσα (ἐκ τοῦ νητ-ja ὅπως μέλισσα ἐκ τοῦ μελιτ-ja) εἶναι συγγενὲς πρὸς τὸ λατ. ana(i)s καὶ τὸ γερμ. ente. ἀγ. anut.

han, γτ. hana, ἀλέκτωρ, καὶ hun, ἀγ. huson, κότεπουλον, ὅπως καὶ τὸ θηλυκὸν henne, ἢ ὄρνις, ἔχουσι τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ ἔδειν, κανάζειν, ὅπερ ἔχει τὴν αὐτὴν ρίζαν. Παράβαλε τὸ λατ. canere. Ἀνήκει ἐνταῦθα καὶ τὸ κύκνος (κύ-κν-ος), ὅπερ δι' ἀναδιπλασιασμοῦ ἔλαβε ταύτην τὴν μορφήν. Ὁ Curtius ἀριστα παραβάλλει τὸ κύ-κλ-ος, ὅπερ δι' ἀναδιπλασιασμοῦ προήλθεν ἐκ τῆς ρίζης κυλ (κυλ-ίω).

Ἡ λέξις κύκνος μᾶς φέρεται εἰς τὸ schwan, ὅπερ ἐστὶ τὸ ὄνομα τούτου τοῦ πτηνοῦ εἰς τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν· τὸ ἀγ. swan συμφωνεῖ κάλλιστα πρὸς τὴν σανσκρ. ρίζαν swan ἤχειν (swan-a-ti, ἤχει), swanas, ἤχος, λατ. son-us, son-are. Ὡστε καὶ εἰς τὴν γερμανικὴν ὁ κύκνος ὀνομάζεται ἐκ τοῦ ἤχματος, ὅπερ ἔδει κατὰ Πλίν. (X, 23) πρὸ τοῦ θανάτου του. Παράβαλε Ὁρατ. IV, 3, 20: cygni sonum καὶ Μαρτ. XIII, 77. Cantator cygnus funeris ipse sui.

Ἐνταῦθα ἀνήκουσι καὶ αἱ δύο λέξεις· feder, πτερόν, καὶ ei, ἀγόν. Τὸ feder, ἀγ. fedara, εἶναι ταυτόριζον πρὸς τὸ ἑλλ. πετ-ρόν, ὅπερ ἐστὶ σύνθετον ἐκ τοῦ πετ (πέτομαι) καὶ τῆς τῆς ὄργανον δηλοῦσης καταλήξεως τρον. Ἐκ τοῦ πετ-τρον ἐγένετο ἀποβληθέντος τοῦ πρώτου τ ὁ τύπος πετρόν, ὅστις ἀπαντᾶται ἐν τῷ ἐν ἐτει 1835 εὐρεθέντι ἀποσπάσματι τοῦ ἔμνου εἰς Διοσκόρου· ὑποπετριδίων δειρῶν =εποπτέρων δειρῶν· τοῦ δὲ δευτέρου τ ἀποβληθέντος προέκυψε τὸ κοινὸν πετρόν. Συγγενὲς πρὸς τὸ feder εἶναι ἡ λέξις fittich (ἢ fittig) πτερόν, ἀγ. fetah.

ei, ὄδον, ovum, σχηματίζει τὸν πληθ. eier, ἀγ. eigit. Τὸ g τῆς τελευταίας λέξεως συμφωνεῖ πρὸς ἐκεῖνο τῆς νεοελλ. ἀγόν, ὅπερ ἐστὶ ὁ ἀρχαιότατος τύπος τοῦ οὐσιαστικοῦ τούτου. Ἰδὲ Curt. Ἔτυμολ. σ. 364.

Μετὰ τὰ οἰκιακὰ ζῶα ἀναφέρω τὰ ἑξῆς· loewe, ἀγ. lawo, ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ λατ. leo καὶ τὸ ἑλλ. λέων (λεοντ-).

luchs, ἀγ. luchs, καὶ τὸ ταυτόριζον lühz ἀνήκουν εἰς τὸ στέλεχος leuc, ἐξ οὗ λέσσω καὶ τὸ τὴν αὐτὴν σημασίαν ἔχον ῥῆμα luoq-em τῆς ἀρχαίας γερμανικῆς, ὅπερ καὶ σήμερον ἀκόμη εἶναι εὐχρηστώτατον εἰς τὴν διάλεκτον τῶν Σουάβων. Ὁ lühz λοιπὸν ἔχει τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ δὲξ βλέμμα, ὅπως λέγομεν περὶ ἀνθρώπου ὁξ βλέποντος· er hat Luchsaugen. Παραβ. τὸ Λυγκεύς.

igel, ἀγ. ig-il, ἑλλ. ἐχ-ίνος.

otter, ἀγ. πάβιν otter, ἑλλ. ὄβρα. Ἡ γερμ. λέξις ὅμως δὲν σημαίνει μόνον τὴν ἐνοβίδα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔχιδραν· μετὰ δὲ τῆς τελευταίας λέξεως εἶναι συγγενὲς τὸ γερμ. unke, εἶδος βατράχου μονοτόνας καὶ μελαγχολικῶς φωνάζοντος· εἰς δὲ τὴν ἀρχαίαν γερμ. unke=ἀπίς (εἶδος ὀφιδίου).

maus, ἀγ. mūs, λατ. mūs, ἑλλ. μῦς. Ὁ Curtius λέγει ἡ ρίζα mūsh (mush-a-mi μετὰ τῆς παραφουδῆς mūsh ὑπάρχει ἐν τῇ σανσκρτικῇ ἔτι ὡς ῥῆμα μετὰ τῆς σημασίας κλέπτειν, ὅθεν δὲν πρέπει νὰ ἀμφιβάλωμεν περὶ τῆς σημασίας μῦς=κλέπτης. Καὶ ὁ ἡμέτερος λαὸς λέγει περὶ ἀνθρώπου συνειδημένου νὰ κλέπτῃ· er stillt wie eine ratte, δηλ. κλέπτει ὡς ἄν ποντικός.

Καὶ τὸν περιώνυμον ψύλλον ἐγνώριζον οἱ ἰνδογερμανικοὶ λαοὶ πρὸ τῆς ἀποχωριστικῆς τῶν· τοῦτο ἀποδεικνύει ἡ συγγένεια μετὰ τῶν λέξεων· ψύλλος (ἀντὶ σπύλλος), λατ. pul-ox καὶ γερμ. flöh (ἀποβληθέντος τοῦ ἀρχικοῦ σ).

Τῶν πτηνῶν ἀναφέρω τὰ ἑξῆς·

ar, ἀετός, ἀγ. aru, γτ. ara, (γεν. arins) ἔρχεται ἀπὸ τῆς ρίζης ar (ἑλλ. ὄρ), ἧτις εἶναι εἰς τὸ ὄρνιμι, ὥστε τὸ ὄρ-νις κατὰ τὸν Ebel σημαίνει τὸν ὄρνιμι· τὸ γερμανικὸν ar (Aar) ἀπαντᾶται εἰς μερικάς συνθέτους λέξεις. Τὸν αἰετὸν εἰσὶ τὴν τωρινὴν γλῶσσαν μόνον οἱ ποιηταὶ λέγουσιν ar, εἰς τὸν πεζὸν λόγον λέγεται adler, ἡ ὁποία λέξις εἶναι σύνθετο ἐκ τοῦ adel (edel, εὐγενής), adel-ara, adler δηλ. εὐγενῆς ὄρνις, βασιλεὺς τῶν πτηνῶν. Ἐπίσης σύνθετον εἶναι τὸ sperber, ἐκ τοῦ ἀγ. sparvo (sper-ling, σπούργιτης) καὶ aru, σημαίνον τὸ εἶδος τῶν ἱεράκων, ὅπερ καταδιώκει καὶ τρώγει τὰ σπούργιτια (σπίλις, Arist. h. n.). Ἐπὶ τέλους τὸ ἀγ. miuse-ar, mūsar, ὁ ἱεράξ, ὅστις τρέφεται ἀπὸ τῶν ποτικῶν, ὁ εἰς τὴν νῦν γλῶσσαν maüsefalko λεγόμενος.

(Ἀκολουθεῖ.)

Dr. MICHAEL DRPFNER.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ.

Γνωστόν ὅτι ἐπὶ τῶν τελευταίων τούτων ἐτῶν ἠγέρθη ζωηροτάτη ἔμιλλα μεταξύ τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ τῇ Δύσει Ἑλληνικῶν κοινοτήτων πρὸς σύστασιν σχολείων, ἀδελφότητων, λεσχῶν, ἀναγνωστηρίων καὶ συλλόγων, σκοπὸν κύριον ἔχοντων τὴν προαγωγὴν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἑλληνισμοῦ. Εἰς πολλὰ; ἐπαρχίας τῆς Ἀσίας, οἷον εἰς τὴν Καισάρειαν, τὴν Καππαδοκίαν, τὴν Ἰταλίαν, ὅπου καὶ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων μόνη ἢ τουρκικὴ ἐλαλείτο, ἰδρύθησαν καὶ ἀρρένων καὶ κορασίων σχολεῖα, εἰς ἃ διδάσκονται μετὰ παρέλευσιν αἰῶνων ἡ γλῶσσα τοῦ Βασιλείου καὶ τοῦ Χρυσοστόμου. Εἰς τὰς παριστρίας ἐπαρχίας τῆς Δακίης, ὅπου παρεπιδημοῦσι μυριάδες ἐκ τῶν ἡμετέρων, πρὸς τῇ διδασκαλίᾳ τῶν σχολείων ἀπαγγέλλονται καὶ λόγοι διοχετεύοντες χρησίμους γνώσεις πρὸς τοὺς ἀποκτάς. Εἰς Λονδίνου συνστάθη Λύκειον, ὑπὸ ἀνδρὸς σοφοῦ καὶ ἑλληνικωτάτου τὴν ψυχὴν διευθυνόμενον, εἰς ὃ συββέουσι τὰ τέκνα τῶν ἐκεῖ ὁμογενῶν, ἀκούεται δ' ἐνίοτε καὶ ἡ φωνὴ λογίων, καὶ μάλιστα ἡ τοῦ Ἑλλήνος πρεσβυτοῦ, ἡ τις ἀπὸ ἐτῶν πολλῶν καὶ ζῶσα καὶ διὰ συγγραμμάτων κατακαλεῖ τὰς ἡμετέρας ψυχάς. Ἀλλὰ καὶ ναοὶ ἑλληνικοὶ ὠκοδομήθησαν πρὸς στερέωσιν τῆς θρησκείας καὶ ὑποστήριξιν τοῦ ἑλληνισμοῦ. Ἐν μόνον καὶ ἡμᾶς ὑπολείπεται, σπουδαιότατον ὅμως, ἡ κατὰ καιρὸν ἐπίσκεψις τῆς ἑλληνικῆς χώρας ὑπὸ τῶν κατὰ τὴν Δύσιν κυρίως διατριβόντων νέων, οἵτινες διδάσκονται μὲν τὴν ἑλληνικὴν, ἀλλὰ διδάσκονται αὐτὴν ὡς γλῶσσαν ξένην, ὅπως διδάσκονται καὶ τὴν ἀγγλικὴν ἢ τὴν γαλλικὴν. Ὁ ἑλληνισμὸς δὲν συνίσταται εἰς μόνην τὴν γλῶσσαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν θρησκείαν, καὶ εἰς τὰ ἥθη, καὶ εἰς τὰς παραδόσεις καὶ εἰς τὸν ἔθνην ἐν ᾗ γίνεται χωρικῶς, τὸν ὅποιον ἀγνοεῖ ὁ ἐγκαταλειψὼν μετὰ ξένων πάντη ἄλλοθεν ἔχοντων τὸν πολιτισμὸν. Καὶ μόνος ὁ ἀὴρ τῆς πατρίδος ἀρκεῖ πολλὰκις νὰ ἀναπτέρωσιν τὸ φρόνημα, καὶ νὰ ἐνσταλάξῃ εἰς τὴν καρδίαν αἰσθήματα, ἃ τινεσὶ οὐδ' ὀπωπεύθησαν οἱ γεννηθέντες καὶ ἀνατραφέντες εἰς τὰ ξένα. Ἄς παραδειγματισθῶμεν παρὰ τῶν Ἀγγλων, οἵτινες φοβούμενοι μὴ ἐξασθενῆσῃ ἡ φιλοπατρία αὐτῶν, φροντίζουσι ὅπου καὶ ἂν εὕρισκονται καὶ διατινῶνται καὶ αὐτοὶ, καὶ αἱ γυναῖκες, καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν ἀπαρτάλλαστος ὡς ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι διὸ καὶ βλέπομεν αὐτοὺς οὐ μόνον ὁμιλοῦντας καὶ συμπεριφερομένους, ἀλλὰ καὶ πράγοντας καὶ πίνοντας καὶ ἐνδυομένους εἰς τὰ θερμὰ κλίματα, ὡς ἂν ἔτραγον ἢ ἐπίνον ἢ ἐνεδύοντο εἰς τὴν κατεψυγμένην αὐτῶν χώραν. Ὁ πρῶτος μὲν τὰ ξένα τῶν τῆς ἰδίας

πατρίδος, « οὐ presque toujours, ὡς ἔλεγεν ὀρθότατα καὶ κατανυκτικώτατα ὁ Chataubriand, un homme sans respect pour la mémoire de ses pères; les tombeaux sont sans intérêt pour lui; les institutions de ses aïeux ne lui semblent que des coutumes barbares; il n'a aucun plaisir à se rappeler les sentences, la sagesse et les goûts de sa mère. »

Εἰς τὰς σκέψεις ταύτας ἔδωκεν ἀφορμὴν ὁ λόγος τὸν ὅποιον ἀπήγγειλεν ὁ πρόεδρος τοῦ ἐν Βραζιλίᾳ ἑλληνικοῦ φιλομούσου συλλόγου τὸν παρελθόντα μῆνα ¹⁾. Ὁ σύλλογος αὗτος ἰδρύθη πρὸ ἐτῶν δύο εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην τῆς Δακίης, πολλὰ μὲν ἐπηγγείλατο, ὀλίγα δὲ ἐπραξε κατὰ τὸν κ. Γεωργαντόπουλον.

« Ἀναγκασθέντες, λέγει, πρὸς ἀναλλοίωτον ἐκπλήρωσιν τῶν θρησκευτικῶν μας ἱεροτελεστιῶν νὰ ἀικοδομήσωμεν ἴδιον ναὸν, μετέβημεν ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴν ὑπερ τῆς μεγαλοπρεπείας τοῦ ὑψηλοφροσύνης εἰς τὴν παντελῆ περὶ αὐτοῦ ἀδιαφορίαν, καὶ ἀπὸ δικταετίας συνεκκλησιαζόμεθα εἰς χώρον ἀνάμυστον οὐ μόνον εἰς οὐρανὸν λατρείαν, ἀλλὰ καὶ εἰς ἐνδιαίτημα ἀνθρωπίνων ἄντων.

« Συνησθάνθημεν κατόπιν τὴν ἀνάγκην τῆς συστάσεως ἐθνικῆς κοινότητος, ἥτις καὶ διὰ τὴν πληθὺν τῶν ἐνταῦθα παροικούντων ὁμογενῶν μας, καὶ διὰ τὴν χρηματικὴν καὶ κτηματικὴν αὐτῶν κατάστασιν, καὶ διὰ τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἐμπορίου τῶν ἡδύνατο νὰ διαπρέπῃ μεταξύ τῶν ἄλλων ἑλληνικῶν κοινοτήτων· ἀλλὰ τὰ ἐξ ἑκατημυριακῶν τῶν γνησίων ὁμογενῶν μας ἀπέφυγον τοῦ νὰ συγκαταριθμηθῶσι μετὰ τῶν μελῶν αὐτῆς, πλείστα δὲ ἐκ τῶν συγκαταριθμηθέντων ἀποποιῶνται ν' ἀποτίσωσι τὴν οἰκιοθελίαν; καὶ ἰδίᾳ χειρὶ ἐγγραφοῦσαν ἐτήσιαν συνεισφορὰν τῶν.

« Πρὸς διετίας συνεστήσαμεν Σύλλογον πρὸς ἐμφύχωσιν καὶ καλλιέργειαν τῆς γλώσσης μας· καὶ τὴν ταχθεῖσαν πρὸς συντήρησιν τοῦ δωδεκάδραχμον ἐτησίαν συνεισφορὰν, τὰ πλείστα αὐτοῦ μέλη ἀπεποιήθησαν ν' ἀποτίσωσι κατ' αὐτὸ τὸ πρῶτον τῆς συστάσεώς του ἔτος.

« Ἐπελήφθημεν ἀκολουθῶς τὴν σύστασιν Παρθενναγωγείου διὰ τὰς ἀπόρους κόρας τῶν ὁμογενῶν μας, καὶ πρὸς συντήρησιν του προεβιάσαμεν εἰς εικοσάφρακτον τὴν ἀνέκαθεν εἰς δωδεκάδραχμον ταχθεῖσαν ἐνιαύσιον συνδρομὴν, καὶ μολονότι τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς τελευταίας ταύτης υποχρεώσεώς μας ἐπεκωρύσαμεν διὰ τῶν ἰδιοχειρῶν ἡμῶν ὑπογραφῶν, τινεσὶ ἐξ ἡμῶν μετὰ δυστροπίας τὴν ἀποτίσωσιν, οὐκ ὀλίγοι δὲ καὶ ἀρνοῦνται αὐτὴν ὀλοτελῶς. »

¹⁾ Λόγος ἐκφωνηθεὶς τὴν 9 ἰαν. 1872 ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ ἑλλην. φιλομ. συλλόγου Ἰβανιν. Γεωργαντοπούλου ἱερέως Βραζιλ. 1872.

Προβζίνων δὲ ὁ πρόεδρος τοῦ Συλλόγου προστίθησι μετὰ λύπης καὶ ταῦτα·

« Ἀλλ' ὅμως ἐκ τῶν γονέων τούτων μόνον τρεῖς— οἱ ἦσαν εὐποροὶ—ἀπέτισαν τὰ ὀφειλόμενα διδάκτρα μετ' ἀθαρμῆτου προθυμίας καὶ εὐγνωμοσύνης, οἱ λοιποὶ δὲ οὐδ' ἐλάχιστον μῦρον τῶν ὀφειλομένων διδάκτρων ἀποτίνουσιν, οὐδεμίαν παρέχουσιν εἰς τὸν Σύλλογον τοῦτον συνδρομὴν, ἐξαιστάνται ἐν τοσούτῳ κατὰ τοῦ προέδρου, καὶ κοφεύουσιν εἰς πᾶσαν αὐτοῦ προτροπὴν καὶ δικαιολογίαν. Γνωρίζετε, κύριοι, ὅτι διὰ τὴν τάξιν τῶν εὐπόρων μαθητηρίων τοῦ ἐν λόγῳ Παρθενναγωγείου, τὸ συμβούλιον προέτεινε καὶ ὁ Σύλλογος ἐνέκρινε τὰ ἐκ φρ. 10 μὲναια διδάκτρα, καθόσον ὁ Σύλλογος, μὴ ἔχων σταθεροὺς ἐπισοῦν πόρους, εἰμὴ τὰ ἐτησίως ἐκ τῶν συνεισφορῶν τῶν μελῶν του προερχόμενα 2000 περίπου φράγκα, δὲν ἐδύνατο νὰ συντηρήσῃ πράγματι Παρθενναγωγεῖον. Ἄλλως δὲ, τὸ νὰ προμηθεύηται διαρεῖαν ἢ ἐκπαιδεύσῃ τῶν εὐπόρων κορῶν, καὶ νὰ καταλαμβάνονται παρ' αὐτῶν αἱ θέσεις τῶν ἀπόρων, χάριν τῶν ὁποίων συνεστήθη τὸ Παρθενναγωγεῖον, ταῦτο διὰ μὲν τὸν Σύλλογον θὰ ἦναι παραλογισμὸς, διὰ δὲ τοὺς εὐπόρους γονεῖς παραγνώρισις τῶν πατρικῶν καὶ κοινωνικῶν καθηκόντων τῶν.

« Συμμορφούμενον τὸ συμβούλιον μετὰ τὸν κανονισμὸν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου, καὶ μηχανευόμενον νὰ προμηθεύῃ τοὺς πρὸς συντήρησιν αὐτοῦ ἀπαιτούμενους πόρους, ἔταξε φρ. 4. ἀντίτιμον τοῦ διπλώματος ἐκάστου μέλους· ἐξαίρεσις δὲ 409 ἐξ αὐτῶν, οἱ λοιποὶ ἀπεποιήθησαν τὴν ἀπότισιν τοῦ τιμήματός του.

« Εἰς ἀποδεικνύεται ἀπὸ τοὺς ὑπὸ τοῦ Ταμίου ἐπιδοθέντας εἰς τὸ προεδρεῖον καταλόγους, ἐκ τῶν ἐγγραφοθέντων εἰς τὸ μητρώον τοῦ Συλλόγου ὡς μελῶν αὐτοῦ, κατὰ τὸ πρῶτον τῆς συστάσεώς του ἔτος, τριάκοντα πέντε μέλη δὲν ἀπέτισαν μέχρι τοῦδε τὴν ἐτησίαν συνδρομὴν τῶν· ἐκ δὲ τῶν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐγγραφοθέντων ἑκατὸν δεκαεννέα! Ἐν τούτοις καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ προσέρχονται εἰς τὰς συνελεύσεις καὶ συνεδριάσεις τοῦ Συλλόγου, δημηγοροῦσι, ψήφισμαροῦσι καὶ ἐν γένει ἐξασκοῦσι τὰ τῶν μελῶν δικαιώματα.

« Δὲν ἐπιλαμβάνομαι, κύριοι, τὴν ἐξέλεγειν τῆς χαλαρωθείσης ὑπὲρ τῆς ἀποπερατώσεως τῆς ἐκκλησίας μας προθυμίας ἡμῶν, διότι τοῦτο δὲν εἶναι τῆς ἀρμοδιότητός μου, καὶ διότι τὸ πολυδάπανον τηλεκαύτης οἰκοδομῆς, καὶ αἱ δυσμενεῖς περιστάσεις τοῦ ἐμπορίου παρεκώλυσαν τὴν προθυμίαν ἡμῶν. Δὲν ἀποφαίνομαι περὶ τῆς εἰς τὴν νέαν γενεάν ἀποδιδόμενης καχεξίας καὶ ἀκηδίας, διότι τοῦτο δὲν εἶναι τὸ θέμα τοῦ λόγου μου· ἀλλὰ καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὸν πρὸς τὴν παιδείαν καὶ τὰ φιλανθρωπικὰ κατα-

στήματα ζῆλόν μας καὶ κυρίως τὴν πρὸς τὸ ἴδρυμα τοῦ φιλομούσου τούτου Συλλόγου διαγωγὴν μας, ἡ ἐκ τῆς ὑπηρεσίας ὡς ἐπιτρόπου τῆς ἐθνικῆς μας κοινότητος καὶ ὡς προέδρου τοῦ Συλλόγου ἐμπονηθεῖσά μοι πεποιθήσεις, καὶ ἡ συναίσθησις τοῦ καθήκοντός μου μ' ἀναγκάζουσι νὰ εἶπω ὅτι πολὺ ἀπολειπόμεθα τῶν γονέων μας. »

« Οἱ εἰσπράττοντες, λέγει ἀλλαχοῦ, τὰς εὐτελεῖς ταύτας συνδρομὰς ὑπηρετεῖται τοσούτον κατεπονηθήσαν ἀποπεριπόμοιοι καὶ ἐμπαιζόμενοι, ὥστε καίτοι ἀντιμισθοῦμενοι, ἀποτροπιάζονται τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην, καὶ εἰ μὴ ἐπήρχοντο τὰ ἐκ τῶν θεατρικῶν παραστάσεων, τὰ ἐκ τοῦ λαχείου καὶ τῶν ἰδιωτικῶν συνεισφορῶν βοηθήματα, καὶ ἂν εὐτυχῶς πως μετὰ τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου μας δὲν ὑπῆρχον ἄτομά τινα ἐμψυχούμενα ἀπὸ τὴν θυμηδῇ ἰδιότητα τῆς ἀγαθοεργίας, διακαίόμενα ἀπὸ τὴν ἐκ τοῦ Συλλόγου τούτου προερχομένην ὀφέλειαν, ἐργαζόμενα ὑπὲρ αὐτοῦ μετὰ προθυμίας, καὶ συνεισφέροντα μετ' ἀγαθῆς προαιρέσεως, πρὸ πολλοῦ δὲν θὰ ὑφίστατο οὔτε Παρθενναγωγεῖον, οὔτε Σύλλογος. »

Καὶ ὅπως ἐξεγείρη τὴν φιλοτιμίαν τῶν ὑστερίζοντων, ἐξεικονίζει διὰ ζωηρῆς γραφίδος τὴν ἐντολὴν τῶν Συλλόγων καὶ τὰ ἐκ τούτων ἀγαθὰ, ὡς ἐξῆς·

« Οἱ Σύλλογοι, κύριοι, εἶναι οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες τοῦ πνεύματος· συνερχόμενοι εἰς τὰς συνεδριάσεις αὐτῶν, ἀγωνίζομεθα τὸν ἀγῶνα τῶν ἀγαθῶν πράξεων καὶ τῶν φιλοτιμῶν καὶ φιλογενῶν ἰδεῶν· ἐπεκτείνομεν διδίδοντες πρὸς ἀλλήλους τὰς γνώσεις μας· μορφώνομεν ἡμᾶς αὐτοὺς ἐπὶ τὰ κρεῖττα. Ἐνθυμούμεθα ὅτι εἴμεθα Ἕλληνες καὶ ὅτι συνδεόμεθα διὰ τοῦ ἱεροῦ δεσμοῦ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀδελφότητος. Οἱ Σύλλογοι εἶναι ἀφετηρία τοῦ πολιτισμοῦ κατὰ τὴν Ἀνατολήν, καὶ θεμέλιον τῆς ἐκπληρώσεως τῶν τοῦ ἑλληνισμοῦ πόθων. Δὲν ὑπάρχει σχεδὸν καὶ ὅλην τὴν Ὀθωμανικὴν ἐπικράτειαν, πόλις ἑλληνικὴ ἄνευ Συλλόγου, καὶ εἰς ὅλα ἀνεξαιρέτως τὰ πολιτισμένα κράτη ἔθνη ἢ ἐκπαιδεύσεις, καὶ πάντα τὰ φιλανθρωπικὰ καταστήματα ἐξήρτηται καὶ διατηροῦνται διὰ δαπάνης τοῦ δημοσίου· ἢ συστάσεις Συλλόγων ὡς ὁ ἡμέτερος, ἀμετόχων δηλαδὴ παντὸς πολιτικοῦ σκοποῦ, καὶ μόνον ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ ἐκπολιτεύσεως τῶν περὶ αὐτοὺς μεριμνούντων, λογίζεται εὐεργέτημα. »

Ὅστω πως δεινολογούμενος ὁ πρόεδρος τοῦ φιλομούσου Συλλόγου, συγκρίνει τὰς ἐνεργείας τῶν ἐν Βραζιλίᾳ πρὸς τὰς τῶν ἐν Γαλαζίῳ, καὶ εὕρισκει ταύτας πολὺ ὑπερτέρας. « Ἢ ἐν Γαλαζίῳ, λέγει, ἑλληνικὴ κοινότης σταθμίσασα ἐμβριθῶς τὰς ἀνάγκας καὶ τὰ μέσα τῆς, ἀπεπεράτωσεν ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ διαστήματι τὴν νεόδμητον ἐκκλησίαν τῆς, ἐσύστησε Σύλλογον καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν κατάρτισιν δύο λυ-

κείων, απολαμβάνοντων αγαθὴν φήμην παρὰ πᾶσι τοῖς τῶν δύο ἡγεμονῶν κατοίκους.»

Ἄλλ' ἐνὶ λέγων ταῦτα ὁ κ. Γεωργαντόπουλος τὴν ὁ Ἰανουαρίου ζήσιν τὴν ἀνοήρην κατάστασιν τῶν ἐν Γαλαζίῳ ἑλληνικῶν καταστημάτων, περιέρχον νὰ ἴδωμεν τί μετὰ ἓνα μῶλις μῆνα, τὴν 7 Φεβρουαρίου, ἐπιστέλλει τις περὶ τῶν καταστημάτων τούτων τῷ *Νεολόγῳ* ἐξ αὐτῆς τῆς πόλεως τοῦ Γαλαζίου. Μεμφόμενος τὴν *μυριαθροῦν*, ὡς λέγει, ἑλληνικὴν συνοικίαν τῆς πόλεως ταύτης ἐπὶ ἀκηθία καὶ ἀδρανεία καὶ ἀποκαρῶσει, καὶ οἰκτείρων πρὸ πάντων τοὺς λογάδας αὐτῆς ὡς ρηδὴν ἀγκυρὸν πράξαντας εἰ καὶ ἐκλήθησαν εἰς τὴν διεύθυνσιν τῶν κοινῶν, ἀπὸσον διάφορα, ἐπιφωνεῖ, τὰ αἰσθήματα τῶν ἐν Βραβίᾳ ὁμογενῶν! Πόσον θερμότεροι, πόσον φιλοτιμότεροι ἡμῶν ἀναδεικνύονται ἐκείνοι πρὸς πᾶν ἔτι ἐθνικόν. . . Ὀικοδομήσαντο ναὸν μεγαλοπρεπέστατον» (καὶ ὁμοίως ὁ κ. Γεωργαντόπουλος ἐλευσιολογεῖ τοὺς ἐν Βραβίᾳ «ὡς συνεκκλησιαζομένους ἀπὸ δεκαετίας εἰς χῶρον ἀνάμμοστον οὐ μόνον εἰς θέλειαν λατρείαν ἀλλὰ καὶ εἰς ἐνδιαίτημα ἀνθρωπίνων ὄντων») «ὁ Σύλλογος αὐτῶν εὐδοῦται καὶ προάγεται» (ὁ δὲ κ. Γεωργαντόπουλος βεβαιῶσι ὅτι τὴν δωδεκάδραχμον συνδρομὴν ἀποποιῶνται νὰ ἀποτίσωσι τὰ μέλη) καὶ καθεξῆς ¹⁾. Ἄλλ' ἐκ τῶν ἀντιφάσεων τούτων ἐξάγεται ἴσως τὸ πόρισμα, ὅτι οὔτε ἡ τῆς Βραβίας οὔτε ἡ τοῦ Γαλαζίου κοινότης, εἰ καὶ συγκροτοῦνται ὑπὸ ἀνδρῶν εὐπόρων, ἐπραξάν τι γενικὸν μέχρι τοῦδε, ἀληθῶς ἄξιον τῆς ἑλληνικῆς φιλοκατρίας.

ΚΟΖΑΝΙΚΑ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Περὶ Κοζάνης.

Εἰς ἐξιστόρησιν τῆς πόλεως ταύτης καὶ τῶν πέριξ βοηθήματα εἶχον τὰς ἀγράφους παραδόσεις τῶν κατοίκων, τὰς ὀλίγας ἐγγράφους εἰδήσεις τῶν νεωτέρων, τὰ ἐν τοῖς κώδικεσι τῶν ναῶν σημειώματα, τὴν ἐπιτόπιον ἐξ αὐτοψίας μελέτην, καὶ περὶ ἀρχῆς τοῦ σχολείου βιβλιάριον τι τοῦ Χαρησίου Μεγδάνου. Διὰ τούτων ἀσχολοῦμαι ἀνιχνεύσαι περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐν λόγῳ πόλεως καὶ τῶν πέριξ, καὶ καταλλήλως ἐκθέσαι περὶ ἠθῶν καὶ ἐθίμων, περὶ ἐμπορίας, παιδείας καὶ πνευματικῶν. Ἡ ἱστορικὴ δὲ ἔρευνα τῆς μακαδονικῆς ταύτης γωνίας ἐνδιαφέρει τὴν ἐθνικὴν φιλολογίαν· διότι αὐτῇ ἐδίδαξαν περιβόητοι ἐπὶ παι-

δεία ἄνδρες, καὶ ἐγεννήθησαν διάσημοι συγγραφεῖς, καθ' ὃν χρόνον ἀλλαγῆς τῆς δυσμοίρου Ἑλλάδος μέγα σκότος ἀμαθείας ἐπεκράτει.

Κατὰ τινὰ λοιπὸν παράδοσιν, ἐν τῷ τόπῳ τῆς νῦν Κοζάνης ἦσαν δάση ἀπέραντα, ὧν τὰ ξύλα δεικνύουσιν ἔτι αἱ κάτοικοι ἐντὸς παλαιῶν οἰκιῶν. Ἀνατολικῶς δὲ καὶ ὄραν ἀπ' αὐτῆς ἦν χωρίον τι Καρρατζιλάριον, οὗ οἱ κάτοικοι διὰ τὰς καταπιέσεις τῶν διαβαινόντων στρατευμάτων διεσπάρησαν κατὰ τὰ πέριξ. Τούτων τινὲς ἔχοντες πρότερον τὰ ἑαυτῶν ποιμνιστάσια ἐν τοῖς δάσεσι τῆς Κοζάνης, ἤλθον καὶ κατόκησαν ἐνταῦθα εἰς ἀποφυγὴν τῶν ἐνοχλήσεων· μίαν δὲ τῶν ἡμερῶν αἶγα διὰ τῶν δένδρων δραμοῦσαν ἰδόντες, Κοζάνη ἢ Κόζιαν τὸ χωρίον ὠνόμασαν· διότι κόζα μὲν αἶγα, κόζιζ δὲ δέρμα δροῦ βουλγαριστί. Κατ' ἄλλους δὲ, αἶγα ἰδόντες ὑδροβραχὲς τὸ γένειον ἔχουσαν, καὶ ἐκ τούτου ὕδωρ ἀνακαλύψαντες, ἔκτισαν τὸ χωρίον καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο ἔδωκαν. Καὶ ἕτεροι δὲ τόποι τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος, ὡς Κόζιαν καλεῖται τὸ ἄνω τῆς Σελίτης βουνόν, καὶ Κόζιζ μοναστήριον ἐν Δακίᾳ. ἕτεροι λέγουσιν, ὅτι οἱ Τούρκοι καὶ νῦν ἔτι τὴν πόλιν καλοῦσι Κόζιαν, ἀπὸ τοῦ κός (κάρου) καὶ ἀνά (μήτηρ), διὰ τὸ πληθὺς τῶν καρῶν, ὅπερ καταδηλοῦται καὶ ἀπὸ βρύσεως τῶν Καρῶν νῦν ὀνομαζομένης. ἴσως ἐκ μὲν τῆς Βουλγάρων φωνῆς Διγὰς τὴν πόλιν ὀνομαστέον, ἐκ ἐκ δὲ τῆς τῶν Τούρκων Καρούς.

Κατ' ἄλλην παράδοσιν, τριώρον ἀπὸ τῆς Κοζάνης ἦν ἡ πάλαις Κτένιον μετὰ φρουρίου, οὗ, καταστραφέντος ὑπ' ἄλβανῶν, οἱ κάτοικοι διεσκορπίσθησαν ἀλλαχοῦ. Ὁ δὲ πρόκριτος Ἰωάννης Τράντος, πλούσιος ὢν καὶ ἔχων ποιμνίαν ἐκ δωδεκακισχιλίων αἰγῶν καὶ προβάτων, ἤλθε μετὰ ἑκατὸν εἰκοσιν οἰκογενεῶν ἔξω τῆς Κοζάνης κατὰ τινὰ τόπον Κρεββατάκια, ἐνθα ἦν δάσος φιλορῶν καὶ ὄξειων, ἔκτισε καλύβας καὶ ἔθηκε μετὰ τῶν κατοίκων. Τότε κατὰ τὸ ἐγγὺς Σόποτον ἔσκον δέκα οἰκογένειαι ὑπὸ τιμαριώτην Τούρκον, αἵτινες ἐκκλησιάζοντο ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου. Ζῶν δὲ ὁ Τράντος ἐν ταῖς καλύβαις, ἐπληροφόρηθη παρὰ τῶν ποιμένων, ὅτι αἶγες τινὲς ἀπωλέσθησαν ἐν τῷ δάσει· τοῦτο ἐπνεύληθ' ἐγένετο αἰτία, ὅπως ὁ τόπος κληθῆ Κοζάνη ἀπὸ τῆς κόζας. Ὁ Τράντος οὗτος εἶχεν υἱὸν Χαρησίον μετ' ἑαυτοῦ, καὶ ἀδελφὸν ἀξιωματικὸν ἐν Ῥωσσίᾳ. Ὁ Χαρησίος μεταθῶς παρὰ τῷ θεῷ, καὶ δεκαετίαν παρ' αὐτῷ διατρέψας, ἀπῆλθε μετὰ τὸν θάνατον τούτου· θέλων δὲ ἵνα ἀναγεῖν πόλιν κατόρθωσεν ἵνα πρὸς τοῦτο λάβῃ διάταγμα σουλτανικὸν μετὰ προνομίων, ὡς κληρονομήσας μεγάλην περιουσίαν παρὰ τοῦ θεοῦ. Λαβὼν δὲ καὶ ἀνθρωπῶν τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας, μετέβη εἰς τὴν τότε πρωτεύουσαν Καλλιάριον, ὅπου δημοσίᾳ ἀνεγνώσθη τὸ διάταγμα· οἱ Τούρκοι δὲ συ-

ρεστήθησαν μὲν, ἀλλ' οὐκ ἠδύναντο ἀντιπράξει διὰ τὸν φόβον. Ἐκ Καλλιαρίου ἐλθὼν ποιεῖ σκηνὰς παρὰ τὰς καλύβας τοῦ ζώντος ἔτι πατρός, εἶτα διὰ κήρυκος προσκαλεῖ κτίστας καὶ ἐργάτας, καὶ ἐγκρίνει οἰκοδομήσας ἐν τῷ πρότερον κληθέντι τόπῳ Κοζάνη. Πρῶτον ἔκτισεν οἰκίαν δι' ἑαυτὸν κατὰ τὴν Γελῶσαν συνοικίαν (Γκιουλερ μαχαλά), εἶτα καὶ ἄλλας οἰκίας, καὶ καλῶν κατοίκους ἐπὶ πενταετὴ ἀσοδοσίᾳ καὶ κρατῶν τοὺς διαβαίνοντας ἐχορήγει οἰκίας καὶ χρήματα εἰς αὐξήσιν τῆς πόλεως. Ἐκ τοῦ δάσους δὲ, ὅπερ ἦν κατὰ τὸν νῦν ναὸν τοῦ ἁγίου Νικολάου, οἱ ἄποικοι Κτενιδῶται ὕλοτόμησαν εἰς ἀνέγερσιν τῶν οἰκιῶν, ὧν τινὲς σώζονται. Καταστρέψας δὲ ὁ Χαρησίος τὰς καλύβας, ἔκησεν ἐν τῇ πόλει μετὰ τοῦ πατρός καὶ τῶν ἐκ Κτενίου οἰκογενεῶν. Λαβὼν δὲ γυναῖκα ἐκτῆσατο ἔξ Ουγατέρας, καὶ δύο υἱοὺς, Ἰωάννην καὶ Μάρκον. Ὁ Ἰωάννης νεμφευθεὶς, ἔλαβε προικὰ τὸν τόπον τῆς νῦν συνοικίας τῶν Ἀθιγγάνων· χηρεύσας δὲ, ζητεῖται γαμβρὸς ἐπὶ Ουγατρὶ παρὰ τοῦ Ἰωαννίτου Παναγιώτου Σαράφι, γνωρίμου τῷ πατρὶ ἐκ Ῥωσσίας. Μεταθῶς δὲ ὁ Χαρησίος εἰς Ἰωάννιν μετὰ τοῦ ἀρχιερέως καὶ τῶν ἄλβανῶν αὐτοῦ στρατιωτῶν, ἔλαβε τὴν νόμφην, πολύφερνον οὖσαν· παρέλαβε δὲ τότε διὰ τὸ σχολεῖον Κοζάνης καὶ τινὰ διδάσκαλον ἱερομόναχον. Ὁ Χαρησίος οὗτος πρῶτον ἔκτισε βρύσεις, εἶτα τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Νικολάου, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν συνεπιλαβομένων τοῦ ἔργου· ἀλλ' οὗτος ἐκτίσθη τῷ 1721, καὶ ἔχει ὀνόματα πολλῶν κτιτόρων, ἅτινα σώζονται ἐπὶ τοῦ τοίχου. Ἐκαλεῖτο δὲ κοινῶς ἕνεκα τῆς ἐπισημότητος Μπασιάς, ἥτοι προεστῶς, ὅπερ καὶ νῦν ἔτι οἱ κάτοικοι συνεθίζουσι. Κατὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρὸς ἐκλείσθησαν πάντα τὰ ἐργαστήρια· ἐκόμισαν τὸν ἵππον αὐτοῦ μετὰ τῶν ἐπιστολιῶν, ὡς στρατιωτικῶ ἀρχοντος, καὶ τῆ συνοδίᾳ τῶν ἀρματωλῶν καὶ τῶν πολιτῶν ἐθιψῆν αὐτὸν ἐν τῷ νεκροταφίῳ τῶν ἁγίων Ἀναργύρων. Εἰς μνήμην δὲ τοῦ ἀνδρὸς, κατ' ἔτος τῇ 3 Νοεμβρίου ἐκλείων τὰ ἐργαστήρια καὶ ἤρῃον· ἐκαλεῖτο δὲ τοῦτο «Μπασιάς ἑσπῆ», κατὰ γῆθησα πρὸ πολλῶν ἐτῶν. Οἱ Τράντοι δὲ οὗτοι, ὑπῆρξαν οἰκισταὶ μεταγενέστεροι, ὡς δῆλον ἐκ τῶν ἐξῆς σκέψεων. Κατὰ τὴν παδοσίαν, ὁ Χαρησίος μεταθῶς εἰς Ἰωάννιν, ἔλαβε νόμφην διὰ τὸν υἱὸν, ὡς καὶ διδάσκαλον. Καὶ ὁ Μεγδάνης λέγει ἐν παρόδῳ, ὅτι ὁ προεστῶς Χαρησίος εἰς Ἰωάννιν μεταθῶς, ἔλαβε καὶ τὸν περιβόητον Εὐγένειον Βούλγαρον ὡς διδάσκαλον Κοζάνης τὸ ἔτος 1746. Καὶ ἐν τῇ γεωγραφίᾳ τοῦ Μελετίου, ἐκδιδόμενη ἐν Βενετίᾳ (1728) ὑπάρχει ἐπιστολὴ ἀφιερωμένη τῷ πενήρῳ Παναγιώτῳ Σαράφῳ Ἰωαννίτῃ παρὰ τοῦ γαμβροῦ Νικολάου Γλυκῆς τυπογράφου, καὶ κατὰ τὰ εἰρημένα συγγάμμου τοῦ Ἰωάννου, υἱοῦ τοῦ Χαρησίου. Ἐκ τούτων καταφαίνεται, ὅτι οὗτος

ἤκμασε τὸν 17ον αἰῶνα, οὐχὶ ὡς θεμελιωτῆς, ἀλλ' οἰκιστῆς λόγου ἄξιος. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Μελετίος (σελ. 389. § 12) ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ αἰῶνος ἀναφέρει τὴν Κοζάνην ὡς κωμόπολιν.

Καὶ ἐξ ἄλλης παραδόσεως μαθάνομεν, ὅτι εἰς τὸν πληθυσμὸν τῆς Κοζάνης συνέτεινον καὶ Ἰππειρῶται ταῦτοχρόνως μετὰ τῶν ἐκ Κτενίου ἢ καὶ πρότερον· διότι οἱ ἀπόγονοι τοῦ οἴκου τῶν Σακελλαρίων λέγουσιν, ὅτι ἐν Ἰπείρῳ συμβάσης πολιτικῆς ἀνωμαλίας καὶ καταδρομῆς, ὁ ἐκ Χορρόβου ἱερεὺς Γαίικας λαβὼν πενήτηντα οἰκογενεῖας τῆς ἐνορίας αὐτοῦ, ἤλθεν εἰς Κοζάνην καὶ κατόκησε κατὰ τὴν θέσιν Σκύρκαν, ἕπερ ὑψώμα διηλοῖ ἄλβανισί. Ὁ Γαίικας οὗτος ἔκτισε τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου (1678), ὡς δηλοῖ ἡ ὑπογραφή, ἐξ ἧς εἰκάζεται, ὅτι οἶτε Ἰππειρῶται καὶ οἱ Κτενιδῶται κατέφυγον ἐνταῦθα μετὰ τὸ 1612 ἔτος, αὐξήσαντες τὴν πόλιν καὶ κοσμήσαντες διὰ σχολεῖον μὲν δημοσίου τὸ 1668, διὰ ναοῦ δὲ μεγάλου καὶ εὐρυχώρου τὸ 1731 ἕνεκα τῆς αὐξήσεως τῶν κατοίκων. Κατ' ἄλλην δὲ τινὰ εἰδησιαν, παλαιότερος τῶν ναῶν ὁ τοῦ ἁγίου Δημητρίου, μετόχιον κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους τοῦ ἐν Ἐλασσῶνι μοναστηρίου, ὡς τοῦτο εἰδείκνυε λατινικὸν χρυσόβουλλον, μεταφρασθὲν παρὰ τοῦ ἱατοῦ Γεωργίου Σακελλαρίου καὶ νῦν μὴ ὑπάρχον. Σουλτανικῆς δ' οὐσίας τῆς Ἐλασσῶνος, τοιαύτη ἦν ὑπ' αὐτὴν καὶ ἡ Κοζάνη καὶ μάλιστα κτήσις σουλτανομήτορος, ἐξ αὐτῆς δικαστικῶς ἐξηρτημένη μέχρι τοῦ ἡγεμόνος τῶν Ἰωαννίνων Ἀλῆ, ὅστις καὶ τὴν Κοζάνην ἐξουσίασεν.

Καὶ ταῦτα μὲν γνωστὰ εἰς ἀγράφων παραδόσεων. Κατὰ δὲ τὰ ἐν παρόδῳ γεγραμμένα τοῦ Μεγδάνου, βασιζομένου ἴσως ἐπὶ τοῦ εἰρημένου Χρυσόβουλλου, ἡ Κοζάνη ἐπὶ ἀλώσεως τοῦ Βυζαντίου ἦν κώμη μικρὰ ἐν τῇ τότε Ἑορδαίᾳ καλουμένῃ χώρᾳ, οἰκουμένη ὑπ' ὀλίγων τεχνιτῶν· πόλις δ' ἀκουστὴ ἦν τὰ Σέρβια, ἀνατολικῶς τὰ Σταρεϊδίωλα, βορείως τὸ Δρέπαπανον φρούριον, ἢ Δεῦρη, καὶ τὸ καλούμενον Προάστειον τοῦ αὐτοῦ φρουρίου καὶ νῦν ἔμπορεῖον διὰ τὴν κατ' ἔτος γινομένην ἐμπορικὴν πανήγυριν. Ἄπορον δὲ διατὶ οὐδὲλως ἀναφέρουσι τὴν Κοζάνην οἱ Βυζαντινοὶ συγγραφεῖς καίτοι μνημονεύοντες τῶν πέριξ, ὡς ὁ Ἰωάννης Καντακουζηνὸς λέγει (ἐν ἱστορίᾳ α.) ἀγράφματα παρασχόμενος βασιλικά, ἀ τῶν φρουρίων Σωσκοῦ τε καὶ Δεύρης καὶ Σταρεϊδίωλων καὶ Χλερηνοῦ ἐπέτρπε τὴν ἀρχὴν. Ἀποσιωπᾶται δὲ ἡ Κοζάνη, ὡς μικρὰ τότε καὶ ἀσήμαντος κώμη, ἢ καὶ ἄλλο ἴσως ὄνομα φέρουσα. Ἐπειδὴ δὲ τὰ μέρη ταῦτα, ὡς καὶ ἀλλαγῆς τοῦ βυζαντινοῦ κράτους, πρὸ τῆς ἀλώσεως καὶ μετ' αὐτὴν μετεβλήθησαν ἐπὶ τὸ χεῖρον, καὶ τὰ μὲν φρούρια καταδαφίσθησαν, οἱ δὲ κάτοικοι διεσκορπίσθησαν, ἢ μικρὰ Κοζάνη ἠύεστο κατ' ὀλίγον καὶ ἐγένετο κέντρον πολλῶν χωρίων. Κατὰ δὲ τὸν

¹⁾ Ἀνάγει τὸν ἀριθ. 954 τοῦ «Νεολόγου».

αὐτὸν Μεγδάνην, ἐπειδὴ τὸ 1612 συνέθη ἐπανόστασις ἐν Ἠπείρῳ καὶ Θεσσαλίᾳ ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως Λαρίσης Διονυσίου, πολλοὶ πλούσιοι κάτοικοι τῶν ἐπαρχιῶν τούτων μετέκρησαν ἀλλοχοῦ, καὶ ἱκανοὶ ἐν Κοζάνῃ, ἐνθα εὗρον ἡσυχίαν μακρὰν τῶν βερβέρων. Πύξηνεν οὕτω ὁ πληθυσμὸς καὶ πολιτισμὸς, καὶ ἐπολλαπλασιάσθησαν οἱ ἔμποροι, ἐμπορευόμενοι εἰς Γερμανίαν, Οὐγγαρίαν, Πολωνίαν, Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀλλοχοῦ, ἐφελόμενοι καὶ πλοῦτον κομίζοντες τῇ πατρίδι. Οὕτω δὲ περιτριβόμενοι ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, μετέβησαν ἥθος, καὶ ἔλαβον ἔφραση εἰς τὴν πολυτέλειαν, καὶ ἤρξαντο κτερίζειν οἰκίας, ἄς ἐκάσμουον μεγαλοπρεπῶς. Ταῦτα λοιπὸν πάντα, τὰ τε λεγόμενα καὶ γραφόμενα, σκεψάμενος πιθανολογῶ, ὅτι ἡ Κοζάνη κατοικεῖτο κατὰ τοὺς τελευταίους βυζαντινοὺς χρόνους, ὡς ἀπεδείκνυν καὶ γράμματα διασωθέντα ἀπὸ τοῦ 1640 ἔτους, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Μεγδάνου· ὅτι τὸ Σόποτον, τὰ Τρίκ Δένδρα, ἐνθα ἦτο ναὸς τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου, καὶ ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος, ἦσαν κῶμαι μικραὶ καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν, ἄ; ἐλθὼν ὁ Κτανιώτης Τράντος μετ' ἀποικίας ἀξιολόγου συνώκισεν προσήλθε δὲ καὶ ὁ ἱερεὺς Γαίικας, καὶ ἄλλοι κάτοικοι Θεσσαλίας καὶ Ἠπείρου, ὡς καὶ ἐκ τῶν ἐγγύς χωρίων διὰ τὰς καταδρομὰς τῶν Τούρκων, καὶ οὕτως ἀνέδειξαν τὴν Κοζάνην, ἣτις ἀνεβήν κυρίως ἀπὸ τοῦ 18ου αἰῶνος.

Ἡ νῦν δὲ Κοζάνη ἐστὶ πολίχνη κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ βουνοῦ τοῦ προφήτου Ἠλίου ἐν τῇ σειρῇ τοῦ Βερμίου, τριῶρον ἀπὸ τῆς βερμικῆς λίμνης ἀνατολικῶς, καὶ ὡσαύτως τοῦ ὄρους Βόρα δυτικῶς καὶ τοῦ Ἀλιάκμονος ποταμοῦ πρὸς νότον. Κεῖται ἐν τόπῳ κρυφῷ καὶ εὐδιαβάτῳ· διὲ ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἔρχονται τέσσαρες δημοσικαὶ ὁδοί, ἧτοι πρὸς ἀνατολὰς διὰ Βέβροικον, Νιάγουσταν, Θεσσαλονίκην· πρὸς δυσμὰς διὰ Σιάτισταν, Γρεβενά, Ἰωάννινα καὶ λοιπὴν Ἠπείρον· πρὸς βορρᾶν διὰ Καλλιάριον, Βιτώλια καὶ βόρειον Μακεδονίαν· πρὸς νότον διὰ Σέρβια, Ἐλασσόνα, Τρίκην, Λάρισσαν καὶ λοιπὴν Θεσσαλίαν. Ἀπέχει δὲ τῶν μὲν Βιτωλίων καὶ Λαρίσης ὡς δεκαοκτὼ, τῶν δὲ Ἰωαννίνων καὶ Θεσσαλονίκης, τριάκοντα ἔξ. Ἡ πόλις διαιρεῖται εἰς δύο μέρηματα, ὧν τὸ βορειοδυτικὸν καλεῖται Γκιουλέρ μαχαλά, τὸ δὲ νοτιοανατολικὸν Σαριπάσχα. Ἐκκλησιαστικῶς ὑπάγεται τῇ μητροπόλει Θεσσαλονίκης, ἔχουσα ἕδραν ἐπισκόπου. Πολιτικῶς ἀνήκει τῇ διοικήσει Βιτωλίων καὶ τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ ἑγροῦ Νιπουτζᾶν (λοξοῦ μαχαρίου), οὗσα ἕδρα πασῶν τῶν ἀρχῶν, ἧτοι ἐπάρχου (μουδέρου), δικαστοῦ (καδῆ) ἀπὸ τοῦ 1841, ἀστυνόμου καὶ συμβουλίου ἐπαρχικοῦ. Οἱ κάτοικοι ἐξακισχίλιοι περίπου, πάντες Ἕλληνες, καὶ τινες σιδηρουργοὶ Ἀθίγγανοι, οὗς Κοζανίται ἐξέλληνισαν, δόντες ἰδίαν συναικίαν καὶ ἴδιον προσετώτα. Ἡ πόλις λιθοστρωτος,

μετ' ἀγορᾶς εὐρείας καὶ πολλῶν ἐργαστηρίων, διότι ἐνταῦθα ἐμπορεῖτον πολλῶν ἐπαρχιῶν, οἱ δὲ κάτοικοι ἔμποροι, τεχνίται, γεωργοί. Αἱ οἰκίαι λιθοκτισταὶ καὶ στερεαί, ἰδρύματα δὲ λόγου ἄξια, τὸ ἐπισκοπεῖον, τὸ δημοτικὸν σχολεῖον καὶ ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου Νικολάου, ὡς καὶ τὸ κωδωνοστάσιον μετ' ὠρολογίου ἀνεγερθὲν τὸ 1835 δι' ἐράνου τῶν πολιτῶν.

Ἡ βιομηχανία μικρὰ, ὡς μικροῦ ὄντος καὶ τοῦ τόπου, ἔχοντος μόλις 16,000 ἔγχωριων στρεμμάτων ἀμπέλους καὶ ἀγροῦς, ὧν Τούρκος οὐ δύναται ἀγοράσαι κατ' ἔθιμον νομιμοποιηθέν. Αἱ τέχναι ἐν νησιότητι ἐστὶ, ὡς ἡ ὑποδηματικὴ, βερμικῆ, βαπτικῆ. Ἡ βυρσοδεψικὴ ἄγει καλῶς, διότι ὑπάρχουσιν ἐπιτά ἐργαστήρια, ἐν οἷς κατεργάζονται ἱκαναὶ χιλιᾶδες δερμάτων. Βλαὶ δὲ καὶ σαπωνουργεῖα, διότι οἱ κάτοικοι οὐδὲ ὅπως μεταχειρίζονται ξένον σάπωνα. Κατασκευάζουσι δὲ καὶ στατολαμπάδας χρησίμους εἰς φωτισμὸν, κοινῶς δὲ χρῶνται τῷ σησαμελαίῳ. Ἰφαντικὰ πολλὰ, ποιοῦσι δὲ στρώματα καὶ προσκέφαλα ὡς ἐν Σερβίᾳ. Ἡ ἱατρικὴ ἐξασκεῖται ὑπὸ ἐπιστημόνων ἱατρῶν, φαρμακεῖον δὲ οὐδὲν ὑπάρχει· πρῶτος δ' ἐγὼ εἰσήγαγον τὴν χρῆσιν τῆς ὀσικῆς κινίνης, περὶ ἧς μέγιστον φόβον εἶχον οἱ κάτοικοι, ὡς καὶ τῶν ἐκδρομῶν ἀνθ' ὧν μετεχειρίζοντο τοιαῦτα ἐκ ζύμης.

Ὁ πολιτισμὸς ἀνώτερος τῶν πέριξ, ἀλλ' ἐστὶ μικρὸς. Τῶν ἀνδρῶν οἱ τῆς πρώτης τάξεως ἐνδύονται τουρκιστὶ καὶ εὐρωπαϊστὶ, καὶ οἱ κατώτεροι ἑλληνιστὶ, ἧτοι διὰ τῆς φουστῆρας. Αἱ νέαι γυναῖκες φοροῦσιν ἐνδυμα διφθοροῦχον καὶ φέσιον μακρόκροσον ὡς αἱ Ἰωαννιτίδες, αἱ δὲ πρεσβύτεραι ταῦτα καὶ ζώνην μετὰ ὀθλακίων καρδιοσχῆμον ἐξ ἀργύρου· καὶ αἱ μὲν ξανθίζουσι τὴν κόμην, αἱ δὲ πρεσβύτεραι μελανίζουσιν αὐτὴν διὰ κηλίδων· τιμῶσι δὲ καὶ περιποιῶνται μόναι τὸν ξένον, καὶ οὐχὶ διὰ τῶν θεραπεινίδων. Οἱ χοροὶ τουρκικοὶ καὶ βουλγαρικοὶ, καὶ τινεὶ δὲ χοροὶ ὀπισθοβατικῶς. Οἱ γάμοι τελοῦνται ἐν τοῖς ναοῖς, τῶν νομφίων χορευόντων δημοσίᾳ δύο μόνον χοροῦς μετὰ τὴν στέψιν. Ἐν γένει δὲ οἱ Κοζανίται εἰσι φιλομαθεῖς, φιλέμποροι, καὶ λίαν φιλόξενοι καὶ φιλογενεῖς.

Ἡ Κοζάνη διαφόρους ὑποστάσα ἐκ Τούρκων καταδρομῶν καὶ ἄλλας ἐγγχωρίους τῶν κατοίκων διαμάχας, οὐ σμικρὸν ἀνεγκλίθη κατὰ τὴν πληθυσμὸν καὶ πολιτισμὸν. Καὶ ἄλλοτε μὲν πρότερον Ἰσως συνέθησαν διάφοροι ἀρπαγαί, ἀλλὰ πρῶτη, λέγει ὁ Μεγδάνης, ἔλαβε χώραν τῷ 1770 αὐθημερὸν τῶν Φάτων, καθ' ἃ οἱ ἄρχοντες τῶν Ἰονιατῶν Τούρκων ἐνεκα ἀλληλομαχιῶν ἦλθον κατὰ τῆς Κοζάνης, ὁ μὲν ἐπὶ προφάσει, ὅτι τῇ δικαιοδοσίᾳ αὐτοῦ ἀνήκουσα οὐχ ὑπέκειν ὅπως αὐτὸς ἤθελεν, ὁ δὲ ἀντίπαλος ἐκείνου καὶ βοήθης δῆθεν τῆς πόλεως· πολλῆς δὲ μάχης ἐν αὐτῇ γενομένης, ἀμφότεροι τέσσαρας ἡμέρας λαλησά τήσαντες ἀπῆλθον.

Ἰσπερὸν δὲ ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος τῶν Ἰωαννίνων Ἀλῆ, ἀσχολουμένου καὶ τὴν Κοζάνην ἐξουσιάζει, συνέθη στάσις μεταξὺ τῶν πολιτῶν, ὧν οἱ μὲν ἦσαν μετὰ τοῦ Ρούσσα, ἀριστοκρατικοῦ καὶ ἀλήφρονος, ἔχοντος μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν ἐπίσκοπον Ἰγνάτιον· οἱ δὲ μετὰ τοῦ Γεωργίου Αὐλιώτου, ἀνδρὸς δημοτικοῦ καὶ ἐχθροῦ τῆς ἐξ Ἠπείρου τυραννίας. Διεγείρας οὗτος καὶ ὀπίσθας τὸν λαὸν ἐνεκα τῶν κακῶς μεριζομένων φόρων, κατέσχε τὴν πόλιν καὶ τὸν φόβον ἐπέβαλε τοῖς ἐναντίοις· τότε οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ ἐφόβησαν τὸν πρωτοσύγκελον, ἀποκόψαντες διὰ τῆς σπάθης τὸ γένειον μετὰ τοῦ δέρματος. Ὁ δὲ Ἰγνάτιος φοβηθεὶς μὴ τὰ αὐτὰ πάθῃ, ἐδραπέτευσεν εἰς Σέρβια· εἶτα ἐπανελθὼν, ἐνήργησε μετὰ τοῦ Ρούσσα, ὅπως ἔλθῃ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καπουτζῆς εἰς παῦσιν τῆς στάσεως. Ὁ δὲ Αὐλιώτης φοβηθεὶς, κρύφα διὰ τοῦ βουνοῦ ἀπῆλθεν εἰς Πέστον ἐμπορευόμενος. Μετὰ δέκα δὲ καὶ τέσσαρα ἔτη, ἧτοι περὶ τὸ 1793, φθάνει εἰς Κωνσταντινούπολιν, κατορθώνει προσλαβεῖν σουλτανικὸν διοικητὴν καὶ τὸν τρυφετὸν τοῦ ἔτους ἐκείνου, ἔρχεται εἰς Κοζάνην, καὶ ζητεῖ τὴν τοῦτου ἐγκατάστασιν. Φυλακίας δὲ τὸν Ρούσσαν οἰκογενειακῶς, ἤρπασε τὴν περιουσίαν, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Οἰκονόμου ἐθεώρει τοὺς λογαριασμοὺς τῆς κοινότητος μετὰ τῶν προκρίτων. Ὁ δὲ Ρούσσας καὶ ἐκ τῆς φυλακῆς προσκαλεῖ τὸν κατὰ τὰ πέριξ μεταβατικὸν ἀρχηγὸν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ὅστις μετὰ 50 Ἀλβανῶν πολιορκεῖ ἐξαιφνης τὸν Αὐλιώτην, ὡς ἀνοόμενον δοῦναι καταλύματα. Ἐν τῇ οἰκίᾳ δὲ ταύτῃ ἦσαν δώδεκα ἄνδρες οἱ πάντες ἄπολοι· ἀλλὰ περὶ δέλην ἦλθον κρύφα ἐπίκουροι, ἀνέθησαν τὴν στέγην, ἦν ἐρύπησαν, καὶ περὶ τὴν πρώτην ὥραν τῆς νυκτὸς ἠλευθέρωσαν τὸν Αὐλιώτην καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, ἐκτὸς τριῶν, οἵτινες ἐφονεύθησαν ὡς κύψαντες ἐκ τοῦ παραθύρου. Ὁ δὲ μεταβατικὸς εἶτα ἀπῆλθε, μηδὲν κατορθώσας. Ὁ δὲ Αὐλιώτης ἤρχεν ἐν τῇ πόλει, περιφερόμενος ἐνοπλος μετὰ 50 ἐνόπλων, καὶ ἴσχυσε μέχρι ἀνοίξεως. Ἀλλ' ὁ Ρούσσας ἀποδράς τῆς φυλακῆς εἰς Ἰωάννινα, λαμβάνει παρὰ τοῦ Ἀλῆ στρατὸν πολὺν ὑπὸ τοὺς ἀρχηγούς Σιλιχτάρην Βόδαν Ἀλβανὸν καὶ Παλάσκαν Ἕλληνα, οἵτινες κατὰ μῆνα Νάιον ἐστρατοπέδευσαν ἐξωτῆς πόλεως, ὁ μὲν ἐν ὄρει Σαύριζ, ὁ δὲ κατὰ τὸν ἅγιον Δημήτριον. Οὗτοι δὲ προσεκάλουν τὸν Αὐλιώτην ὅπως παραδοθῆ, ἀλλ' οὗτος ἠδιαφόρει· εἶτα δὲ καταλειπόμενος παρὰ τῶν ἑαυτοῦ, φοβηθέντων τὸ πλῆθος τοῦ στρατοῦ, ὀργίζεται, καὶ διατάσσει τοὺς στρατιώτας ἵνα καύσωσι τὴν πόλιν· οἱ δὲ διὰ κληματιδῶν καὶ δάδων ἔκαυσαν ἄπκσαν τὴν ἀγορὰν μετὰ τῶν ἐμπορευμάτων. Ἀπελιπισθεὶς δὲ, κατέφυγεν ἐν τινὶ οἰκίᾳ μονῆρι κατὰ τὴν θέσιν Ἀλώνια. Τότε εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν οἱ Ἀλβανοὶ, καὶ ἀποκλείσαντες αὐτὸν ἔβαλον πῦρ· ὁ δὲ ἐξελθὼν, ἵνα

σέβασθ' αὐτὸ, πυροβολεῖται καὶ πίπτει μετὰ τριῶν ἐκ τῶν τριάκοντα πιστῶν. Ὁ δὲ Ρούσσας διέταξε καὶ ἔρριψαν τὸν ἄνδρα ἐν τῇ ἀγορᾷ γυμνὸν καὶ πρηθῆ μετὰ τῆς κεφαλῆς εἰς τὰ ὄπισθια ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας· ἀλλὰ καὶ δεκαῆξ ὀπαδοῦς τοῦ νεκροῦ ἤδη ἀντιπάλου ἀπηγγόνισεν ἐπὶ τῆς πλατάνου τοῦ ἁγίου Νικολάου, καὶ ἤρπασε τὴν περιουσίαν αὐτῶν. Ὁ δὲ Αὐλιώτης ἦν ὑψηλὸς, παχὺς, μελανομύσταξ, ἀνδρείος, δημοτικὸς καὶ φιλελεύθερος. Ὁ δὲ Ρούσσας ἀπαλλαγείς τοῦ ἴσχυροῦ ἀντιπάλου, ἐθιμάμβευσεν ἐν Κοζάνῃ καὶ φοβερὸς τοῖς πᾶσιν ἐγένετο, ὡς ἄνθρωπος δεσποτικῆς καὶ φιλαρχοῦ· εἶτα δὲ καὶ τὸν ἀντίπαλον Ἰωάννην τὸν λογοθέτην καὶ τὸν τοῦτου γαμβρὸν ἐδηλητηρίασε, δι' ἅτινα κατέστη μισθὸς παρὰ τῷ λαφ καὶ τῷ Ἀλῆ, καὶ παρηγωνίσθη. Ἄγ' αὐτοῦ δὲ ἴσχυσεν ὁ Ἰβάννης Σίνου, καὶ μετὰ τούτον ὁ Ἰωάννης (Νάιος) Παπᾶ ἀμητρίου σὺν τῷ ἀδελφῷ Γεωργίῳ, εὐνοῦς καὶ ἐπίτροπος τοῦ Ἀλῆ κατὰ τὰ μέρη ταῦτα καὶ συγχάζων ἐν τῇ αὐτῇ αὐτοῦ.

Καὶ μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἀρχηγός τις 1800 Ἀλβανῶν Χασάν Γκέκας, μὴ λαθῶν ἐν Ἀκρίσῃ τοῦ μισθοῦ παρὰ τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως, ἦλθεν ἐν Κοζάνῃ (28 Ὀβρίου 1824), καταλύει καὶ πρῶγχι ἐν ταῖς οἰκίαις, ζητεῖ 200,000 γροσίων, ἀπειλεῖ δέσσει τοὺς προκρίτους καὶ πᾶσαν τὴν πόλιν, καὶ τέλος λαβὼν 120,000 γρ. ἀπῆλθε μετὰ ἡμερησίον διαμονήν. Καὶ ὕστερον ὁ ἀρχηγός Ἀλβανῶν Ἀσλάν βένης, ἠττηθεὶς (12 76ρίου 1829) ἐν Πέτρῃ τῆς Βοιωτίας παρὰ τῶν Ἑλλήνων, καὶ διαχειμάσας ἐν Θεσσαλίᾳ, ἦλθε (τὸν Νάιον 1830) εἰς Κοζάνην μετὰ τοῦ στρατοῦ, ὅπου διέμεινεν 27 ἡμέρας, ἤρπασε πᾶσαν τὴν περιουσίαν τῶν κατοίκων, κατὰ σκάψας τὰς οἰκίας εἰς εὐρεῖαν τῶν κευθμώνων. Ἀπελθὼν δὲ τοῦ ἀρπαγῆς διὰ τὴν κατὰ τὰ Σέρβια πλησιασάν σουλτανικοῦ στρατοῦ, καὶ μάλιστα πολεμνηθέντος ὑπ' ἄλλου κατὰ τὸ ἐγγύς χωρίον Γεροντομουσλῆ, ἐπανῆλθον γυμνοὶ καὶ πίντων ἐστρατημένοι οἱ πρὸ τῆς ἀφίξεως αὐτοῦ διασπαρέντες κατὰ τὰ πέριξ Κοζανίται. Ἀπῆν δὲ τότε εἰς Θεσσαλονίκην καὶ ὁ ἐπίσκοπος Βενιαμίν.

Καὶ κατὰ τὴν ἐπαναστάσιν δὲ τοῦ 1854 ἡ Κοζάνη καὶ τὰ πέριξ ἑλληνικὰ χωρία ὑπέστησαν πλείστους φόβους καὶ καταπιέσεις παρὰ τε τῶν διελθόντων τουρκικῶν στρατευμάτων καὶ τῶν ἐγγχωρίων Τούρκων, καὶ τοῦ τοῦ ἐπισκόπου Βυγενίου πολλὰ μοχθησάντος μετὰ τοῦ φιλοπάτριδος ἀρχιμανδρίτου Βενιαμίν Ναουμίδου καὶ τῶν συνετῶν προκρίτων Κοζάνης, Δημητρίου Κοεμζῆ, Κωνσταντίνου Τακιατζῆ, καὶ λοιπῶν. Καὶ ἄλλοι δὲ διάφοροι στρατοὶ κατέλυσαν ἐν Κοζάνῃ τὸν χρόνον τοῦτον, ἀγριώτεροι δὲ ἦσαν 400 Καρδοῦχοι, οἵτινες ἠττηθέντες ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ Θεοδώρου Ζάκκα κατὰ τὸ Ἀράπι τῶν Γρεβενῶν, καὶ μένεα πνέοντες, αὐθαίρετως κατέλαβον τὰς

οίκιας και ήπειλουν τούς κατοίκους' απήλθον δέ, δώρα τινά λαβόντες παρά του κοινοῦ. Καί οι Έλλη- νες δέ κάτοικοι Σερβίων οὐκ ὀλίγα ὑπέστησαν, καί πολλά χωρία ἑλληνικά ἐλεηλατήθησαν παρά τῶν Τούρκων καί τινα ἐκάησαν, ὡς τὸ Ζηδάνιον μετὰ τοῦ μοναστηρίου τῆς Παναγίας.

Καί τοιαῦται μὲν αἱ ἐπιδρομαί καί ἐσωτερικαί διαμάχαι· ἀλλὰ πικρῶς νόσος καί ἄλλοτε, καί περὶ τὸ τέλος τοῦ 1823 κομισθεῖσα ὑπὸ στρατοῦ οὐ μικρῶν φθορὰν ἐπένεγκε· πολλοὶ δὲ ἀπέθανον, καί ἄλλοι διεσκορπίσθησαν. Καί γολέριον δὲ ἐπιδημήσαν τὴν Ἰούλιον καί Αὐγούστον 1855, μεγάλως τὴν Κοζάνην ἔβλαψεν. Χορηγοῦσι δὲ νῦν (1855) οἱ Κοζανίται τῆ τουρκικῆ κυβερνήσει διὰ μὲν τοὺς κεφαλικούς φόρους 46,700 γροσίων, διὰ δὲ τοὺς λοιπούς 40,00, ἐκτὸς τῆς δεκάτης καί λοιπῶν ἐκτάκτων, ἐκτὸς διαθρέψεως καταλυόντων στρατιωτῶν καί λοιπῶν. Ταῦτα πάντα ἀνεχαίτισαν τὴν πρόδον τῆς Κοζάνης.

Ἡ Κοζάνη χαίρει βαθμοῦ τινος αὐτονομίας ἀπὸ τῶν πάλαι χρόνων. Οἱ πλουσιώτεροι, ὑπὸ τὸ ὄνομα ἄρχοντες ἢ οἰκοκύριοι, κατέχουσι τὴν ἀνωτάτην τάξιν καί ἀποτελοῦσιν, οὕτως εἰπεῖν, τὴν γερουσίαν, πρόεδρον ἔχουσαν τὸν ἀρχιερέα, θεωροῦντες τὰς ὑποθέσεις τῶν χριστιανῶν, κατὰ τύπον ὄντων διοικητῶν ἢ δικαστῶν Τούρκων, οὓς αὐτοὶ σχεδὸν διορίζουσι καί παύουσιν. Ἰπάρχει δὲ καί ἕτερον πολιτικὸν σῶμα, ἡ δημογεροντία, συνισταμένη ἐκ πολλῶν ἀτόμων τῆς δευτέρας τάξεως ἐμπόρων καί κτηματιῶν, καί συνεδριάζουσα ἐν τῷ δώματι (δντᾶ) τῆς κοινότητος· ἡ δημογεροντία δ' αὕτη, οἶοναί βούλη οὐσα, ἄγεται κατὰ τὰς περιστάσεις ὑπὸ τῶν ἀρχόντων ἢ τοῦ ἀρχιερέως. Ἰπάρχει δὲ καί προσετός, ἐλεγχόμενος ἐ- τπαιῶς ὑπὸ τῆς δημογεροντίας, ἔχων ἀρματωλοὺς, ἥ- τοι ἄνευ ἀρμάτων κλητήρας. Οἱ Κοζανίται ἔχουσι καί τινα ἐθίμα, νόμου ἰσχὺν ἔχοντα καί παρά τοῖς δικαστηρίοις. Τοῦς τὰ δένδρα βλάπτοντας αὐστηρῶς τιμωροῦσιν, ἥτοι μαυρίζοντες τὸ πρόσωπον ἐπ' ὅ- νου περιφέρουσι κατὰ τὴν ἀγορὰν καί τὴν πόλιν. Τὸν πρῶτον πάντες ποιοῦσιν ἐν τακτῇ ἡμέρᾳ, ἵνα μὴ καταχρήσεις γίνωνται. Καί τοὺς μοιχοὺς δὲ, ἐν χρό- νοις παλαιότεροις, ἀνάπαλιν ἐπ' ὄνου βλάλλοντες μετὰ μελανοῦ τοῦ προσώπου καί τὴν οὐρὰν κρατοῦντας, περιήγον κατὰ τὴν πόλιν. Ἰπάρχουσι δὲ καί τινες νόμοι γραπτοί, ὡς ὁ τῆς συντεχνίας τῶν διφθερουρ- γῶν, γινόμενος ἐπὶ ἐπισκόπου Θεοφίλου καί ἔχων τὰ ἐξῆς άρθρα. Ἐξέσας πρὸς τοὺς ἀρχιτεχνίτας. Μερισμὸς τοῦ εἰσαγομένου πράγματος πρὸς πάντας ἐπίσης. Ὁ ἀπολυόμενος μαθητῆς ὀφείλει χορηγεῖν τῆ συντεχνίᾳ χρηματικὸν πῖ ποσόν, λαμβάνων τὴν ἀδειαν τοῦ ἐρ- γάζεσθαι. Ὁ στιχίζόμενος μαθητῆς τῆ ἀδείᾳ τοῦ ἀρ- χιτεχνίτου λαμβάνει ἀκέραιον τὸν μισθόν, ἄνευ δὲ τῆς ἀδείας ἀπόλλυσιν αὐτόν. Ὁ πρὸ τοῦ ἔτους ἀπερχό-

μενος ἄνευ εὐλόγου αἰτίας ἀπόλλυσιν τὸν ἐτήσιον μι- σθόν. Ἀρχιτεχνίτης δεχόμενος τοιοῦτον μαθητὴν ἐν ἀγορᾷ τῶν λοιπῶν τιμωρεῖται. Ὁ βουλόμενος μαθη- τεύσαι δι' ἰδίας τροφῆς, ἐργάζεται ἔτος ἀμισθί, τὸ δὲ δεύτερον μισθοῦται. Μαθητῆς τρεφόμενος ὑπὸ τοῦ ἀρχιτεχνίτου, ἐργάζεται ἐπὶ τριετίαν ἀμισθί, τὸ δὲ τέταρτον ἔτος μισθοῦται. Ὁ μὴ τηρῶν τὰς νενομι- σμένες ἐορτὰς τιμωρεῖται. Ἐκαστος ὀφείλει ἵνα φρον- τίξῃ περὶ τῶν προσόδων τῆς συντεχνίας καί αὐτὰς εἰ- σπράττῃ ἐγκαιρῶς. Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ Θεοφίλου (1789) καί ὁ ἐξῆς νόμος περὶ τῶν συντεχνιῶν τῶν πυρσο- λοποιῶν, χελκῶν, ἀγωνατῶν, χαλυβωτῶν, καί λοι- πῶν. *Πᾶς στιχίζόμενος, τοῦτο πράττει τῆ γνώμη πάντων τῶν ἀρχιτεχνιτῶν· ὁ δὲ ἀποβάλλων τὸν μα-θητὴν ἐκπροθέσμως ἀποδίδει ἀκέραιον τὸν μισθόν. Ὁ μαθητεύων ὑπηρετεῖ ἔτος, τρεφόμενος παρά τοῦ ἀρχιτεχνίτου. Ὁ ἀπομανθάνων καί ἐξερχόμενος εἰς σῶ- γκαιον ἐργαστήριον ὀφείλει ἀποδοῦναι τὸ νενομισμένον τῆ συντεχνίᾳ· ἄλλως οὐ δύναται ποιῆσαι. Οὐδεὶς τῶν συντέχνων δύναται, ἵνα ἐκβάλῃ ἄλλον, αὐξήσας τὸ ἐνοίκιον τοῦ ἐργαστηρίου. Οὐδεὶς δύναται στιχίσει μαθητὰς χωρὶς εἰδήσεως τῶν λοιπῶν δημοτέχνων. Οὐ- δεὶς δύναται λαμβάνειν παρ' ἄλλου μαθητὴν πρὸ τοῦ ἔτους. Ὁ στιχίζόμενος μαθητῆς ὀφείλει χορηγεῖν τῆ συντεχνίᾳ 15 γροσία. Τὸ εἰς Κοζάνην εἰσαγόμενον πρᾶγμα, ἥτοι σίδηρος, καρφία, ἄνθρακες, ὀφείλουσιν ἵνα διανεμῶνται πάντες ἐπίσης· ὁ παραβάτης δίδει πρόστιμον ἀνὰ 10 γροσία τῷ διοικητῇ, ἀρχιερεὶ καί τῷ ναῶ τοῦ ἁγίου Νικολάου. Τοιοῦτος δὲ σχεδὸν νόμος περὶ τῆς συντεχνίας τῶν σκυτοδεψῶν ἦν τὸ 1826 ἐπὶ ἀρχιερέως Βενιαμίν. Τὸ πολιτικὸν τοῦτο σύστημα καί οἱ νόμοι οὗτοι ἦσαν ἔργα σοφᾶ, ἐνίσχυ- σαν τὰς τέχνας καί πύξησαν τὸ ἐμπόριον τοῦ τόπου. Ἐνταῦθα δὲ λόγον ποιήσομαι καί περὶ τῶν ναῶν καί τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἡ Κοζάνη ἐγένετο ἔδρα ἐπισκό- που, συντείνασα εἰς τὴν μόρφωσιν τῶν ἡθῶν καί παγίωσιν τῆς ἰερᾶς ἡμῶν θρησκείας. Οἱ ναοὶ δὲ οὗ- τοι εἰσὶ τὸν ἀριθμὸν ἑπτὰ, οἱ ἐξῆς. Ὁ τοῦ ἁγίου Δη- μητρίου θεωρεῖται παλαιότατος, μετόχιον τοῦ ἐν Ἐ- λασσῶνι μοναστηρίου τῆς Παναγίας, ὡς ἐμαρτύρει τὸ ἀπολεσθὲν χρυσοβούλλον. Οὗτος δὲ κατεστρα- μένος ὢν, ἀνεκαινίσθη τὸ 1754 ἐπὶ ἐπισκόπου Ἰγνα-τίου ὑπὸ μοναχοῦ Σωφρονίου ἢ Νικοδήμου καί τινος εὐσεβοῦς γυναικὸς Ζωῖνας. Αὕτη εἶτα μοναχὴ γενο- μένη ὑπὸ τὸ ὄνομα Ζηνοβία, περιήλθε διάφορα μέρη τῆς Οὐγγαρίας χάριν συνδρομῶν, καί κατέστη ἡγου- μένη τοῦ γυναικείου τοῦτου μοναστηρίου, ὅπερ μέ- γρι τοῦ 1820 εἶχεν ἀρκετὰς μοναχὰς, νῦν δὲ τοῦτο πτωχὸν καί μετ' ὀλίγων. Ὁ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου καί· αὐτὸς παλαιὸς, κτισθεὶς τὸ 1668 ὑπὸ ἱερέως Γκίλια καί τοῦ υἱοῦ καί ἱερέως Γεωργίου, καί τῶν κο- σμικῶν Χαρησίου, Χρήστου καί Ἀθανασίου. Ὁ ναὸς

οὗτος μικρὸς, κείμενος ἐπὶ λοφίσκου συσκίου καί λίαν τερπνοῦ. Ὁ τῆς Παναγίας, μικρὸς, πρὸς δυσμὰς τῆς πόλεως ἐν τόπῳ κρυφῷ καί συσκίῳ. Ὁ τοῦ ἁγίου Χριστοφόρου ναῦκος πρὸς ἀνατολάς. Ὁ τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἀνατολικῶς καί εὐπρεπῆς. Ὁ τῶν ἁγίων Ἀναργύρων βορείως εὐρύχωρος ὀπισσοῦν καί εὐπρε- πῆς, ἀνεκαινίσθη τῷ 1815 ἐπὶ ἀρχιερέως Βενιαμίν.

Καί οὗτοι μὲν οἱ ναοὶ ἦσαν παλαιότερον καθ' ὅς χρόνους οἱ κάτοικοι καί ὀλίγοι ἦσαν καί σποραδικῶς ἔζων. Εἶτα δὲ, συνοικισθείσης καί αὐξηθείσης τῆς πόλεως, ἀνάγκη ἦν ναοῦ εὐρυχώρου. Πρὸς τοῦτο οἱ κάτοικοι ἔφεσιν ἔχοντες, οὐδὲν ἠδύναντο κατορθῶσαι δι' ἀντίπραξιν τῶν Τούρκων· τέλος διὰ τοῦ ἐδλα- θεστάτου ἀρχιεπισκόπου Ἀχρίδος τυχέντες ἀδείας σουλτανικῆς, ἀνήγειρον κατὰ τὸ 1724 τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Νικολάου. Κεῖται δὲ οὗτος κατὰ τὸ κέντρον τῆς πόλεως καί τῆς ἀγορᾶς, ἔχει κτίριον ἀσφαλές, καί περίβολον λιθόκτιστον, ὅπου καλλία τινά, ἡ ἑλλη- νικὴ σχολή, ἡ βιβλιοθήκη, καί τινες τάφοι ἐπισήμων ἀνδρῶν, ὡς ὁ τοῦ ἐπισκόπου Βενιαμίν μεγαλοπρεπῆς. Ὁ ναὸς οὗτος ἐστὶ νῦν πρῶτεῶν καί καθολικὸς, εὐ- ρύχωρος, τρισυπόστατος, κεκοσμημένος διὰ πλου- σίων πολυκανδύλων καί εἰκόνων ἐπὶ τῶν πλευρῶν καί τῆς ὀροφῆς, καί δι' ἀξιολόγου ἀρχιερατικοῦ ὀρό- νου. ἔχει δὲ πολλὰ καί λόγου ἄξια σκευή, ἀλλὰ πρότερον εἶχε πλείω, ἀρπαγέντα τὸ 1829 καί πα- λαιότερον παρὰ τῶν βαρβάρων, ἅτινα ἦσαν τὰ ἐξῆς· «Πολυκανδύλον μετὰ 13 κανδυλῶν, 4 τοιαῦτα μετὰ 4 κανδυλῶν, 15 κανδυλῶν ἀργυρᾶ, 10 ἔτερα, 6 στεφάνια τῶν εἰκόνων, 6 τοιαῦτα μικρὰ, 2 δισκο- πόπτηρα ἐξ ἀργύρου χρυσοπάστα, 2 ἀργυρᾶ, 2 ἔτερα, 1 εὐαγγελιον ἀργυροχρυσῶν, 8 εὐαγγέλια μετ' ἀρ- γυρῶν εὐαγγελιστῶν, 1 ἀπλοῦν, δίσκος μέγας ἀρ- γυροῦς, 2 κουκούμια ἀργυρᾶ καί 2 κασιτέρια, 2 σταυροὶ ἐξ ἀργύρου χρυσοπάστοι μετὰ μαργαριτῶν, 2 τοιοῦτοι ἐξ ἀργύρου καί τις μετὰ κοραλλίων, 2 θυμιατήρια ἀργυρᾶ, 2 ποτήρια ὡσαύτως τῶν στέ- ψων, 2 ἀέρες τῶν λειψάνων, 2 ἑξαπτέρυγα, 2 τε- τραεῦγγελα, 6 δίσκοι, οἱ 4 χαλκίνοι, οἱ δὲ κασι- τέρινοι, 6 κροκοῦραι τῆς ἁγίας τραπέζης κασιτέ- ρινοι, καί 2 ἔτεροι τῆς προσκομιδῆς, 2 πτερὰ με- γάλα ὀρειχάλκινα καί 2 μικρότερα, 2 περιζῶνα ἐκ μαργαριτῶν σὺν ταῖς ζώναις, περιζῶνον ἀργυροῦν καί ἕτερον μετὰ ζώνης χρυσοκεντήτου, 9 τοιαῦτα, 4 ὑ- πομάνια χρυσοκεντήτα, 8 τοιαῦτα χρυσᾶ 13 περι- τραχήλια χρυσᾶ, 8 στιχάρια τοιαῦτα καί 9 σπρικᾶ, 20 φαινόλια, ὧν 4 χρυσᾶ, 2 πράσινα χρυσᾶ, 1 λευ- κὸν, 3 μαύρα χρυσᾶ καί 6 κίτρινα σπρικᾶ, 11 πτερὰ λευκὰ, 2 στιχάρια, 1 ἐπιγονάτιον, 2 ποδῖαι τῆς ἁ- γίας τραπέζης, 2 τῆς προσκομιδῆς, 2 καθήμερινα, 1 τοῦ εὐαγγελίου, 6 ἀντιμύσια, 1 πύλη χρυσοκεν- τητος, ἐπιτάφιος μέγας κεντητός, καί τις μικρὸς, 2

δικηροπήγια ἀργυρᾶ, 1 ὀρθῆς, καί ἄλλα τινὰ μικρὰ πρᾶγματα καί βιβλία ἐκκλησιαστικά· καί ταῦτα μὲν σκευὴ εἰς χρῆσιν καί κόσμον τοῦ ναοῦ· ἀρχιερατικὰ δὲ, 1 βιβλὸς ἀργυρᾶ, 1 μίτρα κεντητὴ, 1 ἐγκόλ- πιον μετὰ μαργαριτῶν, σάκκος μαῦρος, στιχάριον πράσινον χρυσοῦν, ἐπιτραχήλιον ἐρυθροῦν κεντητῶν, περιζῶνιον μαργαριτῶν, ὠμοφόριον, 2 ἐπιμάνια, καί 2 ἐπιγονάτια κεντητά.»

ἔχει δὲ ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου Νικολάου καί τινα κτή- ματα καί ἀγροὺς, ὡς δύο πανδοχεῖα, δεκατρία ἐρ- γαστήρια, τὸ κρεοπωλεῖον, ἀλευροπωλεῖον, καί ἄλλα μισθοῦμενα εἰς ὄφελος τοῦ ναοῦ καί τῶν σχολείων. Προσέει ἀμφότερα τὰ σχολεῖα, ἑλληνικὸν καί ἀλλη- λοδιδασκτικόν, τὸ διοικητήριον καί τὸ ἐπισκοπεῖον. Τὸ τελευταῖον ἔχει δωμάτια πολλὰ, ἐν τινι δωμα-τίῳ ναῖσκον τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης, ἀλλὴν εὐρεῖαν, κήπον μετὰ κρήνης, καί διαφόρους ἐπιγραφὰς τῶν ἐπισκόπων Μελετίου καί Βενιαμίν. Καί πρότερον μὲν ἔδρα τοῦ ἐπισκόπου ἦν τὰ Σέρβια, νῦν δὲ ἡ Κοζάνη ἀπὸ τοῦ Μελετίου. Μνημονεύονται δὲ ἐν τῷ ναῶ οἱ ἐξῆς ἐπίσκοποι καί κατὰ τὴν ἐξῆς τάξιν, Ἀμασκη- νὸς, Ἰάκωβος, Συμεὼν, Θεοφάνης, Μελέτιος, Κύριλλος, Νεόφυτος, Πατρίκιος, Ἰωάσαφ, Ἰωαννίκιος, Διονύσιος, Γρηγόριος, Ἰωαννίκιος, Ἰάκωβος, Ζηχαρίας, Μελέτιος, Ἰγνατίος, Θεόφιλος, Διονύσιος, Βενιαμίν καί Εὐγέν- νιος, πάντες εἰκοσι καί εἰς· τῶν οἱ μὲν δεκαπέντε ἔ- δρυσαν ἐν Σερβίσις, οἱ δὲ ἐξ ἐν Κοζάνῃ· καί περὶ μὲν τῶν πρώτων οὐδὲν γνωστόν μοι ἱστορικῶς, περὶ δὲ τῶν λοιπῶν ἐξ διηγήσεως ἀλλαχόθι βιογραφικῶς.

Τῷ διοικητῇ δὲ τῆς Κοζάνης ὑπάγονται καί χω- ρία τινὰ, οἰκούμενα ὑπὸ ἐξακισχιλίων περίπου Τούρ- κων γεωργῶν. Μπουτζάκ, ἄλλοτε πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας, μετὰ ἑκατὸν οἰκίῶν Τούρκων. Ἐγγὺς κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους τόπος μετ' ἐρείπιων καλού- μενος Μπαχτοές, πλοῦτον οἱ κήποι τοῦ Μίδου, καθ' Ἡρόδοτον λέγοντα (βιβ. 8. §. 138), ὅτι οἱ Τημενίδαι «οἰκησαν πέλας τῶν κήπων τῶν λεγομένων εἶναι Μί- δω τοῦ Γορδίου» ἐν τοῖσι φύεται αὐτόματα ῥόδα, ἐν ἑκαστῶν ἔχον ἐξήκοντα φύλλα, ὀδμή τε ὑπερφέ- ροντα τῶν ἄλλων. Ἐν τούτοις καί ὁ Σιληνὸς τοῖσι κήποισι ἦλω, ὡς λέγεται ὑπὸ Μικεδόνων. Ἰπὲρ δὲ τῶν κήπων οὖρος κείται, Βέρμιον οὖνομα, ἄβανον ὑπὸ χειμῶνος· Ντορταλῆ, χωρίον μετὰ ἐξήκοντα οἰκίῶν Τούρκων, ὅπου μέχρι τοῦ 1841 ἔδρευεν ὁ δικαστῆς τῆς ἐπαρχίας. Σοφουλάρ, Ἑβρεντζλί, δύο χωρία μετὰ ὀγδοήκοντα οἰκίῶν Τούρκων. Τοπτοιλάρ, χωρίον μετ' ὀγδοήκοντα οἰκίῶν Τούρκων· αὐτόθι καί λίμνη μεγάλη μετὰ ἐδελῶν καί ἰχθύων, καλουμένη Σαριγκιὸλ τουρκιστί, ἥτοι κίτρινολίμνη, ἴσως ἕως διαφορά τοῦ ἀρχαίου ὀνόματος Σταρειδῶλων· κατ' ἐμὲ αὕτη ἐστὶν ἡ τῶν ἀρχαίων βερμικὴ λίμνη διὰ τὸ ἐγγὺς Βέρμιον ὄρος. Ὀχτοιλάρ, Ἀσικλάρ, δύο χω-

σιν' ο δε εξωμότης ορμήσας, ένα λάβη το σθλον αούτου, ώραίαν κόρην, αποτυγχάνει διότι αψη προσούσα εκ του παραθύρου εφραυθή εις αποφυγήν της ατιμώσεως. Καί άλλαι δε παραδόσεις υπάρχουν. Οτι ενταυθα εβασίλευεν ο Μάρκος κρλής, ού θανάτος και του θανάτου τετραετίαν μυστικώ τρηθέντος δια τον φόβον των πολιορκούντων, διάδοχος εγένετο η θυγάτηρ, επί της εφημερίας του Χούπου. Οτι η άλλωσι εγένετο εν καιρώ της Αναστάσεως, ητοι το εαρ, καθ' ην Τούρκοι δάδας δέσαντες επί κεράτων αϊγών, διεύθυνον προς το μέρος της πόλης' οι δε εν τω φρουρίω χριστιανούς τούτους νομίσαντες εκ των φώτων ηνοιξαν, και ούτως εισήλθον' τότε ορμή ο ψευδοκαλόγηρος, ένα συλλάβη την βασιλίδαν, ητις επεσεν εκ της οικίας, ητις ην υπέρ τας νυν Πόρτας, ως λέγουσιν οι κάτοικοι, και εφραυθή, κρατήσασα μόνον εν τω στόματι δικτύλιον' διεβράγκασαν δε οι μαστοι αυτής εκ της πώσεως, και γάλα εβρυσεν πολύ διό και νυν αι γυναίκες αούτοι ερχόμεναι μετά των χειρών επί την βράχιν, κύπτουσι και ως αι αίγες εις κύφριαν γάλακτος βόσκουσι το καλούμενον γαλόχορτον. Οι δε Τούρκοι λέγουσιν, οτι σουλτάνος Βαγιαζίτης ελθών κατά τας εγγύς βρούσεις, εδωκε το σχεδιον, ένα κτισθή το εν τη πόλει νυν καλούμενον βασιλικόν τζαμίον (ουγκιάρ τζαμί)' εκ τούτου πιθανόν, οτι ούτος εκυριεύσε τα Σέρβια.

Κατά τον διαμελισμόν της βυζαντινης αυτοκρατορίας (1204) υπό των Λατινών, τα Σέρβια εδόθησαν τη μερίδι των Δομβαρδων και Γάλλων (ρονην. Serviani), ατινες ελαβον και τα προς το Βέρμιον όρος μέρη, και τα Μεγλενά (Vojie cum cartulatis Clorigizza et Panica. . . Molistris et Meglenos). Ταύτην αναφέρει ο Ακροπολίτης (Χρον. Κεφ. 7. 2) μεταβάς εις το Αλβανον. «Της προς το Αλβανον φερούσης ηπτόμην, και δια τα Σέρβια παρελθών, και παραμείψας την Κασορίαν, και τα περι την Αχρίδα παρεγκλίνας, αφικόμενι περι το Αλβανον.» Και ο Μελέτιος (Γεωγρ. σ. 389 § 42) «Σέρβια πόλις ακουστή μετά Ορόνου επισκόπου υπό τον Θεσσαλονίκης μητροπολίτην.» Και ο Γάλλος Πουκεβίλλος: «Χρει της πόλεως ταύτης αφίκετο, τελειύσας την περιήγησιν αούτου. Η δε νυν πόλις έχει οικίας περίπου 500, ών αι 400 χριστιανικαι. Αι πέγναι και το εμπόριον εν αθλία κταστάσει δια την παρα των Τούρκων καταδρομήν των εμπόρων και τεχνιτών. Η γεωργία ηγει καλώς δια το ευροπον της γης' προϊόντα ο σιτος, αραβόσιτος, πεπόνια, ξεροδαμάσκηνα λευκά, περίφημα καθ' απκασαν την Τουρκίαν και εν ευφορίε γινόμενα περι τας 20,000 δικάδων, καπνός περι τας 30,000 οκ. υπάρχει δε και μυριόφυλλον, και γλυκύπετρον κατά τας Βρούσεις. Οι Τούρκοι βαρβαρότατοι, έχοντες πέντε τζαμία, σχολειον, δύο λουτρά, και δύο καφεψεία. Κα-

τάκουν άλλοτε και Γουδαίοι, απελθόντες προς εβδομήκοντα ετών εις Κασορίαν δια τας άρπαγάς και καλώσεις των Τούρκων. Οι χριστιανοί έχουν ιδίαν συνοικίαν, όπου και η αγορά της πόλεως, και ο βυζαντινός ναός της αγίας Κυριακής αούθησις και επισκουασθείς το 1841 μετά τριών ισρέων, το αλληλοδιδασκτικόν σχολειον και το επισκοπειον' άλλ' οι χριστιανοί πέντες, τεχνίται και μικρέμποροι, αμαθεις, άλλά φιλόξενοι' και μέχρι μιν του 1854, ως κατάδικοι κρύφα Ιερουργούντο' άλλά νυν το πρώτον μετά τόσους αίθνας ηχησεν ενταυθα σήμαντρον της ορθοδόξου θρησκείας' ο κατορθώσας δε τούτο, και ο κρούσας πρώτος το ξύλινον σήμαντρον επί ξυλίνου παραπήγματος εν τω ειρημένω ναφ' εστιν ο αρχιμανδρίτης Βενιαμίν, είπων τρόπον τινά προς τους βαρβάρους και τους δυτικούς. «Ζη έτι ο ελληνικός χριστιανισμός και λάμπει ως αδάμας φωτοβόλος μετά πολυχρόνιον ναυάγιον.» Εν τη πόλει δε ταύτη εδρεύουσιν αι αρχαι της επαρχίας Σερβίων, η ανήκουσι τα εξής χωρία.

Εγγύς της πόλεως το χωρίον Αύλαι μετά 20 οικιών Ελλήνων. Πάχσον, μετά 20 οικιών Ελλήνων. Καλδαδάς μετά 8 οικ. Αέλινον, μετά 20. Μεταξά, μετά 60 οικιών Ελλήνων επαναστάντων το 1844 κατά των Τούρκων, σύνορον των επαρχιών Σερβίων και Ηλασσώνος. Πάδη, μετά 15 οικ. Ελλήνων επαναστάντων. Μόκρον, μετά 80 οικ. Ελλήνων επαναστάντων' διό οι Τούρκοι εκασαν τον αούτοι ναόν της Παναγίας, ως αν ούτος επανέστη. Λαζαράδαις, μετά 25 οικ. Ελλήνων επαναστάντων. Νιζισκόν, μετά 40 οικιών επαναστάντων. Τρανόβαλτος, μετά 40 οικ. επαναστάντων. Μικρόβαλτος, μετά 30 οικ. επαναστάντων. Λοζιανή, αμπελότοπος βουλγαριστι, μετά 80 οικ. επαναστάντων. Εγγύς το όρος Καλλίστρατον, εφ' ού επί βράχου αποτόμου, ού κάτω βέει ο Αλιάκμων, ο Θεσσαλονικός αγιος Νικάνωρ (τελευτήσας 1419 Αδγ. 7) σύγχρονος του εν Ολύμπω αγίου Διονυσίου, εκτισε το μοναστήριον Ζάβορδα της Μεταμορφώσεως' σώζεται δε το λείψανον του αγίου θανάτος και ταφέντος εν τω αούτοι παρεκκλησίω του Προδρόμου. Βιογραφίαν και ακολουθίαν του αγίου εξέδωκε (Βενετία 1774) ο εκ Καλλιάνης εμπόρος Δημήτριος Ιωάννου Τολιόπουλος' διηγείται δε, οτι επί του τελευταίου επισκόπου Σερβίων Ζαχαρίου, πανώλους ενταυθα συμβάσεσι, οι μοναχοί ηλθον μετά του λειψάνου, και η νόσος επαυσεν' διό λέγει το τροπάριον: «Χαίροις των Σερβίων ο Ιατρος, Γρεβενών το κλέος.» Το μοναστήριον τούτο πλουσιώτατον γαιών και θρεμμάτων. Ζινπάν, ητοι ειρκή τουριστι, μετά 10 οικ. επαναστάντων το 1854' διό οι Τούρκοι κατέστρεψαν τον αούτοι ναόν της Θαυματουργού Παναγίας της Ζιντανιώτισσας, έχον-

τα δέκα μοναχούς. Ο ναός ταύτης ην άλλοτε έξω της πόλεως Σερβίων παρά τας Βρούσεις, όπου νυν γίνεται έμπορικη πανήγυρις έννεαήμερον καλουμένη' τοιτον δε οι Τούρκοι κρημνίσαντες και τους αγρούς εξουσιάσαντες, ηνάγκασαν τους μοναχούς, ένα μεταβάσιν εις Ζιντάν και κτίσασιν έτερον μοναστήριον. Η δε της Παναγίας ύπάρχουσα νυν εικών ούσα μεγάλη, θεωρείται παλαιότητα, άργυρωθείσα δι' άργύρου 3000 δραχμίων επί επισκόπου μιν Ιγνατίου, υπό χρυσουργού δε Θεοδώρου εκ Καλαβρύτων της Ηπείρου, ως δεκνύουσι τα επί του άργύρου γράμματα γεγραμμένα το 1755.

«Στίχοι πολιτικοί εις την άργυροχρυσασκόμητον στολήν της θαυματουργού θεομητορικης εικόνας της εν Ζηδάνη.»

Θαυματουργή χαρίτων τον Θεσσαλονικία Σερβίων ητη Ιγνατίου σεπτών αρχιερέα' Οστις ποιμήν αναδειχθείς Σερβίων και Κοζάνης, Χαριτοδότης δεξιά σου της κλεινης Ζηδάνης, Ερ τω δευτέρω έτει του της αρχιερατείας, Έδειξ' ευθδς αλάθειαν μετ' άκρας προθυμίας. (ΑΩΝΕ Σεπτεμβρίου Δ')

Βηγήρας εις καλλωπισμόν εικόνας της αγίας Τόν χριστεπώνυμον λαόν ταύτης της επαρχίας, Και εκλεξάμενος σοφώς από πολλούς τεχνίτας Θεόδωρον τον χρυσουργόν τον από Καλαρίτας. Σκέπε λοιπόν και φύλαττε όμοι με τον ποιμένα Τόν ποιμαινόμενον λαόν και ύστερον έμένα.»

Ανήκουσι δε ενταυθα και τα εξής χωρία' Ρύμνιον, μετά 10 οικ. Ελλήνων. Γούλαι, μετά 20. Λαθανίτσα, μετά 15, και εγγύς ο ποταμός Τιταρήσιος, ητοι Σαραντόπορος. Νεοχώριον μετά 10. Ματσουκοχώριον, μετά 40 οικ. Ορτακίσι, μετά 20 οικιών και το πάλαι μέγα. Ενταυθα ετούρικισ πρώτος ο Ιερεύς επί της κατακτησεως' διό και ο σουλτάνος εδωρήσατο αούτω το χωρίον, όπερ νυν κτημα βέη τινός των απογόνων του εξωμότου Ιερέως. Εγγύς και το Παλαιόκαστρον, έρείπιον φρουρίου βυζαντινού, ένθα ύδραγωγεία και επιγραφαι εύρέθησαν. Καστανέα, από των πολλών καστανέων μετά 25 οικ. Ελλήνων. Κρανίκα, μετά 20 οικιών, όπου ύδρομυλος και δαμασκηνέαι πολλαί. Τζίντζιρας αούτοι μετά Β. Βιτιβίανη μετά 15 παρά τον Αλιάκμονα. Σκουλιάρη μετά 50 οικιών. Ενταυθα η θέσις όχυρά, και ην η έδρα των αρχηγών του καπετανάτου των Σερβίων, έχόντων και κύργον σωζόμενον μέχρι τουδε. Καταφύγιον, κεφαλοχώριον εκ 350 οικ. Ελλήνων, κείμενον κατά τα πλάγια των Πιερίων όρέων, και απέχον των Σερβίων τέσσαρας ώρας, του δε Βελθεντού δύο. Οι Καταφυγιώται φκουν πρότερον κατά το Ποδάρι, μετακίησαντες ενταυθα δια τα νόσον πανώλην και τας καταδρομάς των Τούρκων. Τούρκος ούδεις ύπάρχει, εκτός τινος επι-

τρόπου του επάρχου Σερβίων δι' επιτήρησιν και εσπραξιν των φόρων. Ναοι τρεις μετά δεκαέξ ισρέων, και αλληλοδιδασκτικόν σχολειον κτισθέν το 1847. Οι κάτοικοι ποιμένες, γεωργοί και ξυλουργοί δια τα δάση των όξειων και ελατών, δοκοός και σανίδας ποιούντες, φιλαπόδημοι δια το στενόν και πενιχρόν του τόπου, εθυσεις, φιλόξενοι και πολεμικοί, εδοντες συνήθως τα κλεπτικα ξαματα και φορούντες την φουστανέλαν. Περιέργον, οτι τέττιγες, κολιοι, κόκκυγες, ούχ ύπάρχουσιν, ίσως δια το ψυχρόν και νοσηρόν, ζώσι δε αλώπεκες, έλαφοι και εν αφρονία μέλαιναι αίγες άγριαι' φέται δε μυριόφυλλον κη όρχις, ητοι αλέπι. Το Καταφύγιον, πατρις δύο αρχιερέων, του Κολινδρού Σαμουήλ και του νυν Γρεβενών. Άνω δε του χωρίου κείται τα Πιέρια όρη, ούτω κληθέντα από Πιέρου βασιλέως της Αμαθίας, εκτεινόμενα παρά τον Αλιάκμονα και Ολύμπον, και αναφερόμενα παρά του Ηροδότου (βιβ. 7. § 431). Επί του όροπεδίου ιστάμενοι, όρωμεν προς έω μιν τον Θερμαϊκόν κάλπον και τας παραλλους πεδιάδας' προς έσπέραν τα όρη του Πίνδου, το βουνόν του Βόρα η Βουρίνου' προς βορράν το Βέρμιον όρος, εις τρεις διαιρούμενον κλάδους, προς το Κοτιάρον (Καρατάς) την Κοζάνην και τον Αλιάκμονα' προς νότον τον πολυσέβαστον Ολύμπον, πεντάωρον απέχοντα, μετά κορυφής αποτόμου και πολιως εκ της χιόνος. Επί της σειράς των Πιερίων και βράχης καλουμένη Σιάπικα, δίωρον από των Σερβίων. Ενταυθα κατά Μάιον του 1854 εκατόν περίπου Ελλήνες υπό τον αρχηγόν Ψόταν Γουλιόν έτρεψαν πολυάριθμον τουρκικόν στρατόν, φονεύσαντες τινας και επίσημον τουρκον Σερβιώτην. Μέχρι των Πιερίων λοιπόν ανέβησαν' οι μεγάθυμοι της ελευθερίας διασώται, ένα χαιρετίσωσι τας δούλας Πιερίδας μούσας, και δια του πυροβόλου εφώναζον προς τους υπό τον ζυγόν διατελούντας Μακεδόνας! Μέχρι των Πιερίων εγένετο η δι' αίματος κατά της ζένης κυριαρχίας διαμαρτύρησις, και επί της Σιάπικας εκυμάτισεν η τροπαιοφόρος Ελληνική σημαία! (Ακολουθεί.)

ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΑΥΤΟΝ.

(Συνέχ. 18ε φυλλ. 823.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Βοήθεια και περιστάσεις. — Επιστημονικαι ερευναι.

Όλιγον εν γένει επιδρα η τύχη επί των μεγάλων αποτελεσμάτων της ανθρωπίνης ενεργείας. Άν και επιτυχάνουσιν ένίοτε αι προπατεας επιχειρήσεις, η

μόνη ασφαλής ὁδὸς εἶναι ἡ τῆς δραστηρίας ἐργατικότητος καὶ ἐπιμελείας. Ὁ ζωγράφος Οὐίλσον, εἶχε συνήθειαν, πρὶν ἀποτελειώσῃ τὰς εἰκόνας του, νὰ ἀπομακρύνεται ἄλλοτε, ἀντιζῶν πρὸς τὸ ἔργον, πλησίασα; δὲ ἐπειτα, ἀπετελείωνεν ἐντὸς ἄλλοτε λεπτοῦ τὴν εἰκόνα, δοὺς αὐτῇ τὴν ἀπαιτουμένην ζωηρότητα. Ἄλλ' ὁ θαβράλλος οὗτος τρόπος δι' ἐπιμόνου ἐργασίας μόνον ἀποκτᾶται, καὶ ὁ μὴ προπαρασκευασμένος τεχνίτης, ἐλπίζων δι' αὐτοῦ τοῦ μέσου νὰ ἐπιτύχῃ, θέλει ἀπ' ἐναντίας καταστρέψῃ τὸ ἔργον του.

Ὁ καλὸς ἐργάτης διαικρινεῖται πάντοτε ἐπὶ προσοχῇ καὶ τελειότητι ἐν τῇ ἐργασίᾳ· καὶ οἱ ἀριστοὶ μεταξὺ τῶν τεχνιτῶν γνωρίζουσι τὴν ἀξίαν τῆς λεπτομεροῦς ἐργασίας. Ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος ἐξηγῶν ποτὲ πρὸς ξένον πόσον εἶχε τελειοποιήσῃ ἄγαλμά τι ἀφ' οὗτου εἶδεν ὁ ξένος αὐτὸ, εἰδείκνυε τὰ διάφορα μέρη τὰ ὅποια εἶχε διορθώσῃ. «Μικρὰ πράγματα εἶναι ταῦτα, εἰπὼν ὁ ξένος, ἀπλὰ λεπτομέρεια.» «Ἄλλοθι, ἀπάντησεν ὁ γλύπτης, ἀλλ' ἐνθυμήθητι ὅτι αἱ λεπτομέρεια ἐπιφέρουσι τὴν τελειότητα καὶ ἡ τελειότης δὲν εἶναι μικρὸν πρᾶγμα.» Ἐπίσης λέγεται ὅτι ὁ ζωγράφος Νικολάος Πουσσίν, κανίνα διαγωγῆς εἶχε τὴν καλὴν ἐκτέλεσιν, οἰοῦντο ἔργου, καὶ ἐρωτηθεὶς ποτὲ τίνοι τρόπῳ ἤδυνήθη νὰ ἀπολαύσῃ φήμης ἐν Ἰταλίᾳ, ὁ Πουσσίν ἐμπατικῶς ἀπάντησεν· «Οὐδὲν ἀμείλων.»

Ἰσχυροῦσιν ἀνακαλύψει γενόμενα δῆθεν τυχαίως, ἀλλὰ πρᾶγματι ὀλίγιστον συνετέλεσεν ἡ τύχη εἰς τὰς ἐφευρέσεις ἐκείνας. Αἱ τυχαῖαι ἐφευρέσεις εἶσι μόνον τυχαῖαι περιστάσεις ἐξ ὧν ὠφελήθησαν εὐφυεῖς τινὲς ἄνθρωποι· ἡ πτώσις τοῦ μήλου ἐνώπιον τοῦ Νεύτων ἀναφέρειται πολλάκις ὡς ἀπόδειξις τῶν τυχαίων ἀνακαλύψεων· ἀλλ' ὁ Νεύτων πρὸ ἐτῶν ἤδη ἐμελέτα τὸ πρόβλημα τῆς πρὸς τὴν γῆν συνολικῆς τῶν σωμάτων (gravitation) καὶ ἀδικόπως περὶ τούτου ἐσκέπτετο· ἡ δὲ τυχαία περίστασις τῆς πτώσεως τοῦ μήλου, ἐβόηθησε μόνον τὸν ἐξάριστον νοῦν τοῦ ἀνδρός, ὅστις διὰ μῆς κατενόησε τοὺς θυμαστοὺς νόμους περὶ ὧν πρὸ τοσοῦτου ἤδη χρόνου ἐμερίμνα. Ὁμοίως συνετέλεσεν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Δόκτορος Ἰούγκλαμπρὰν ἀνακάλυψιν τῆς διαθλάσεως τῶν ἀκτίνων (diffraction) ἡ θέα διαγῶν πομφολύγων σάπυκος. Ἄν καὶ οἱ μεγάλοι ἄνδρες φαίνονται εἰς τὸ κοινὸν μεριμνῶντες μόνον περὶ μεγάλων ἀντικειμένων, οἱ ἀληθῶς εὐφυεῖς ἄνδρες, ὡς ὁ Νεύτων καὶ ὁ Ἰούγκλ, ἐννοοῦσι τὴν ἀξίαν τῶν κοινοτάτων καὶ ἀπλουστάτων συμβάντων, διότι τὸ μεγαλεῖον αὐτῶν συνίσταται ἐκ τῆς σοφῆς ἐρμηνείας ἐκείνων.

Ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἐξαρτᾶται κατὰ μέγα μέρος ἐκ τοῦ τρόπου τοῦ παρατηρεῖν καὶ βωσικῆς τῆς παροιμίας λέγει ὅτι· «ὁ μὴ παρατη-

ρῶν διεργεῖται τὸ δάσος καὶ ξύλα δὲν βλέπει.» Ὁ νοῦς βλέπει ὅπως καὶ οἱ ὀφθαλμοί· ἐκεῖ δὲ ὅπου ἀπράσκειται ὁσάκις οὐδὲν βλέπουσιν, οἱ προσεκτικῶς παρατηροῦντες ἀντιλαμβάνονται τῆς ἐννοίας τῶν φαινομένων, σημειοῦσι τὰς διαφορὰς καὶ τὰς ὁμοιότητας καὶ ἀναγνωρίζουσι τὰς σχέσεις ἐκείνων πρὸς τὸ ἀντικείμενον τῶν σκέψεων αὐτῶν. Πολλοὶ πρὸ τοῦ Γαλιλαίου εἶδον κρεμάμενον βάρος κινούμενον εὐρύθμως ἐνθεν καὶ ἐνθεν, ἀλλ' ἐκεῖνος πρῶτος ἐνόησε τὴν ἀξίαν τοῦ φαινομένου. Ὁ κωνδύλωνάπτης τῆς ἐν Πίσσᾳ μητροπόλεως, γεμίσει κωνδύλων τινα ἐλαίου, τὴν ἀφήκε κινουμένην· ὁ δὲ Γαλιλαῖος, δευκαδικαετής νέος ὢν, παρατηρῶν μετὰ προσοχῆς τὴν κίνησιν, συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν κίνησιν ταύτην εἰς τὴν καταμέτρησιν τοῦ χρόνου. Πεντήκοντα ὁμοίως ἔτη διήλθον πρὶν ἀποπεραρωθῆ ἡ ἐφεύρεσις τοῦ αἰωρήματος (Pendule), ἐφευρέσεις τοσοῦτον σπουδαῖαι ὡς πρὸς τὴν καταμέτρησιν τοῦ χρόνου καὶ τοὺς ἀστρονομικοὺς ὑπολογισμοὺς, ὥστε δύναται νὰ θεωρηθῇ μοναδικὴ κατὰ τὸ εἶδος αὐτῆς. Ἐκτὸς δὲ τούτου ὁ Γαλιλαῖος μαθὼν τυχαίως ὅτι Ὀλλανδοὶς τις διοπτροποιὸς προσέφερε τῷ κόμητι τοῦ Νάσσα ὄργανόν τι, δι' οὗ τὰ ἀπρὸμακρυσμένα ἀντικείμενα ἐφάνιντο πλησίον, ἐσκέφθη περὶ τῆς αἰτίας τοῦ φαινομένου καὶ ἐφεύρε τὸ τηλεσκόπιον. Ἀδιάφορος ἀκροατῆς ἡ ἀπρόσεκτος νοῦς δὲν ἤθελε βεβαίως πραγματοποιήσῃ τοιαῦτα ἐφευρέσεις.

Ἐν ᾧ ἐζήτει ὁ σὴρ Σκρουήλος Βράουν τὸν εὐνότερον τρόπον πρὸς κτίσιν γαφύρας, περιεπάτει πρῶτον τινα ἐν τῷ κήπῳ του, ὅτε εἶδε τὴν ὄδον φραγμένην διὰ λεπτῶν νημάτων ἀράχνης· αὐθροεὶ συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ μιμηθῇ τὸ ἀράχνην, κατασκευάζων γέφυραν διὰ σιδηρῶν ἀλυσῶν, καὶ οὕτως ἐκπενόησε τὰς κορματικὰς γαφύρας. Ὁ Ἰάκωβος Οὐάττ, σκεπτόμενος περὶ κατασκευῆς ὑδραγωγείου ὑπὸ τοῦ ἀνίσου ρεῖθρου τοῦ ποταμοῦ Κλάιβ, ἐπέτυχε τοῦ σκοποῦ μιμηθεὶς διὰ σιδηρῶν σωλήνων τὸ δοτράκον ἀσιακοῦ τὸν ὅποιον περετήρησεν ἐν ᾧ ἐγευματίκει. Πρῶτος διδάσκαλος τοῦ σὴρ Ἰσμπάττ Βρουναλ τοῦ κατασκευάσαντος τὸν ὑποβρύχιον δρόμον τοῦ Ταμέσεως ὑπῆρξεν ὁ μικρὸς σκώληξ τῶν ξυλίνων κλοίων (torpedo navalis) ὁ μηχανικὸς περετήρησε τὸ ζωῦφιον διατρυπῶν τὸ ξύλον, διὰ τῆς ἐνόπλου κηφαλῆς, εἰς διαφόρους διευθύνσεις μέχρι τῆς περατώσεως τοῦ ἔργου καὶ ἀλείφον μετὰ ταῦτα τὸν θόλον καὶ τὰ πλάγια διὰ εἶδος βερνικίου πρὸς στερέωσιν αὐτῶν· ἐφαρμόσα; λοιπὸν τὴν ἐργασίαν ταύτην εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς ὑπογείου ὁδοῦ τοῦ Λονδίνου, ὁ Βρουναλ ἐπραγματοποίησε τὸ ἀριστον τῆς μηχανικῆς τέχνης ἔργον.

Ὁ νοήμων παρατηρητῆς διδὲι ἀξίαν εἰς τὰ κατὰ τὸ φαινόμενον ἀσήμαντα γεγονότα· ἡ θέα φύκους

πλέοντες παρὰ τῷ πλοίῳ, ἤρπασε τῷ Κολόμβῳ βίπαις καταδάμασθ τὴν στάσιν τῶν ἀπυρομαχῶν. Ἐνεκ τῆς διαρκείας τοῦ πλοῦ ναυτῶν, καὶ ὅπως πείσῃ αὐτοὺς ὅτι ὁ ποθοῦμενος Νέος Κόσμος ἦτο πλησίον. Οὐδὲν πρέπει νὰ ἀμελήσωμεν διότι καὶ τὸ μάλλον ἀδιάφορον συμβᾶν καλῶς ἐννοούμενον δύναται νὰ χρησιμεύσῃ· τίς ἠδύνατο νὰ ὑποθέσῃ ὅτι τὰ περίφημα «λευκὰ παράλια τῆς Ἀλβιωνοῦ» ἐκτίσθησαν ὑπὸ μικροσκοπικῶν ἰντόμων τῆς αὐτῆς φύσεως τῶν πλουτιζόντων τὴν θάλασσαν διὰ νήσων κοραλλιωτῶν! τίς δὲ τοιαῦτα παραδείγματα πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχων, θέλει ἀμφισβητήσῃ τὴν δύναμιν τῶν μικρῶν μέσων;

Ἡ ἀκριβὴς παρατήρησις τῶν λεπτομερειῶν ἐξασφαλίζει τὴν ἐπιτυχίαν οἰοῦντο ἔργου ἡ ἐπιχειρήσεως· ἡ δὲ ἀνθρωπίνῃ σοφίᾳ σύγκειται ἐκ μικρῶν γεγονόντων ἀποτελούντων πυραμίδα ἐπιμελῶς ἰδρυθεῖσαν ὑπὸ πολλῶν γενεῶν ἀνθρώπων. Πολλὰ τοιαῦτα ἀσήμαντα κατὰ τὸ φαινόμενον γεγονότα ἐγένοντο βάσις πρακτικῶτατων ἀποτελεσμάτων. Εἰκοσὶν αἰῶνες παρήλθον μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν ὑπὸ τοῦ ἐκ Πέργης Ἀπολλωνίου τῶν κωνικῶν τομῶν (sections coniques), καὶ πρὶν γίνωσιν αὐταὶ παραδεκταὶ ὡς βάσις τῆς ἀστρονομικῆς ἐπιστήμης, τῆς οὐρανοῦ τὸν περιηγητὴν ἐπὶ ἀγνώστων θαλασσῶν καὶ τῆς ἔγχαρτοῦσεως ἐν τῷ οὐρανῷ τὴν ἄγουσαν πρὸς τὸν λιμένα ὁδῶν. Καὶ ἂν οἱ μαθηματικοὶ δὲν εἶχον κοπιᾶσθ καὶ σκεψθ, κατὰ τὸ φαινόμενον, πολλάκις εἰς μάτην πρὸς ἐφεύρεσιν τῶν ἀφηρημένων σχέσεων μεταξὺ γραμμῶν καὶ ἐπιφανείων, αἱ πλείοσι τῶν μηχανικῶν ἐφευρέσεων ἡμῶν δὲν ἤθελον πιθανῶς ὑπάρξῃ.

Ὅτε ἐφεύρεν ὁ Φραγκλίνος τὴν ταυτότητα τοῦ κερκονοῦ καὶ τοῦ ηλεκτρισμοῦ, ἐκλευσθ ἡ ἐφεύρεσις καὶ πολλοὶ ἠρώτων· «Εἰς τί χρησιμεύει;» Ἀλλ' ὁ Φραγκλίνος ἀπάντησεν· «Εἰς τί χρησιμεύει ὁ παῖς; εἰς τὸ νὰ γίνῃ ἀνὴρ!» Ἐπίσης ὅτε παρατήρησεν ὁ Γαλβάνης ὅτι ὁ πους τοῦ βατράχου συστέλλεται εἰς ἐπαφὴν μετὰ μετάλλων τινῶν ἐρχόμενος, ἦτο ἀδύνατον νὰ ὑποθέσῃ τις, ὅτι τοσοῦτον ἀσήμαντον συμβᾶν ἐμελλε νὰ ἐπιφέρῃ μέγιστα ἀποτελέσματα. Καὶ ὁμοίως τοιαῦτα ὑπῆρξεν ἡ ἀρχὴ τοῦ ηλεκτρικοῦ τηλεγράφου τοῦ ἐνοῦτος τὰς ἡπείρους καὶ ὡς διέκλυον καλύπτοντος τὸν κόσμον. Ἡ γεωλογικὴ ἐπιστήμη, ἡ ἄγουσα εἰς τὴν ἀνακάλυψιν πλουσίαν μεταλλίων ἐπιφερόντων τοσαῦτα βιομηχανικῶς ὠφελείας, ἐγεννήθη ἐκ τεμαχίων λίθων καὶ ὄρυκτων νοσημόνης ἐρμηνευθέντων.

Ὁ δὲ γιγαντιαῖος μηχανισμὸς ὁ τιθεὶς εἰς κίνησιν τὰ βιομηχανικὰ ἡμῶν καταστήματα, τὰ ἀτμόπλοια καὶ τοὺς σιδηροδρόμους, ἀρτέται τὴν δύναμιν τοῦ ἐκ σταγόνων ζέοντος ὕδατος δηλαδὴ ἀτμοῦ ἰσοδύ-

ναμοῦτος· πρὸς δύναμιν ἐκατομμυρίων ἵππων καὶ καταβάλλοντος τὰ κώματα καὶ τὴν θύελλαν.

Ἡ τέχνη τοῦ ὠφελείσθαι ἐκ τῶν περιστάσεων καὶ τῶν τυχαίων συμβάντων, εἶναι μεγάλη τέχνη ἐξασφαλίζουσα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὴν ἐπιτυχίαν· ἀλλ' οὐδέποτε ἔλλειψεν αἱ περιστάσεις εἰς τοὺς βαθεῖαν ἀπόφασιν ἔχοντες, διότι μὴ παρουσιαζομένων ἐκείνων αὐτοθελῶς, οὗτοι τὰς προκαλοῦσιν. Ἀλλ' οἱ σπουδαῖοντες μόνον ἐντὸς τῶν σχολείων, τῶν μουσείων καὶ τῶν πολυτελειῶν σπανίως ὑπηρετήσαν σπουδαίως τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν τέχνην, οἱ δὲ μεγάλοι ἐφευρεταὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲν ἔλαβον ἐπιμόνουσιν· ἡ ἀνάγκη μάλλον ἢ ἡ ἐνεργεία ἐγέννησε τὴν ἐφευρετικὴν δύναμιν, κάλλιστον δὲ πάντων σχολείων εἶναι ἡ δυστυχία. Τινὲς τῶν διανοητικῶν ἐργατῶν χονδροειδῆ μόνον ἐργαλεῖα εἶχον· ἀλλὰ τὰ ἐργαλεῖα οὐδὲν προσθέτουσι τῷ καλῷ ἐργάτῃ, ὅστις χρήζει μόνον ἐπιδεξιότητος καὶ ἐπιμονῆς. Παιρτομωδῶς μάλιστα καθίσταται τὸ γεγονός, ὅτι κακὸς ἐργάτης οὐδέποτε εὕρισκε καλὰ ἐργαλεῖα. Ὁ ζωγράφος Ὀπη, ἐρωτηθεὶς ποτὲ ὅποιον θυμαστὴν μέθοδον μετεχειρίζετο ὅπως μίξῃ τὰ χρώματά του, ἀπάντησεν· «Τὰ μίγνυμι εἰς τὸν ἐγκέφαλόν μου» τὴν αὐτὴν δὲ μέθοδον πρέπει νὰ ἀκολουθήσῃ παρ' ἐργάτης θέλων νὰ ἐπιτύχῃ. Ὁ φέργουσαν μεταξὺ ἄλλων θυμαστῶν ἔργων κατασκευάσε ξύλινον ὠρολόγιον ἀκριβεστάτα δεικνύον τὰς ὥρας, μόνον ἐργαλεῖον ἔχων μικρὸν κωνδυλομάχαιρον οἷον δύναται νὰ ἔχῃ ὁ τυχὸν· ἀληθῶς ὁμοίως ὁ τυχὸν δὲν δύναται νὰ παραβληθῇ τῷ φέργουσαν. Ἀγγεῖον ὕδατος καὶ δύο θερμόμετρα ἤρπασαν τῷ χημικῷ Βλάκ ὅπως ἐρεῖρη τὴν ἐσωτερικὴν θερμότητα (chaleur latente) ὁ Νεύτων ἐποίησε γνωστὴν εἰς τὸν κόσμον τὴν σύνθεσιν τοῦ φωτός καὶ τὴν ἀρχὴν τῶν χρωμάτων, μεταχειριζόμενος πρὸς ἀνακάλυψιν τῶν ἀπορρήτων τούτων πρίσμα, φακὸν καὶ φύλλον ναστοχάρτου. Ὁ Στόβερτ ἔμαθε τὴν τέχνην τῆς συνδυασμοῦ τῶν χρωμάτων προσεκτικῶς παρατηρῶν τὰς πτέρυγας τῶν χρυσαλλίδων, καὶ πολλάκις ἔλεγεν ὅτι μόνος ἐκείνος ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ ὅποιον ἐγγνωμοσύνην ὠφελε τοῖς μικροῖς ἐκείνοις ἐντόμοις. Θύρα ἀποθήκης καὶ τεμάχιον ἄνθρακος ἐχρησίμευσαν τῷ Οὐίλκν ἀντι πίνακος καὶ χρωματῆρων. Ὁ Μπέουικ ἔμαθε τὴν ἰχθυογραφίαν, ζωγραφίζων ἐπὶ τῶν τοίχων τῶν οἰκιῶν τοῦ χωρίου καὶ ὁ Βενιαμίν Οὐίστετ ἠναγκάσθη νὰ δανεισθ τοὺς πρώτους χρωματῆρας ἐκ τῆς οὐρᾶς τῆς γαλῆς. Ὁ φέργουσαν κατέτριβε τὴν νύκτα εἰς τοὺς ἀγρούς, καὶ ἐσχεδίσσε χάρτην τοῦ οὐρανοῦ διὰ κλωστής ἐχοῦσης κόκκους τινὰς ἐπ' αὐτῆς, ἣν ἐπάτει· τετυρωμένην μεταξὺ τοῦ ὀφθαλμοῦ του καὶ τῶν ἀστέρων. Ὁ Φραγκλίνος ἐφέλιξε κατὰ πρῶτον τὴν ηλεκτρικὴν ὕλην ἀπὸ τῶν νεφῶν διὰ μέσου ἀετοῦ

κατεσκευασμένου εν δύο, εν σχήματι σταυρού ξύλων και εν μεταξωτού κανδυλίου. Ο Γίφορντ βοηθός υποδηματοποιού έγραψε τα πρώτα μαθηματικά προβλήματα του επί τεμαχίων δέρματος, και ο αστρονόμος Ριττιγγάους έσημείωσε τους πρώτους περί εκλείψεων ύπολογισμούς επί της εξέτης του άρτρου αυτού.

Κοινότατα συμβάντα παρέχουσι τῷ θέλοντι να ώφελήσῃ ἐξ αὐτῶν μέσα αὐτοβελτιώσεως· ὁ καθηγητῆς Λη, ξυλουργῆς τότε ἄν, εἰργάζετο εἰς διόρθωσιν ἰδωλίων ἐν τῇ συναγωγῇ οὗτε, εὐδὴν ἑβραϊκὴν βιβλίον ἐκυριεύθη ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ ἀναγνώσῃ τὸ πρωτότυπον· ἠγόρασεν ἑβραϊκὴν γραμματικὴν, ἤρχειε σπουδάζων, καὶ ἀφ' ἐκτουτῶν ἐξέμαθε τὴν γλῶσσαν. Δικαίως ἔλεγεν ἑδμόνδος Στὼν πρὸς τὸν Δουκὰ τοῦ Αργάιλ ἐρωτῶντα τίνι τρόπῳ κατώρθωσεν ἑκάστος κτηνοτρόφος ἄν νὰ ἀναγινώσκῃ λατινιστὶ τὰ Principia τοῦ Νεύτων. « Ἄρκει νὰ γνωρίζῃ τις τὰ εἰκοσιτέσσαρα γράμματα τοῦ ἀλφάβητου ὅπως μάθη διτι ἄλλο θέλει. » Τῷ πᾶν κατορθοῦται διὰ τῆς ἐπιμελείας, τῆς ἐπιμονῆς καὶ τῆς καλῆς χρήσεως τῶν περιστάσεων.

Ὁ σὺρ Βάλτερ Σκόττ ὠφελεῖτο ἐξ ἀνασῶν τῶν περιστάσεων, ἐνίοτε δὲ καὶ τῶν δυσχερῶν συμβάντων. Ἐν τῷ ἦτο εἰς τὴν ὑπηρεσίαν δικηγόρου τινός, ἐστάλα εἰς Σκωτίαν, ὅπου ἐσχετίσθη μετὰ τῶν ἀπομεινάντων ἠρώων τοῦ 1746 καὶ ὠφελήθη ἐκ τούτου ὅπως συνάξῃ τὴν ὕλην πολλῶν ἐκ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ. Χρηματίας ὑπερῶν καταλυματίας Ἰππικῆς ἐν ἔδουβούργῳ ἐπληρώθη ὑφ' Ἰππου τινός καὶ ἔμεινε κληνῆρος ἐπὶ τινὰ χρόνον· ἀλλ' ὁ νοῦς του εἰργάζετο καὶ ἐν διαστήματι τριῶν ἡμερῶν συνέγραψε τὸ πρῶτον ἄσμα τοῦ « Lay of the last Minstrel, » πρῶτον αὐτοῦ ἐκτεταμένον καὶ πρωτότυπον ἔργον. Ὁ σὺρ Χούμφρυ Λάβυ ἐποίησε τὰ πρώτα περὶ φυσικῆς ἐπιστήμης πειράματα καθ' ἣν ἐποχὴν ἦτο βοηθὸς φαρμακοποιοῦ, καὶ μόνον ἐργαλεῖα εἶχε τὰ ἀγγεῖα τοῦ μαγειρείου καὶ τὰς φιάλας τοῦ φαρμακείου. Ἐντυχεν ὅμως νὰ ναυαγήσῃ Γαλλικὸν πλοῖον οὗτινος ἐσώθη ὁ ἰατρὸς μετὰ τῶν χειρουργικῶν ἐργαλείων· μετὰ τούτων ὑπῆρχε παλαιὰ κλυστοσύριγξ ἣν προσέφερεν ὁ ἰατρὸς τῷ Λάβυ· αὐτὸς μετ' εὐγνωμοσύνης ἔλαβε τὸ δῶρον, καὶ μεταχειρίσθη αὐτὸ πρὸς τελειοποίησιν πνευματικῆς μηχανῆς ἣν κατεσκεύαζε τότε, κατόπιν δὲ μετέβαλε τὸ πολυτίμον ἐργαλεῖον εἰς ἀεραντλίαν πρὸς ἐξέταση τῆς φύσεως τῆς θερμότητος.

Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὁ καθηγητῆς Φάραδαι ὁ ἐπιστημονικὸς διάδοχος τοῦ Λάβυ, ἐποίησεν, ἐν τῷ εἰργάζετο ὡς βιβλιοδέτης, τὰ πρώτα περὶ ἠλεκτρισμοῦ πειράματα, μόνον ὄργανον ἔχων ἄχρηστὸν τινὰ φιάλαν· ἀξιοπεκτικῆρον δὲ εἶναι ἐπὶ ὁ Φάραδαι

δύρησε πρὸς τὴν σπουδὴν τῆς χημείας ἀφ' οὗ ἤκουσε τὰς ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου ὁμιλίαις τοῦ Λάβυ. Μέλος τι τῆς ἐπιστημονικῆς ἀκαδημίας παρατηροῦν ποτὲ ὅτι ὁ Φάραδαι ἀνεγίνωσκεν ἐν βίᾳ ἐπιστημονικὴν περὶ ἠλεκτρισμοῦ βιβλίον, ὅπερ ἔμελλε νὰ δέσῃ, καὶ μαθὼν ὅτι ὁ νέος εἶχε κλίσιν πρὸς τὰ τοιαῦτα, ἔδωκεν αὐτῷ εἰσητήριον πρὸς ἀκράσιν τεσσάρων τῶν μαθημάτων τοῦ σὺρ Χούμφρυ· ὁ Φάραδαι λαβὼν σημειώσεις, τὰς ἔστειλε τῷ καθηγητῇ ὅστις εἶπε μᾶλλον ἐθαύμαζε τὴν ἐπιστημονικὴν ἀκρίβειαν αὐτῶν, ὅτε ἔμαθε τὴν ταπεινὴν τοῦ νέου θέσιν· αὐτὸς ἐξέφρασε τότε τὴν ἐπιθυμίαν νὰ γίνῃ χημικὸς, καὶ ἐπιμένων κατώρθωσε νὰ λάβῃ θέσιν βοηθοῦ ἐν τῇ ἐπιστημονικῇ ἀκαδημίᾳ· μετὰ καιρὸν δὲ ὁ ἔξοχος βιβλιοδέτης διεδέχθη τὸν οὐχ ἤττον ἔξοχον φαρμακοποιόν. Χαρακτηριστικαὶ τοῦ Λάβυ εἶναι αἱ ὑπ' αὐτοῦ, ὅτε ἦτο εἰκοσαετής νέος, ἐν τῷ χαρτοφυλακίῳ ἐγγεγραμμέναι σκέψεις: « Στεροῦμαι πλούτου, ἰσχύος καὶ εὐγενείας ὅπως προοδύσω εἰς τὸν κόσμον, καὶ ὅμως πέπεισμαι διτι ἐὰν ἔχω ζῶν, θέλω φανῆ ὠφέλιμος τῇ ἀνθρωπότητι καὶ τοῖς φίλοις ὡσάν ἐκ γενετῆς κατεῖχον πάντα τὰ πλεονεκτήματα ταῦτα. » Ὁ Λάβυ, ὡς καὶ ὁ Φάραδαι, ἠδύνατο νὰ ἀφιερῶσιν πᾶσαν τὴν διανοητικὴν δυνάμιν του εἰς τὴν πρακτικὴν καὶ πειραματικὴν σπουδὴν ἀντικειμένου τινός· οἱ δὲ τοιοῦτον προτέρημα ἔχοντες πραγματοποιοῦσι συνήθως, ἔστω καὶ δι' ἀπλῆς ἐπιμελείας καὶ σκέψεως, σπουδαϊστάτα ἀποτελέσματα. Ὁ Κόλεριτζ, περὶ τοῦ Λάβυ ὁμιλῶν ἔλεγεν: « Ὁ νοῦς του τοσοῦτον ἐλαστικὸς καὶ ζωηρὸς εἶναι, ὅστε διὰ μίαν καταλαμβάνει καὶ ἀναλύει πᾶν ζήτημα· ἕκαστον ἀντικείμενον λαμβάνει ζῶν καὶ καρποφόρον σκέψεις ἀναφέρονται ὡς χλόη καθ' ἕκαστον βῆμα τοῦ Λάβυ. » Ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ Λάβυ ἔλεγε περὶ τοῦ Κόλεριτζ, οὗτινος ἐθαύμαζε τὴν εὐφυίαν. « Ἐξαισίαν διάνοιαν, ἐλευθερὰς ἰδέας καὶ εὐαίσθητον καρδίαν ἔχων, ὁ Κόλεριτζ θέλει δυστυχῶς γίνῃ ὄμμα τῆς ἀταξίας καὶ τῆς ἐλλείψεως ἀκριβείας αὐτοῦ. »

Ὁ διάσημος Κουβίερος ἦτο ἀκριβέστατος καὶ προσεκτικώτατος παρατηρητῆς· ἐκ παιδικῆς ἡλικίας ἠσθάνθη τάσιν πρὸς τὴν φυσικὴν ἱστορίαν ἀφ' οὗ ἀνέγνωσε τόμον τινὰ τῆς φυσικῆς τοῦ Βυφφῶνος ἱστορίας, περιελθόντα τυχαίως εἰς χεῖράς του· ἀντήγραψε τὰς εἰκονογραφίας καὶ ἐχρωμάτισεν αὐτάς κατὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ κειμένου. Πρὸς τῶν διδασκάλων τῷ ἐδώρησε τὸ σύστημα τῆς φύσεως τοῦ Λινναίου, καὶ ἐπὶ δέκα ἔτη τὸ βιβλίον τοῦτο ὑπῆρχε τὸ σύνολον τῆς περὶ φυσικῆς ἱστορίας βιβλιοθήκης του. Δεκαοκταετῆς γενόμενος, ἔλαβε θέσιν διδασκάλου παρὰ οἰκογενεῖαν ἐν Φεκάμπ τῆς Νορμανδίας διατριβούσῃ καὶ ζῶν πλησίον τῆς θαλάσσης, ἐβρίθη εἰς ἄμεσον συνάντησιν μετὰ τῶν θαυμασίων προϊόντων

αὐτῆς. Περιπατῶν ποτὲ ἐπὶ τῆς παραλίας εὖρος σήπταν, καὶ τὸ παράδοξον ζῶον τοσοῦτον διήγειρε τὴν περιέργειαν τοῦ Κουβιέρου, ὥστε ἔφερον αὐτὸ οἶκαδε πρὸς ἀνατομίαν, ἀρχίσας οὕτως τὰς περὶ τῶν μαλακοστράκων σπουδᾶς του τὰς ἐπινεγκαύσας αὐτῷ τασάτην φήμην καὶ δόξαν. Οὐδὲν βιβλίον εἶχε πλὴν τοῦ μεγάλου τῆς φύσεως βιβλίου, ἀλλ' ἡ μελέτη καὶ ἡ περατήρησις τῶν περιέργων καὶ νέων ἀντικειμένων τὰ ἀποικαζ' ἐκάστην ἀνεκάλυπτε, βαθυτέρην ἐντύπωσιν ἐποίησεν ἐπ' αὐτοῦ ἢ ὅτι ἤθελε ποιῆσαι οἰονόμοις γραπτῶν ἔργων. Τρία ἔτη διήλθον ταιουτοτρόπως κατὰ τὰ ὅποια παρέβαλλε τὰ ἀπάρχοντα θαλάσσια ζῶα πρὸς τὰ ὄρυκτὰ λείψανα, τὰ εὐρεθέντα περὶ τοῦ Φεκάμπ, ἀνέτεμεν τὰ διάφορα περιελθόντα εἰς χεῖρας του εἶδη, καὶ διὰ τῶν παρατηρήσεών του προητοίμασε τὴν ἐντελῆ μεταρρύθμισιν τῆς τῶν ζῶων κατατάξεως. Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, ὁ Κουβίερος ἐγένετο γνωστὸς τῷ παιδευμένῳ Ἀββῆ Τεισσαίρ ὅστις ἐγραψε τῷ διασῆμῳ φυσιοδίφῳ Ιουσιῶ καὶ τοῖς ἐν Παρισίαις φίλοις περὶ τῶν ἐρευνῶν τοῦ νέου φυσιοδίφου τοσοῦτον θερμῶς, ὥστε ὁ Κουβίερος προσεκλήθη νὰ ὑποβάλῃ εἰς τὸν Σύλλογον τῶν φυσιοδίφων τὰς παρατηρήσεις του· μετ' ὀλίγον δὲ διωρίσθη βοηθὸς ἐπιτηρητῆς τοῦ Βοτανικοῦ Κήπου (Jardin des Plantes), ὁ Τεισσαίρ ἐν τῇ συστατικῇ ὑπὲρ τοῦ Κουβιέρου ἐπιστολῇ, ἔγραψεν. « Ἐνθυμηθῆτε ὅτι ἐγὼ ἐσύστησα τὸν Δελάμβρ ὅστις διεκρίθη εἰς ἄλλον κλάδον ἐπιστήμης· αὐτὸς ἔσται ἕτερος Δελάμβρ. » Περιττὸν νὰ προσθέσωμεν ὅτι ἡ προφητεία τοῦ Τεισσαίρ πληρέστατα ἐπραγματοποιήθη.

Ἀπεδείξαμεν λοιπὸν ὅτι ἡ πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ ἐπιμονὴ καὶ ἡ ἀκάματος ἐπιμέλεια, πρὸς περισσώτερον τῆς τύχης συντρέχει τὸν ἄνθρωπον. Οἱ μὴ τείνοντες πρὸς ὄρισμένον τινὰ σκοπὸν, οἱ ἀδύνατοι καὶ οἱ νυθροὶ οὐδὲν ὄφελος ἀπολαμβάνουσιν ἐκ τῶν ἀρμοδίων περιστάσεων, διότι οὐδὲ κἄν παρατηροῦσι τὴν ἀξίαν αὐτῶν. Ἀπ' ἐναντίας δὲ θαυμάσιον εἶναι τὸ δυνάμενον νὰ ἐκτελεσθῇ ὑπὲρ τῶν χρησιμοποιούντων τὰς ἀδιακόπως παρουσιαζομένας βοήθητικὰς εὐκαιρίας. Ὁ Στέφενσον ἔμαθε τὴν ἀριθμητικὴν καὶ τὴν χωρομετρίαν κατὰ τὰς ὥρας τῆς νυκτερινῆς ὑπηρεσίας ἐν τῷ εἰργάζετο ὡς μηχανοποιός. Ὁ δάλτων ἤρχειεν ἐργαζόμενος ἐκ παιδικῆς ἡλικίας, δωδεκαετῆς μόλις ὢν, διηθῆνε σχολεῖον ἐν τῷ χωρίῳ καλλιέργων συγχρόνως τὸ κτήμα τοῦ πατρὸς του· ἀφιερῶθη εἰς τὴν σπουδὴν τῆς μεταωρολογίας καὶ ἐξυκολούθησε τὰς παρατηρήσεις μέχρι τῆς τελευταίας αὐτοῦ ἡμέρας, ἀφῆκε δὲ ὑπὲρ τὰς 200,000 μετεωρολογικὰς σημειώσεις.

Καὶ αἱ ἐλάχισται στιγμαὶ ἔχουσιν ἀξίαν, διότι ἡ καλὴ χρῆσις αὐτῶν τὰ μέγιστα συντελεῖ πρὸς ἐπι-

τευξιν σκαυδεῖων σκοπῶν· μὴ μόνον ὡς καθ' ἐκαστην ἀφαιρουμένη ἐξ ἀσκόπων ἀσχολιῶν, ἀρκεί ὅπως κατασταθῇ πρὸς ἄνθρωπος κοινῆς διανοίας, κἀτοχος ἐπιστήμης τινός, ἐπίσης ἀρκεί ὅπως μεταβῆλῃ ἐντὸς δέκα ἐτῶν ἀμαθῆ ἄνθρωπον εἰς παιδαυμένον. Δὲν πρέπει νὰ παρέλθῃ ἕκκαρος ὁ πολυτιμος χρόνος, οἱ δὲ καρποὶ του εἶναι ἡ ἀεξήσις τῶν γνώσεων, ἡ καλλιέργεια ἐναρέτου τινός ἀρχῆς καὶ ἡ ἐνίσχυσις καλῶν ἔξεων. Ὁ ἰατρὸς Μάσων Γουδ μετέφρασε τὸν Δουκρέτιον μεταβλίνων ἐφ' ἀμάξης εἰς τοὺς ἀπθνεῖς του. Ὁ Δόκτωρ Δάρβιν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον συνέγραψε τὰ πλείστα ἔργα, μεταβλίνων εἰς τοὺς κατοικοῦντας τὴν ἔξοχον πελάτας του καὶ γράφων τὰς σκέψεις ἐπὶ τεμαχίων χάρτου ὅπερ ἔφερε πάντοτε μεθ' ἐκτουτοῦ. Ὁ Βύρνου ἔμαθε τὴν Γαλλικὴν καὶ τὴν Ἰταλικὴν γλῶσσαν μεταβλίνων ἐπιπέδος πρὸς παράδοσιν τῶν μαθημάτων δταν ἐχρημάτισε μουσικοδιδάσκαλος. Ὁ Κίρκ Οὐάιτ ἔμαθε τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ ἀπὸ τῆς οἰκίας εἰς τὸ γραφεῖον καθημερινῶ περιπάτου· προσωπικῶς δὲ γνωρίζομεν ἄνδρα ὑψηλὴν κατέχοντα θέσιν ὅστις ἔμαθε τὴν Λατινικὴν καὶ τὴν Γαλλικὴν γλῶσσαν τρέχων εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς Μαγχεστρίας ὡς μεσίτης.

Ὁ Λάγρεσσῶ, μέγας σφραγιδοφύλαξ τῆς Γαλλίας, συνεγράφε σφῶν καὶ ὀγκῶδες βιβλίον, χηρησιμοποιῶν τὰς ὀλίγας στιγμὰς ἀτιναις παρέρχονται μετὰ τὴν εἰδοποίησιν ὅτι τὸ γέμισμα εἶναι ἔτοιμον καὶ πρὶν συναθροισθῶσιν ἅπαντες οἱ συνδαιτυμόνες, ἡ δὲ κυρία Γενίλις συνέγραψε τινὰς τῶν τερπνῶν διηγήσεων τῆς περιμένουσα τὴν ἡγεμονίδα ἣν ἐδίδασκε καθ' ἐκάστην. Ὁ Μπούριττ κατάρθωσε νὰ μάθῃ δεκαοκτὼ ἀρχαίας καὶ νέας γλώσσας καὶ εἰκοσιδύο ἑβραϊκάς διαλέκτους ἐν τῷ εἰργάζετο ὡς σιδηρουργός, ἤρνετο δὲ τὴν δυνάμιν τῆς εὐφυίας καὶ ἀπέδιδε τὰς προσόδους του εἰς τὴν καλὴν χρῆσιν τῶν μεταξὺ ὄρισμένων ἀσχολιῶν διασπαρμένων στιγμῶν.

(Ἀκολουθεῖ) Ἐλ. Ν.

ΒΙΗ ΤΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ.
(Συνέχ. ἐκ φυλλ. 824.)

Αἱ λυπηραὶ αὐταὶ εἰδήσεις ἐπέπεσαν ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην ἐπὶ τοῦ γέροντος δουκὸς, ὅστις ἔπεσε διὰ μίαν ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ πλοῦτου εἰς τὴν ἐντελῆ ἀπογύμνωσιν· ὀλίγος μόνον χρυσὸς τὸν ὅποιον διέσωσε τὴν ὀλεθρὴν ἐκείνην νύκτα ἦτο ὅλη του ἡ περιουσία.

Ὁ ἐπιστάτης τῶν κτημάτων του ἐγένετο ἄρηντος· ὁ τραπέζιτης εἰς δὲ εἶχεν ἀποθέσει τὴν χρυμα-

τικὴν περιουσίαν του εὐδαίρει ἑαυτὸν δικαιούμενον ὡς ἀρνηθῆ τὴν παράκαταθήκην, καὶ οὐδεμίαν νόμιμον ἀποδείξεις ἦτο ἐπιτραπημένη εἰς τὸν ἐξόριστον.

Ἡ πενία μὲ ὅλα τὰς τὰ παρακλόουθα ἠπειλεῖ ἀδύνατον ἢ νέα ἐκείνη κόρη ἢ ἀνατραφεῖσα μεταξὺ τῆς μαγείας τοῦ πλοῦτου ὅθ' ἐδοκίμαζε πάσας τὰς στερήσεις. Τὸ θάρρος τοῦ γέροντος ἐξηκολούθησε πρὸς τῆς σκληρᾶς ταύτης ἀνάγκης, καὶ ἀπὸ τῆς ὄρας ἐκείνης ἡ ψυχικὴ δυνάμις του ἐγκατέλειπεν αὐτὴν καὶ ἡ ὕψις του παρήκμασεν.

Ἡ Κλαυδία δὲν ἠδύνατο ἔκτατε νὰ βασισθῆ εἰμὴ εἰς τὰς ἰδίας τῆς δυνάμεις, εἰ δὲ καὶ δεκαεπτετής ἐγένετο ὁ ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας.

Ἐνῶ συνέβαινον ταῦτα αἱ ἔρευναι ἐξηκολούθουν εἰς τὰ περίχωρα καὶ καὶ μὲν ἡ σύζυγος τοῦ ἐξυλοσχίστου παραμόνευεν ἄλλ' ἠδύνατο ν' ἀπατήσῃ τὴν προσοχὴν τῆς Ἰσπερᾶν τινὰ εἰσῆλθον εἰς τὸν οἶκόν τῆς πάντῃ ἀπροσδοκῆτως, καὶ μάλιστα κατώρθωσε νὰ σώσῃ τοὺς ξενοκόμενους κρύψασα αὐτοὺς ὀπισθεν σφραῖδ ξύλων.

Ἡ κατάσταση αὐτῆ ἦτο ἀφόρητος διὰ καὶ ἀνάγκη πᾶσα ἦτο νὰ φύγῃ τὸν τόπον ἐκεῖνον καὶ ὑπάγῃ μακρότερα. Ὁ πιστὸς Βενουά ἐπρότεινε τὸ ἐξῆς μέσον· καταγόμενος ἀπὸ τὰς Κεβέννας καὶ ἔχων οἰκονομικὸν καὶ ποιμνιον ἕπερ δ' αἰγιοβοσκῆς πατὴρ του ἀποθανόντος πρὸ μικροῦ ἐγκατέλειπεν εἰς αὐτὸν πρᾶ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Γαρδδὸν πλησίον τοῦ Ἀλῆς, ἐπρότεινε νὰ καταλύσῃσιν ἐκεῖ ὡς εἰς ἄστυον.

Ἡ Κλαυδία ἐδέχθη τὴν πρότασιν του· δακρύουσα καὶ πλήρης ζωῆς εὐγνωμοσύνης. Ἀπὸ τοῦ γειννιζόντος χωρίου ἠγορήθησαν φορέματα χωρικῶν διὰ τὸν πατέρα καὶ τὴν κόρη, εὖρον ἵππους καὶ ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ Βενουά ἐπορεύθησαν πρὸς τὸ βουνόν. Ὅτε δὲ ἔρθασαν μετὰ πολλοὺς κόπους καὶ κινδύνους εἰς τὸ τέμμα τῆς ὁδοπορίας των καὶ εἶδον τὴν νέαν τῶν κατοικίαν, ἡ Κλαυδία ἠσθάνθη ἀπερίγραπτον ὀλιψιν. Πρὸ αὐτῆς ἴστατο καλύβη ἐκτεθειμένη εἰς πάντας τοὺς ἀνέμους, κεκαλυμμένη μὲ ἄχυρα καὶ χωριζομένη εἰς δύο ὑπὸ ξυλίνου φραγμοῦ.

Ὁ δούξ εἶχε μετ' αὐτοῦ δύο χιλιάδας φράγκων εἰς χουσὸν, δι' οὗ ἠγορήθησαν τινὰ ἐπιπλα καὶ οἰκιακὰ σκεύη ἐκ τῶν συνηθετέρων καὶ ἀναγκαϊοτέρων. Ὁ ὑπρέτης τῶν ἐξοριστῶν ἐβάνη εἰς τὴν περίστασιν ταύτην τόσον γενναῖος ὅσον καὶ ἀφωσιμῆτος· φειδόμενος τῶν τελευταίων πόρων τῶν κυρίων του, προσεπάθει ἐν τοσοῦτῳ μὴ αισθανθῆσαι τὰς στερησεις τὰς ἀσυμβίβαστους πρὸς τὰς συνηθείας καὶ τὴν γέννησιν των.

Ὁ οἰκιστὸς εὐερέτισθη ὑπ' αὐτοῦ ὅσον τὸ δυνατόν καλλίτερον, καὶ τὰ οἰκιακὰ σκεύη ἦσαν ἀπλοῦστα καὶ μὲν ἀλλὰ καθάρτα. Ἐπρωθηθῆν διὰ τὸν πατέρα καὶ τὴν θυγατέρα κλίνας καὶ καθίσματα κα-

τώρθωσε δὲ καὶ νὰ εὖρη ἐν θρανίον καὶ τινὰ βιβλία ὅπως διασκεδάζωσι. Μεμονωμένοι εἰς τὸ ὄρος δὲν ἐφοδοῦντο νὰ ἀνυπακούθωσι, καὶ ἡ Κλαυδία ἠδύνατο νὰ περιδιαβάξῃ ἐν ἀσφαλείᾳ εἰς τὰ ἄγρια ἐκεῖνα βουνά· ὅτε μετὰ μικρὸν συνείθισεν εἰς τὸν νέον αὐτὸν βίον, τὸν παρέχοντα εἰς αὐτὴν τὸ πολυτιμότερον τῶν ἀγαθῶν, τὴν ἐλευθερίαν μεταξὺ τῶν κινδύνων. Ὁ πατήρ τῆς, ἀναπνέων τὸν καθαρὸν καὶ ὕγιον ἄερα, ἐφαίνετο ἀναλαμβάνων δυνάμεις, ἐνῶ ἐκείνη, τὸ τέκνον τοῦ λεπτοτέρου πολιτισμοῦ, ἐζωογονεῖτο ζῶσα μετὰ τῆς φύσεως. Μόνον ὁ χειμὼν ἦτο δριμύς ἐπὶ τῶν ὄρεων ἐκείνων, τὰ ὅποια ἐμάστιζόν συχνάκις βόρειοι ἄνεμοι. Ἡ Κλαυδία διήρχετο τὰς κακὰς ἡμέρας πλησίον μεγάλου πυρὸς, προσπαθοῦσα ν' ἀπακοιμίσῃ τὸν πατέρα τῆς ἀναγιγνώσκουσα εἰς αὐτὸν ἢ στήφουσα τὸν στρόφαλον μὲ τὴν ἐπιτηδεύειντα ὡς ἂν ἦτο φιλόπονος χωρική.

Ὅσον δὲ διὰ τὸν Βενουά, ἐκάστην ἐβδομάδα πορεύομενος εἰς Ἀλῆς ἀνευθεῖ τὰς προμηθείας τοῦ οἴκου, καὶ προσέθετε διὰ τὴν ἐξόλιαν τῶν ξενοκόμενων τοῦ ἀντικειμένου τινὰ εὐχαριστήσεως ἢ ἀνάγκης. Οὕτε ἡ χεῖρ, οὕτε αἱ πλημύραι ἐμπόδιζον τὸν θωμάσιον αὐτὸν ὑπρέτην, ὅστις προκατελάμβανε τὰς ἐλαχίστας ἀνάγκας τῶν κυρίων του, καὶ μάλιστα προσλάμβανε τὰς διαθέσεις των. Ἡ ἀπρονοησία τῶν τέκνων τῶν μεγάλων οἰκογενειῶν ἠκολούθησε τὴν Κλαυδίαν εἰς τὴν πτωχὴν κατοικίαν τῆς· δὲν ἐπίστευεν εἰς τὴν διάρκειαν τῆς ἐπαναστατικῆς κυβερνήσεως, καὶ ἐμπαλοποιεῖ τὰ μέσα τὰ ὅποια εἶχε φέρει μεθ' ἑαυτοῦ ὁ πατήρ τῆς εἰς τὴν ἐξορίαν· ὁ δὲ Βενουά δὲν ἐτόλμα νὰ τῆ ἀφαιρέτῃ τὴν πλάνην ταύτην. Καὶ ὅμως εἶχον φθάσει εἰς τὰ τελευταῖα ἐκατὸν φράγκα, ὡς ἦτον ἀναπόφευκτον νὰ ἀποφασίσῃσιν τι θὰ ἐπραττον.

Ἡναγκάσθη λοιπὸν ὁ Βενουά νὰ ἐξηγήσῃ εἰς τὴν Κλαυδίαν τὴν θέσιν των, αὐτὴ δὲ πρῶτον ἐνόησε τὸ τρομερὸν τῆς καταστάσεώς των. Ἐπειδὴ ἡ ἐπαναστασις ἐξηκολούθει, ἡ φρόνησις ἦτο ὑπέρ ποτε ἀναγκαῖα, καὶ οὐδεμίαν προσεχῆς ἐλπίς ἦτο ἐπιτραπημένη· ἔπρεπε λοιπὸν νὰ ζήσωσιν εἰς τὴν ἀπομόνωσιν ταύτην· ἀλλὰ ποῦ νὰ εὖρωσιν νέα μέσα;

Ὁ Βενουά ἀφωσιώθη καὶ πάλιν προσεφέρθη νὰ ὑπάγῃ εἰς Μομπελιέρ, νὰ ἀποταθῆ, ἀπὸ θύρας εἰς θύραν, εἰς ὅλους τοὺς φίλους τοῦ δουκὸς Μερρέλ, εἰς ἐκείνους τοὺςλάχιστον τοὺς ὁποίους ἡ θύελλα δὲν εἶχε προσβάλλει· καὶ εἴτε κάμων δάνειον, εἴτε δεχόμενος δωρεὰς, νὰ λάβῃ τὸ ἀπαιτούμενον ποσὸν ὅπως ζῆσῃ ἡ οἰκογένεια ἐπὶ ἐν ἡ δύο ἔτη. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀπουσία τοῦ καλοῦ τούτου ὑπρέτου πιθανὸν νὰ διήρκει περὶ τὰς δεκαπέντε ἡμέρας, ἐφρόντισε νὰ ἀφήσῃ προμηθείας εἰς τοὺς κυρίους του διὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα.

Ἡ Κλαυδία ἐπιδοκίμασα τὸ σχέδιον τοῦτο ἔγραψε τὸν κατάλογον τῶν ἀνθρώπων πρὸς οὗς θὰ ἀπευθινοῦτο ὁ Βενουά, ὅστις καὶ ἀνεχώρησε περὶ τὰ μέσα τοῦ Σεπτεμβρίου.

Αἱ πρῶται ἡμέραι τῆς ἀπουσίας τοῦ παρῆλλον ταχέως, διότι ἡ Κλαυδία εἶχεν ἀσχολίας καὶ διασκεδάσεις δι' ἅσας τὰς ὥρας. Ἀλλ' ὅτε ἐτελειώσαν αἱ δύο πρῶται ἐβδομάδες· μεγίστη ἀνησυχία κατέλαβε τὴν νέαν κόρη.

Ἄν ὁ Βενουά δὲν ἐπανήρχετο, τί θὰ ἐγένετο μόνη μετὰ τὸν πάσχοντα πατέρα τῆς, ἐν τῇ τρομερῇ ἐκείνῃ μοναξίᾳ; Αἱ προμήθειαι ἤλατιτοῦντο ἐπαισθητῶς, πῶς θὰ τὰς ἀνεύρου μόνη;

Οἱ λογισμοὶ οὗτοι κατεσπάρτατον τὴν καρδίαν τῆς ταλαιπώρου κόρης, ἐξύπνουσαν αὐτὴν τρέμουσαν ἐν τῇ μέσῳ τῆς νυκτὸς καὶ κατεπολιόρκουσαν καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας. Ἐκάστην στιγμήν ἔτρεχε νὰ τῆ ἀπὸ τοῦ γειννιάζοντος ὑψώματος ἂν διεκρίνοντο μακρόθεν τὸ κυκνοῦν φορέμα καὶ ὁ μέγας πῖλος τοῦ ἀφωσιωμένου ὑπρέτου. Ματαιοῦμένων δὲ τῶν ἐπιπέδων τῆς, ἐπανήρχετο καὶ ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ κατωφλίου τῆς καλύβης περιλύπος καὶ καταβεβλημένη.

Τὴν ἐκδοτὴν ἡμέραν καταληφθεῖσα ὑπὸ ἀπελπίσας ἐξῆλθε μὲ τὴν κόρην λυτὴν, καὶ ἐβάδισεν ἐπὶ ὀλοκλήρους ὄρας εἰς τὸν ὄρομον τὸν ὅποιον θὰ ἠκολούθει ὁ Βενουά. Παρετῆρει ἀδιακόπως τὸν ὄριζοντα ἀλλ' οὐδὲν ἐβλεπε τέλος κατάκοπος καὶ κατατεθλιμμένη ἠτοιμάζετο νὰ ἐπιστρέψῃ, ὅτε τὰ βλέμματά τῆς ἔσταμάτησαν μηχανικῶς ἐπὶ κοσμάδιον κοράκιων περιστερομένων παρὰ τοὺς πρόποδας φάραγγος.

Ὅποιοι δὲ ὑπῆρξεν ὁ τρόμος αὐτῆς ὅτε διεκρίνε πτώμα! Ἰκασίᾳ φρικῶδης κατεσπάρασε τὴν καρδίαν τῆς· μετὰ χύτητα δὲ αἰγὸς κατέβη ἀπὸ ὑψώματος εἰς ὑψώμα μέχρι τοῦ βάλους τοῦ βαράθρου, ὅπου ἀνεγνώρισεν τὸν ἀτυχεῖ ἀγγελιοφόρον τῆς, τὸν ὅποιον εἶχον δολοφονήσει καὶ ἀπογοιμῶσιν ἐνῶ διέβαινε τὰς Κεβέννας.

Ἡ Κλαυδία ἀπολέσασα τὸν φίλον τοῦτον ἀώλεσε τὸ τελευταῖον στήριγμα, καὶ ἔμεινε μόνη μὲ γέροντα ἀσθενῆ καὶ ἀδύνατον.

Πρὸ τινῶν ἡμερῶν ἠναγκάζετο νὰ οἰκονομῇ τὰς προμηθείας διότι ἐπλησίαζον εἰς τὸ τέλος των ἂν καὶ ἡ ταλαιπώρος νέα ἐστέρει ἑαυτὴν πολλῶν πραγμάτων, οὐχ ἦττον τὸ τέλος τῶν τροφίμων δὲν ἦτο μακρὰν. Ὁ Μερρέλ παρεπονείτο, ἐκείνη δὲ δὲν ἐτόλμα νὰ ὁμολογήσῃ τὴν τρομερὰν ἀλήθειαν. Ἀλλ' ἔπειδὴ ἐπὶ τέλους δὲν εἶχον πλέον τί νὰ φάγῃσιν εἰς τὴν καλύβην, ἡ Κλαυδία συνέλαβε· μεγίστην ἀπόφασιν, καὶ ἀναχωρήσασα ἄμα ὡς ἀνέτειλε τὸ φῶς ἐπορεύθη εἰς Ἀλῆς.

Ἡ τύχη ὀδήγησεν αὐτὴν εἰς τοὺς ἀδελφοὺς Μερρέλ. Ἀφ' οὗ λοιπὸν διηγήθη ταχέως τὴν ἱστορίαν τῆς ἐστράφη πρὸς τὸν Πέτρον Μερρέλ, καὶ ἀτενίσασα αὐ-

τὸν μεθ' ἰδιαζούσης ὑπερηφάνειας καὶ ἀξιοπρεπειας. — Ἐννοεῖτε τώρα, εἶπε, διατί εὐρίσκουμαι ἐδῶ. Ὁ πατήρ μου ἀποθνήσκει τῆς πείνης!

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς διηγήσεως τῆς Κλαυδίας ὁ Λύγουστος Μερρέλ παρετῆρει μετὰ προσοχῆς τὴν τόσον ὑπερήφανον καὶ εὐγενῆ νέαν μὲ ὄλον τὸ χονδρὸν μάλλινον φόρεμα μὲ τὸ ὅποιον ἦτο ἐνδεδυμένη· καὶ καθ' ὅσον δὲ τῷ ἀπεκαλύπτετο ἡ μεγίστη ἐκείνη δυστυχία ἠδύνατό τῆς νὰ ἀναγνώσῃ ἐπὶ τοῦ προσώπου του βαθίαν συγκίνησιν· καὶ ζωηρότατον ἐνδιαφέρον.

Ἦτο ἤδη συνέννοχος τῶν θυμάτων ἐκείνων τῶν ἐμφυλίων ταραχῶν, διότι ὑπερῶν τῶν ἐπαναστατικῶν ἰδεῶν του ἐκυμαίνετο πάντοτε εὐγενῆς ἀίσθημα ἀγγίξον αὐτοὺς.

Τὸς γεωργοὺς, ὁ Λύγουστος δὲν ἤθελε μὲν νὰ ἀναγνωρίσῃ τὰ προνόμια τοῦ αἵματος, ἀλλὰ καὶ δὲν ἠρενοῖτο τὸν σεβασμὸν του εἰς τὴν ὑπεροχὴν ὅπου δῆποτε καὶ ἂν συνήγχα αὐτὴν. Εἶχον δειρευθῆ μετὰ μόρφωσιν ἄνευ θρωσῶν, τοκετὸν ἄνευ ἄδύνης, διὰ τοῦτο καὶ ἡ θέα τῆς καθ' ἡμέραν αὐξανομένης βίας, ἡ ἀσπονδος πρόκλησις ἐναντίον τῆς εὐγενείας, τῆς πολυτελείας, τῆς ὀραϊότητος, αἱ ἔρευναι αἱ γινόμεναι ἐναντίον τῶν ἀνθρώπων ἐν ὄνοματι τῶν ἀρχῶν, ἐγέννησαν ἐν τῇ καρδίᾳ του τοσαύτην ταραχὴν καὶ δυσπιστίαν, ὡς ἦτον ἠδύνατος νὰ μεταβῆσιν εἰς τὸν ἄλλον ἂν μεταβῆσιν μεταχειριζομένη τοιαῦτα μέσα εἶναι νόμιμος, καὶ ἂν οἱ ἐργάται δὲν κατέρεψαν ἔργον τοσοῦτον ὄραλον εἰς τὴν ἀρχὴν του.

Ὅσον διὰ τὸν Πέτρον, τὸ πρόσωπόν του ἔμεινε ἀπαθές, ἐκφράζον μόνον ἐπιπόλαξιν καὶ ψυχρότητα. Ἐν τοσοῦτῳ μετὰ ἐσωτερικὴν πάλιν ἔλαβεν ἀπόφασιν. Ἡ πρώτη ὁρμὴ τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Ἀλῆς ἔπρεπεν αὐτὸν εἰς μέτρα ἀστυρά. Ἡ σύλληψις ἦτο ἀξία λόγου, καὶ ὡς ἴδομεν ἤδη ὁ Πέτρος ἐπίστευσεν ὅτι θὰ τῷ ἐχρησίμευεν ὡς δικαίωμα πλησίον τῶν τότε ἰσχυρῶν. Πλὴν ἡ σκέψις μετέβαλε τὸ σχέδιον τοῦτο καὶ ἐγέννησε συνδυασμὸν πολὺ βελτιότερον.

Ὁ οἶκος τῶν ἀδελφῶν Μερρέλ, προσβληθεὶς ὑπὸ τῆς βιομηχανικῆς κρίσεως θὰ ἠναγκάζετο νὰ κλείσῃ τὰ ἐργοστάσιά του, ἴσως δὲ καὶ νὰ διακόψῃ τὰς πληρωμὰς του. Ἡ ὑπερηφάνεια λοιπὸν τοῦ Πέτρον δὲν ἠδύνατο νὰ συνείδησῃ τὴν ἰδέαν ταύτην.

Μέσον ἀπροσδόκητον παρουσιάζετο εἰς αὐτὸν ἡ πῶς σῶσῃ τὴν ὑπέβλησιν του καὶ τὸν προσκολληθῆ εἰς τὴν ζωὴν. Ὁ ἐξόριστος ἐκεῖνος ὁ ἀποθνήσκων ἐξ ἐλλείψεως τροφῆς ἐντὸς καλύβης τινὸς τῶν Κεβεννῶν ἦτο ἄλλοτε ὁ πλουσιώτερος κτηματίας τῆς Λαγκεδόνης. Τὰ ἠνωμένα τιμάρια τῶν Βαλμοῦς, Μερρέλ καὶ Ἁγίου Γεωργίου ἐξετιμῶντο τὸ ἐλάχιστον τρία ἑκατομύρια, καὶ ὁ Μερρέλ ἐκτὸς αὐτῶν

είχον· εις τὴν Γκιέννην καὶ τὴν Περιγὸν τέσσαρα ἡ πέντε ἑκατομύρια ἀργοντικῶν γαιῶν, προερχομένων ἀπὸ διαφόρους ἀθεσθέντας κλάδους τῆς οἰκογενείας του. Ἐπρόκειτο λοιπὸν νὰ συγκρατηθῇ ὁκτώ ἑκατομμυρίων περιουσία.

Τὸ μέσον ὑπῆρχε, διότι ἡ ἡμέμισι προσέβαλε μόνον τὰ κτήματα τῶν μεταναστευσάντων, καὶ τὰ τοῦ γέροντος δουκὸς ἐπέθεσαν εἰς μετέγγυον, μόνον καὶ μόνον διότι τὸ ὄνομα του ἦτο ἐγγεγραμμένον εἰς τοὺς ἀθεσθέντας καταλόγους. Τὶ ἀπλούστερον ἢ νὰ ἀποδείξῃ τις ἀναντιρρήτως ὅτι ὁ δοῦξ οὐδέ ποτε ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς Γαλλίας, καὶ ὅτι ἀποσυρθεὶς εἰς τὰ περὶχωρα τῆς Ἀλῆς ἔμενον ἐκεῖ ἕως εἰς ἀπάσας τὰς βραδυναγίας, εἰς ἀπάσας τὰς ἐξωτερικὰς συναμοσίας;

Πλὴν διὰ τοῦτο ὁ γέρον δοῦξ ἦτο ἀναπόφρακτον νὰ παρουσιάσῃ ἐγγυητὴν καλῶς ἀναμεμιγμένον εἰς τὴν ἐπανάστασιν καὶ δοκιμασθέντα ὑπ' αὐτῆς.

Ὁ Πέτρος λοιπὸν ἀπεράσισεν νὰ γίνῃ ὁ ἐγγυητὴς οὗτος, ὑπὸ τοῦτον ὄμοσεν τὸν θρον, ὅτι ὁ δοῦξ θὰ τῷ ἐδίδοι τὴν χεῖρα τῆς θυγατρὸς του. Οὕτω ὁ γαμβρὸς θὰ ἔσωζε τὸν πενήτην ἀπὸ τῆς ἀγχόνης, καὶ θὰ ἀφῆρει ἀπὸ τοὺς θυγάς τῆς Δημοκρατίας ὁκτὼ ἑκατομμύρια φράγκων.

Ὁ ὑπολογισμὸς ἦτο καλὸς καὶ ἡ ἐπιχειρήσις ἤξιζε τὸν κόπον νὰ δοκιμασθῇ. Γέρον, ἔχων ἤδη τὸν ἐν κέρμα ἔντος τοῦ τάρου καὶ κόρη ἄπειρος τοῦ κόσμου, ἦτο ποτὲ δυνατὸν νὰ παλαίσωσιν ἐναντίον ἀρχηγῶν λέσχης, κρατούντος εἰς τὰς χεῖράς του τὴν ζωὴν ἢ τὴν καταστροφὴν των; Θὰ ἦτο παραφροσύνη νὰ τὸ πιστεύσῃ τις, ὡστε ὁ Πέτρος ἐθιάρει τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σχεδίου ὡς βεβαίαν.

Μετά τινος στιγμῆς σιωπῆς στραφείς πρὸς τὴν Κλαυδίαν δὲ Μερῆλ, εἶπε μὲ τὸ φιλοφρονέστερόν του ἦθος·

— Μὴ λυπεῖσθε, κυρία, διὰ τὴν ἐξομολογήσιν σας, διότι τῇ ὀφείλετε τὴν σωτηρίαν σας. Δὲν ἐνεπιστεύθητε ἐκυτὴν εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῆς Ἀλῆς, ἀλλ' εἰς τὸν Πέτρον Μερῆρδ. Ὁ Πέτρος Μερῆρδ οὐδέποτε θὰ λησμονήσῃ τί χρεωστεῖ εἰς τὴν δυστυχίαν.

Ὁ Αὐγουστὸς ἀκούσας τὰς λέξεις ταύτας τὰς προφερθείσας μὲ ἤθως ἀποφθεγματικόν, δὲν ἠδυνήθη νὰ κρῖψῃ τὴν ἀπορίαν του. Γνωρίζων τὴν συνήθη ἀκαμψίαν τοῦ ἀδελφοῦ του, ὡς καὶ τὴν πολιτικὴν εὐστηρότητα αὐτοῦ προητοιμάζετο, ἔατο καὶ διὰ πάλης, νὰ σώσῃ ἀπὸ τὰς χεῖράς του τὸ ὄμοσεν ἢ τὴν τύχην τῷ παρέδωκεν. Ἡ χαρὰ του λοιπὸν ὑπῆρχε ζωηροτάτη ὅτε ὁ Πέτρος ἐξέφρασε τὰς εὐμενεῖς διαθέσεις του.

Ἡ ἄβελος καὶ εὐλακρὴ καρδιά του Αὐγουστρου δὲν ἀνεκάλυψε τὴν ὑπολογισμὸν τὸν κρυπτόμενον

ὑπὸ τὴν κατ' ἐπιφάνειαν ταύτην ἀντίδρασιν. Διὰ συγκινήσεις βαθείας ἔλαβεν τὴν χεῖρα τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ σφίγγων αὐτὴν τῷ εἶπε·

— Συγχώρησόν με, Πέτρος, σὲ εἶχα παραγνοήσει.

Ἐν ταυτῷ ἡ Κλαυδία, ἦτο πλήρης χαρᾶς διότι ὁ πατὴρ τῆς θὰ ἐβουθεύετο, καὶ οὐδεμία ἰδέα δυσπιστίας ἠδύνατο νὰ ἀναμιχθῇ εἰς τὴν παραγορεύαν ταύτην.

Ἐκαμον πάραυτα ἀναγκασίας τινὰς προετοιμασίας.

Κατὰ τὰς πληροφορίες, τὰς ἄλλως τε ἀρκετὰ ἀορίστους τῆς νέας κόρης, ἡ καλύβη θὰ ἔκειτο εἰς τὴν κλιτὸν τῶν βουῶν τῶν γειτνιαζόντων εἰς τὸ χωρίον Σενδρά καὶ τῶν ἔχοντων παρὰ πόδας, τὸν ποταμὸν Γαρδόν. Ἡ Κλαυδία ἠκολούθησεν ὅπως ἔλθῃ εἰς Ἀλῆς τὸ μονοπάτιον, τὸ παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ, ἀλλ' ἡ συνήθης ὁδὸς ἐσχημάτιζε κίνδυνον. Ἄλλως τε μὲ ἔλην τὴν γνώστην φιλοπατριάν του οἴκου Μερῆρδ, ἀνάγκη ἦτο νὰ ληφθῶσι τινὲς προφυλάξεις, ἔπρεπε νὰ κρυφθῶσιν ἀπὸ τοῦ ἐργαστασάρχου Μάρκου, ἀπὸ τῶν γειτόνων χωρικῶν καὶ τῶν ἀπανταχοῦ πολυπληθῶν κατασκόπων.

Ἀπερασίσθη λοιπὸν ν' ἀναχωρήσωσιν, διὰ νυκτὸς ὅπως φθάσωσιν εἰς τὴν καλύβην μὲ τὴν ἀγκαλιάν του ἡλίου, καὶ ἔθεσαν ἐντὸς τῆς ἀμέλειας ἀρκετὸν ποσὸν διαφόρων τροφῶν ὅπως βοηθήσωσι τὸν γέροντα καὶ τὸν θρέψωσιν ἐπὶ μίαν ἐβδομάδα. Ὁ δὲ Αὐγουστὸς μετὰ μεγίστης λεπτότητος προσέθηκεν εἰς ταῦτα, ἀντικειμένά τινά πολυτελεῖας ἐκ τῶν τῶσιν πολυτελειῶν εἰς τὰς γυναῖκας.

Ἡ ἐκδρομὴ ὑπῆρξεν εὐτυχιστάτη καὶ οὐδὲν διατάραξε τὰ σχέδια τῶν ἀδελφῶν Μερῆρδ διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ ἡ καλύβη ἐτροφοδοτήθη, καὶ ἐλήφθησαν τὰ ἀναγκαῖα μέτρα ὅπως διοργανισθῇ τακτικὴ ὑπηρεσία.

Ὁ γέρον δοῦξ εἰδείχθη περιχαρὴς ὡς παιδίον διὰ τὴν ἀνέλπιστον ταύτην βοήθειαν· οὐδόλως δὲ ὑπωπτεύθη ὅτι ὀφείλειν αὐτὴν εἰς τὸν μανιωδέστερον ἐπαναστάτην τῆς ἐπαρχίας.

Καὶ ὁ μὲν Πέτρος εἰδεικνύετο πλήρης ἀφορροσύνης· ὁ δὲ Αὐγουστὸς κατεχόμενος ὄλος ὑπὸ τοῦ νέου αἰσθήματος τὸ ὅποιον ἔγενετο ἐν αὐτῷ, ἔδαψίλευεν εἰς τὴν Κλαυδίαν τὰς εὐγενεῖς ἐκείνας περιποιήσεις τὰς ὁποίας μόνη ἡ καρδιά ἐμπνέει.

Ἐπὶ ὁκτὼ μῆνας ἡ οἰκογένεια αὐτὴ ἔζησε τοιοῦτοτρόπως διὰ τῶν βοηθιαμάτων τὰ ὅποια τῇ ἐδίδον οἱ ἀδελφοὶ Μερῆρδ.

Ὁ Πέτρος ἠθέλη, πρὶν ἡ δεσπόση τῆς νέας κόρης διὰ τοῦ φόβου, νὰ δεσμεύσῃ αὐτὴν διὰ τῆς εὐγνωμοσύνης. Τὸ λάφυρον δὲ τοῦτο δὲν ἠδύνατο νὰ τῷ ἀποφύγῃ· εἶχεν ἔλλωσεν τε καὶ τὸν χρόνον ὑπὲρ αὐτοῦ, πλὴν ἔπρεπε νὰ κατορθώσῃ νὰ τῷ συγχωρηθῇ ἡ

ἐπιεικὴς αὐτῇ πράξις διὰ νέων ἀσθηροτήτων, καὶ νὰ στερεώσῃ ὑπὲρ ποτε καλῶς τὴν ἐπαναστατικὴν ἐπιβροήν του. Ἀνθόπατος ἀπεσταλμένος ἐκ Παρισίων διέτρεχε τότε τὰς ἐπαρχίας· ἡ τρομοκρατία ἦτο ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς· οἱ κατάλογοι τῶν ὑπόπτων ἐπληροῦντο κατ' ἐκάστην νέων ὀνομάτων· δὲν ὑπῆρχε πλέον θέσις διὰ τοὺς οὐδετέρους καὶ οἱ Γερουδῖνοι κατεδιώκοντο μὲ τὴν αὐτὴν λύσαν ὡς καὶ οἱ βασιλικοί. Πᾶς ὁ μὴ ἐξημμένος ἐθεωρεῖτο ἐχθρὸς. Ὁ δὲ Πέτρος συμμετέχων τῶν παθῶν τῆς ἐποχῆς μετὰ μοναδικῆς ὁμῆς ἦρχε τῶν λεσχῶν τῆς Ἀλῆς διὰ τῆς ἀπόνδου καὶ βιαίας γλώσσης του, καὶ αἱ ἀπανθρωπότεραι προτάσεις, τὰ σκληρότερα μέτρα εὕρισκον πάντοτε αὐτὸν ὑπερκασιγάν. Ἡ ἐπιτροπὴ τῆς δημοσίας ἀσφαλείας ἔδωκεν αὐτῷ ἀπόλυτον ἐξουσίαν· εἶχε τὸν τόπον ὑπὸ τὰς διαταγὰς του καὶ δὲν ἠδύνατο ἄνευ κινδύνου νὰ ἐγκαταλείψῃ θέσιν δύσκολον ὅπου κατεσκόπευον αὐτὸν ὀφθαλμοὶ ζηλοῦτοι.

Τὸ Καπιτώλιόν του, ὅπως μεταχειρισθῶμεν τὴν γλώσσαν τῆς ἐποχῆς, ἔκειτο πλησίον τοῦ Ταρπηίου βράχου, καὶ ἡ παραμικροτέρα καταγγελία ἠδύνατο νὰ πείσῃ τὴν λέσχην αὐτοῦ νὰ τὸν στείλῃ εἰς τὴν λαμπητόμον ὡς συνένοχον ἀριστοκράτου. Ἐποχὴ φρικτῆς κατὰ τὴν ὅποιαν τὰ κόμματα μετεχειρίζοντο τρόμερὰν δραστηριότητα ὅπως καταστρέψωσιν ἄλληλα.

Ὁ Αὐγουστὸς ὅμως Μερῆρδ ἦτο πλέον ἐλεύθερος, διότι κατώρθεσεν ν' ἀπέχῃ τῆς πολιτικῆς χωρὶς νὰ ἐλιούσῃ τὴν προσοχὴν. Ἡ ἰδέα ἦν εἶχον περὶ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ ἡ ἰσχὺς του ἐπροσάτευσαν αὐτὸν ἀπὸ πάσης ὑποψίας. Ἐφείλετο δὲ ἀπὸ τῆς ἐλευθερίας ταύτης ὅπως ἐπισκέπτεται συχνὰ τὴν καλύβην τοῦ βουνοῦ, προφασιζόμενος ὅπως καλύψῃ τὰς ἐκδρομὰς τοῦ ταύτας, κινήσιον· πλὴν ὁ ἀληθὴς σκοπὸς ἦτο ἡ καλύβη τῆς Κλαυδίας δὲ Μερῆλ.

Ἡ Κλαυδία μόλις ἐπρόφθασε νὰ ἐκφράσῃ ἐπιθυμίαν καὶ ἐξετελεῖτο· εἶδος ἀναπαύσεως πρὸ δύο ἐτῶν ἀγνώστου εἰς αὐτὴν ὑπῆρχεν εἰς τὴν οἰκίαν τῶν Κεβεννῶν· ἀνεφαίνετο δὲ τις ἄνεσις ἐν τῷ βίῳ τῶν εὐγενῶν. Μάτην ἡκυρία δὲ Μερῆλ προσεπάθει νὰ ἀποποιήθῃ πᾶν τὸ μὴ ὂν ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖον· ὁ Αὐγουστὸς ἐφίετο μὲ τρόπον τόσον ἐπιτήδειον καὶ τῇ προητοιμαζέ τὰς εὐχαριστήσεις ταύτας τοσοῦτον λεπτῶς καὶ μυστικῶς, εἰδεικνύετο δὲ καὶ τοσοῦτον ἀπληπισμένος, τοσοῦτον δυστυχὴς ὁσάκις τῷ ἤρνετο τί, ὡστε ἡ ταλαίπωρος κόρη συνεικνέετο καὶ ἡ ἀντίστασις τῆς ἐξῆσθαι. Ἐπρόκειτο ἄλλως τε καὶ νὰ ὀδηγήσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν γλυκύτερον πρὸς τὸν τάφον τὸν γέροντα πατέρα τῆς, τὸν ὅποιον κατέλαβεν ἡ δυστυχία εἰς ἡλικίαν κατ' ἦν δυσκόλως συνειθίζει τις τὰς στερήσεις.

Μανταῖσι τις λοιπὸν ὅποιον ὑπῆρξεν τὸ ἀποτέλε-

μα τῶν συχνῶν αὐτοῦ ἐπισκέψεων, τῶν προσφερομένων καὶ γενόμενων δεκτῶν ἐκδουλεύσεων. Ἀμφότεροι ἦσαν τότε εἰς τὸ ἄνθος τῆς πρώτης νεότητος καὶ τῆς καλλονῆς· ἡ Κλαυδία ἀπέκτησεν εἰς τὸν ἀγροτικὸν ἐκείνον βίον ὑγίαν καὶ δύναμιν ἀγνώστους εἰς τὰς προνομιοῦχος γενεάς. Ἄνθος φυτευθὲν ἐν τεχνικῇ ἀτμοσφαιρᾷ καὶ μεταφυτευθὲν εἰς τὸν ἐλεύθερον ἀέρα, οὐδὲν ἔχασεν ἐκ τῆς ἐκ γενετῆς κομψότητος αὐτοῦ, ἀπ' ἐναντίας ἐκέρδησε μάλιστα μεγίστην δύναμιν. Ἀλλὰ καὶ ὁ Αὐγουστὸς δὲν ἦτο κατώτερας αὐτῆς ὡς πρὸς τὴν ἁρμονίαν καὶ τὴν χάριν τοῦ σώματος. Βλέπων τις αὐτοὺς διατρέχοντας ὁμοῦ τὰς ἀγρίας κορυφάς, ἐκείνην μὲν ἔλαφρον ὡς ἔλαφρον, τοῦτον δὲ τολμηρὸν ὡς σκιανέαν, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ εἴπῃ τις τῶν δύο ἦτο ὁ ὠραιότερος, ὁ κομψότερος, ὁ εὐγενέστερος.

Τὸ πρόσωπον τοῦ Αὐγουστου ἦτο κανονικώτερον ἐνῷ τὸ τῆς Κλαυδίας ἦτο πλέον διακεκριμένον· οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ἐνὸς ἐξέφραζον καλοσύνην καὶ ἀφοσίωσιν, καὶ οἱ τοῦ ἄλλου ἦσαν πλήρεις ἠρημίας καὶ γλυκύτητος. Ἡ διάστασις τῶν τᾶξεων ἐξέλιπεν ὅλως, τόσον αἱ δύο αὐταὶ ἐλλεκταὶ φύσεις ἐφαίνοντο ἄξια· ἡ μία τῆς ἄλλης.

Κατ' ἀρχὰς ἡ Κλαυδία ἐξέλαβεν ὡς εὐγνωμοσύνην τὸ αἰσθημα τὸ ὄθεν αὐτὴν πρὸς τὸν Αὐγουστον, καὶ δὲν ἐφοβήθη εὐρισκομένην τόσον εὐτυχῆς πλησίον ἀνδρὸς πρὸς ὃν ὀφείλε τόσα. Ὅσάκις δὲ ἡ ἀπουσία του ἄφινε μέγα κενὸν εἰς αὐτὴν καὶ τῇ ἐπροξένει αἰσθημα μελαγχολίας, ἀπέδιπε τὰ συμπτώματα ταῦτα εἰς τὰς δυσαρκατείας τῆς μοναξίας· αἱ συνθηκολογίαι τῆς καρδίας τὴν ἐνεθάρρυνον καὶ κατεπράυνον τὰς ἀνησυχίας τῆς. Ἡ δύναμις τῶν προλήψεων προσέθηκε τι ἀκόμη εἰς τὴν ἐπικίνδυνον ταύτην ἀσφάλειαν· ἐπίστευεν ἀκλονήτως ὅτι οἱ δυσανάλογοι γάμοι εἶναι ἀδύνατοι· οὐδέποτε ἐφαινότατο ὅτι οἱ ἐξημμένοι ἐκείνοι ἄνθρωποι, οἱ πρὸ μικροῦ κατεδαφίσαντες τὸν θρόνον καὶ ἀποκεφαλίσαντες τὴν βασιλείαν, ἠδύνατο ποτὲ νὰ ἔχωσιν ἀξιώσεις ὅπως ἀναμιξῶσι τὸ αἷμα των μὲ τὸ τῶν μεγάλων οἰκογενειῶν τῆς Γαλλίας. Ἐν ἐνὶ λόγῳ ἡ Κλαυδία δὲ Μερῆλ ἐμεγάλωσεν ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν τῶν ἰδεῶν, καὶ τοιαύτη ἦτο ἡ δύναμις των, ὡστε οὐδὲ ἡ ἐξορία οὐδὲ ἡ πτωχεία ἐκλόνησεν αὐτάς.

Τὰ μυστικὰ τῆς ὑπερηφάνου καὶ περιπαθοῦς ταύτης ψυχῆς δὲν διέφευγον τὸν Αὐγουστον, ὅστις ἐνδοῖ καὶ ἐσέβετο τὴν πάλην. Διὰ τοῦτο καὶ οὐδέποτε λέξις ἐρωτικῆ ἐφθασε μέχρι τῶν χειλέων του· ἀλλ' ἡ ἀγάπη του ἐφαίνετο ἀκουσίως εἰς τὰς κινήσεις, εἰς τὰ βλέμματα καὶ εἰς αὐτὴν τὴν σιωπὴν του.

Ἦθελε νὰ συμμετάσχη μετὰ τῆς Κλαυδίας τῶν περιποιήσεων τὰς ὁποίας ἀπῆται ἡ κατάσταση τοῦ γέροντος δουκὸς ἀνεμιγνύετο καὶ εἰς τὰς μικροτέ-

ρας λεπτομερείας τῶν οἰκιακῶν, ἀνησύχει διὰ πάν-
τα, ἐφρόντιζε περὶ πάντων ὡς ἂν ἦτο μέλος τῆς
οἰκογενείας. Ἡ Κλαυδία δὲν ἦτο πλέον μόνη, ἡ μο-
ναξία τῆς ἐπιτηρόμενης τὸ νὰ περιμένῃ καὶ βλέπῃ αὐ-
τὴν ἔρπει εἰς τὴν εὐτυχίαν τῆς.

Ἡ τοποθεσία τῶν Κεθενοῶν ἦτο καταλληλοτάτη
εἰς τὸ οἰκειακὸν τοῦτο δρᾶμα. Βεβαίως ἡ Κλαυδία
εἶδεν ἐν τῇ παιδικῇ τῆς ἡλικίᾳ τοποθεσίας πλου-
σιωτέρας καὶ ὠραιοτέρας· οἱ λόφοι τοῦ Ἁγίου Γεωρ-
γίου μὲ τῆς περιφρήτους ἀμπέλους τῶν, τὰ δάση
τοῦ Βαλμοῦ, ὅπου αἱ πεῦκαι καὶ αἱ δρυς ἀναμι-
γνύουσι τὰς εὐωδίας τῶν, αἱ πεδιάδες τῆς Λαγγεδό-
κης ἀφῆκαν ἐν αὐτῇ ζωηροτάτην ἀνάμνησιν· καὶ ὅμως
αἱ γυναῖαι ἄκραι τῶν Κεθενοῶν ἐστολιζόντο μικρὸν
κατὰ μικρὸν διὰ μεγάλας σθεனுούσης τὰς παλαιὰς
ἐντυπώσεις.

Ὁ Αὐγουστος ἦτο ἐκεῖ· ἔβλεπε λοιπὸν τὰ πάντα
διὰ μέσου πρίσματος. Οἱ δύο νέοι ἔχαιρον ὅλην τὴν
ἐλευθερίαν τὴν ὅποιαν δίδει ἡ μοναξία· ἐνθ' ὃ δούξ
ἀνεπαύετο, αὐτοὶ ἔκαμνον ἀτελευτήτους περιπάτους·
ὕπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ Νεμρούδ τῆς Ἄλεις ἡ Κλαυδία
ἐγένετο περιφρημὸς κυνηγός, ἔστενον δημοπαγίδας διὰ
κίχλας, ἐβρίπτον τοὺς ἰέρκας τῶν εἰς τὰ ὕδατα
τοῦ χειμάρρου, ἠνάγκαζον τοὺς λαγούς νὰ ἐξέρ-
χωνται τῶν φωλεῶν τῶν καὶ ἔτρεχον ζωηρῶς εἰς
τὰς κατοφερίας τῶν βράθρων κυνηγοῦντες τὰς
φοβισμένους αἰγας. Οὐδαίς ἐγνώριζε κἀλλίον αὐτῶν
τὴν τοπογραφίαν τῶν ὁρέων ἐκείνων· ἤξευρον ποῦ
ἐγέννιων τὰ ἄγρια πτηνά, ἀνεκάλυψαν σπήλαιον
πλήρη θαυμασίων σταλακτιτῶν, δὲν ὕπηρεον ἀνω-
μαλία βράχου εἰς τὴν ὁποίαν νὰ μὴ εἰσῆλθον καὶ
ἄσαις τὴν ὁποίαν νὰ μὴ περιῆλθον. Τὸ προσφιλές ἔ-
συλον τῆς Κλαυδίας ἦτο μικρὸν δάσος κείμενον ἀ-
πὸ τὸ ἕλλο μέρος τοῦ ποταμοῦ, φυτευμένον μὲ κό-
μαρα καὶ συκαμινέας ἀγρίας. Ἐκεῖ ἀνέδρυν ἔφθονος
πηγὴ παρὰ τῆς ὁποιᾶς ὄλα τὰ πτηνάρια τῶν βου-
νῶν συνηγνῶντο. Ὁ Αὐγουστος δυνάμει ἐδικάμπτων
τινῶν κλάδων κατεσκεύασεν ἐκ προχείρου μικρὰν
καλύβην ὅπως χρῆσαιμύσῃ ὡς ἄσυλον εἰς τὴν φίλην
του καὶ αὐτὸν, καθήμενος δὲ ὑπὸ τὴν ἀγροτικὴν ταύ-
την στέγην διέμενον ὀλοκλήρως ἄρας συνομιλοῦν-
τες εὐχαρίστοις, ἀναγινώσκοντες ἐκλεκτὸν τι βί-
βλιον, κατασκοπεύοντες τοὺς σκοπέφους, τοὺς γι-
νομένους αἰγμυκῶτους τῶν παγιδῶν τῶν ἢ ἀκούον-
οντες τὸ κελᾶθημα τῶν ὑπολαέδων.

Ἡ ἐνοιξίς ἐπικινήθη καὶ μετ' αὐτῆς ὅλη ἡ εὐθυ-
μία, ὅλη ἡ ζωηρότης τῆς φύσεως. Ὁ ἀπὸ εὐωδίαζεν
ἀπὸ τῶν ἔρωμα τῶν πρώτων ἀνθίζόντων δένδρων,
ἡ φύσις ἐζωογονεῖτο· νέος χυμὸς ἀνέβαινεν εἰς τὴν
καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου ὅπως καὶ εἰς τὸν κάλυκα
τῶν ἀνθέων.

Ἡμέραν τινὰ ἡ Κλαυδία καὶ ὁ Αὐγουστος ἐλη-
σμονήθησαν εἰς τὸ προσφιλές ἄσυλόν των, ὅτε δὲ

ἐσυλλογίσθησαν ν' ἀπέλθωσιν, ὁ ἥλιος ἐβυθίσθη αἰ-
φῆνης καὶ πυκνὰ νέφη διέτρεχον ταχέως τὰ βουνά.
Ἡ Κλαυδία οὐδὲ στιγμήν διατάσασα, ὡς θὰ ἔπρατ-
τε τοῦτο χωρική, ἐξέβαλε τὰς κάλτας αὐτῆς, ἔλα-
βε τὰ σανδάλιά τῆς ἀνά χειρᾶς καὶ μὲ χαριστά-
την αἰδῶ ἀνεσήκωσε τὸ φόρεμά τῆς ὅπως διαβῆ
τὸν χειμάρρον τοῦ ποταμοῦ. Ὁ Αὐγουστος ἐθαύμα-
ζε τὴν λεπτότητα καὶ τὴν χάριν τῆς νέας· βαδίζων
δὲ ἔμπροσθεν ἵνα τῇ δεικνῆ τὴν ὁδόν, αἰφνης εἶ-
δεν αὐτὴν παραπατήτασαν, πίπτουσαν καὶ παρασυ-
ρομένην ἀπὸ τὸ βέδμα. Ταχὺς ὡς ἡ ἀσπρατὴ ἐβρίσθη
πρὸς τὴν Κλαυδίαν, ἤρπασεν αὐτὴν εἰς τὰς ἀγκάλας
του καὶ τὴν ἐναπέθεσεν εἰς τὴν ὄχθην· ἀνάγκη πᾶσα
ἦτο νὰ ἐγκυταλειψῶσι τὴν ἰδέαν νὰ διαβῶσι τὸν
χειμάρρον, διότι ἡ βροχὴ ἐξηκολούθει, πίπτουσα καὶ
τὸ βέδμα ἤβησεν ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν.

Ἡ θέσις ἦτο δύσκολος πῶς νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν
καλύβην; Μόνον ἐν μέσσην ὕπηρες, νὰ καταβῶσιν
εἰς Ἄλεις διὰ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Γαρδῶν, ὅπως
διαβῶσι τὴν γέφυραν τῆς πόλεως καὶ ν' ἀναβῶσιν
ἐκ νέου τὴν δεξιάν ὄχθην· ὁ δρόμος οὗτος ἦτο μα-
κρύτερος καὶ ἐπικίνδυνος, ἀλλ' ἡ Κλαυδία ἀπεφά-
σις γενναίως νὰ τὸν κάμῃ. Ἀναχωρήσαντες εὐθὺς
ἔφθασαν εἰς τὰ προάστια τῆς Ἄλεις ἀνευ οὐδεμιᾶς
δυσχεροῦς συναντήσεως. Ἡ νύξ εἶχεν ἤδη ἐπέλθει
καὶ ὁ Αὐγουστος ἤλπιζεν ὅτι δὲν ἔτρεχον πλέον μη-
δένα κίνδυνον ὅτι, στραφέντες ἀπὸ τὴν κρηπίδα,
εἶδον ἄνθρωπον ὅστις ἀπέτεινεν τὸν λόγον εἰς αὐτοὺς
μὲ φωνὴν οἰκείαν. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἦτο ὁ ἐργαστα-
σιάρχης Μάρκος ἐξερχόμενος ἐκ γειτονικοῦ τινος οἰ-
νοπωλείου.

— Λοιπὸν, πολίτα Αὐγουστε, εἶπεν, ἔρχεσαι εἰς
τὴν λέσχην;

— Εἰς τὴν λέσχην! διατί τοῦτο; ἀπεμύθη ὁ
Αὐγουστος.

— Ἄ! πολίτα, ἔγινε μέγας θόρυβος εἰς τοὺς Πα-
ρισίους. Ἐπεσε κάτω ὁ ἀκντόν! κάτω ὁ Κάμιλος·
Δεμουλέν! ἐκρεμάσθησαν οἱ αἰσχροί! Ὁ ἰνάρτος
Ῥοβεισπιέρρος θριαμβεῖαι ἀπανταχοῦ. Ἔλα λοιπὸν,
ὅτ' ἦναι ἀστείωτατα ἀπόψε.

— Εἶναι ἀδύνακτον, ἔχω ἐργασίαν ἄλλου.

— Καλὰ, καλὰ, τὰς γνωρίζομεν τὰς ἐργασίας
σου· ἀκολουθοῦμεν μὲ τὰ βλέμματ' αἰς ὑποθέσεις
σου, ἐπιθύρουν δὲ Μάρκος μὲ τὴν αὐθάδειαν τῆς μέ-
θης καὶ τὸν κακὸν τρόπον τῆς ἐσχάτης τάξεως.

Ἀπεμακρόθη δὲ βλέπων ὑπόκως τὴν νέαν κόρην
καὶ σπρίζων χυδαίον ἄσμα.

Ὁ Αὐγουστος ἐντρομος ἔλαβε ζωηρῶς τὸν βρά-
χιον τῆς Κλαυδίας, διέβη τὴν γέφυραν τοῦ Γαρδῶν
εὐρην ἵππους ἐκ τοῦ ἕλλου μέρους τοῦ ποταμοῦ, καὶ
ἀναβιβάσας ἐπὶ ἐνὸς αὐτῶν τὴν διαποσύνην δὲ Μερτὴ
ἐπορεύθη μετ' αὐτῆς ὁμοίως πρὸς τὰς Κεθένους.

(Ἀκολουθεῖ.)